

Rechtsgeleerdheid

Faculteit der Rechtsgeleerdheid

Radboud Universiteit Nijmegen

QANU, maart 2011

Uitgave:

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

© 2011 QANU / Q248

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Deel I Algemeen deel	7
1. Inleiding	9
2. Taak en samenstelling van de commissie	11
3. Werkwijze van de commissie	17
4. Het Domeinspecifiek Referentiekader Rechtsgeleerdheid 2010	21
Deel II Opleidingsrapporten	29
1. De bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid, Notarieel recht en Internationaal en Europees recht en de masteropleidingen Nederlands recht, Notarieel recht, Internationaal en Europees recht van de Radboud Universiteit Nijmegen	31
2. The Master's programme European Law offered by Radboud University Nijmegen	95
Bijlagen	115
Bijlage A: Curricula Vitae van de leden van de commissie	117
Bijlage B: Samenstelling van de subcommissies	121
Bijlage C: Programma van het bezoek	123
Bijlage D: Eindkwalificaties van de opleidingen	125
Bijlage E: Curricula van de opleidingen	131

VOORWOORD

Dit rapport beschrijft de bevindingen van de visitatiecommissie Rechtsgeleerdheid 2010 voor de opleidingen Rechtsgeleerdheid aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen. Dit rapport is onderdeel van de kwaliteitsbeoordeling van universitaire bachelor- en masteropleidingen in Nederland. Het doel van het rapport is om een betrouwbaar beeld te geven van de resultaten van de voor beoordeling voorgelegde opleidingen, alsmede een terugkoppeling te geven naar de interne kwaliteitszorg van de betrokken organisatie en als basis te dienen voor accreditatie van de betrokken opleidingen door de Nederlands-Vlaamse Accreditatie organisatie (NVAO).

De stichting Quality Assurance Netherlands Universities (QANU) beoogt onafhankelijke, objectieve en kritische beoordelingen te laten plaatsvinden en opbouwende kritiek te leveren, zo veel mogelijk uitgaande van een gestandaardiseerde set van kwaliteitscriteria met oog voor specifieke omstandigheden.

De visitatie Rechtsgeleerdheid 2010 wordt uitgevoerd volgens de nieuwe QANU werkwijze, waarbij clustervisitaties over een korte periode plaatsvinden en worden afgerond. Hierdoor wordt het momentum voor de betrokken opleidingen behouden en blijft de terugkoppeling naar de interne kwaliteitszorg relevant.

Voor clustervisitaties met een grote omvang, zoals Rechtsgeleerdheid 2010, vraagt de nieuwe werkwijze flexibiliteit van de commissieleden. Voor ieder bezoek wordt uit de visitatiecommissie een subcommissie samengesteld. Doordat bijna alle commissieleden ten minste drie bezoeken afleggen, kan de samenhang van de clustervisitatie worden gegarandeerd.

De visitatiecommissie Rechtsgeleerdheid 2010 van QANU heeft haar taken in Nijmegen met grote toewijding uitgevoerd. De opleidingen zijn beoordeeld op een grondige en zorgvuldige manier. Wij verwachten dat de oordelen en de aanbevelingen in zorgvuldige overweging worden genomen door de betrokken opleidingen en het College van Bestuur.

Wij zeggen dank aan de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor hun bereidheid deel te nemen aan deze beoordeling en voor de toewijding waarmee ze hun taak uitvoeren. Ook gaat onze dank uit naar de staf van de betrokken afdeling aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid voor hun inspanningen en hun medewerking aan deze beoordeling.

Quality Assurance Netherlands Universities

mr. C.J. Peels
directeur

drs. J.G.F. Veldhuis
voorzitter bestuur

DEEL I: ALGEMEEN DEEL

1. Inleiding

In dit rapport brengt de onderwijsvisitatiecommissie Rechtsgeleerdheid 2010 (hierna de commissie) verslag uit van haar bevindingen. Het rapport bestaat uit twee delen: een algemeen deel (I) en een opleidingsdeel (II).

Het algemene deel gaat in op de taak, samenstelling en werkwijze van de commissie. Dit algemene deel geeft een beschrijving van de uitgangspunten van de commissie en bevat tevens het domeinspecifiek referentiekader voor de visitatie Rechtsgeleerdheid 2010. In het opleidingsdeel behandelt de commissie de 21 facetten uit het NVAO-beoordelingskader voor de beoordeelde opleidingen. In dit deel spreekt zij oordelen uit op facet- en onderwerpniveau voor iedere bachelor- en masteropleiding die ze heeft beoordeeld aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

2. Taak en samenstelling van de commissie

2.1. Taak van de commissie

De taak van de commissie is het verrichten van een visitatie conform het Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs van de NVAO van in totaal 84 opleidingen aan tien universiteiten. De commissie heeft de opdracht om op basis van de door de faculteiten aangeleverde informatie en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken een oordeel te geven over de verschillende aspecten van kwaliteit van de betrokken opleidingen, zoals beschreven in het bovengenoemde kader. De opleidingsrapporten bevatten aanbevelingen; de nadruk ligt echter op het beoordelen en verantwoorden van de basiskwaliteit.

De commissie is gevraagd om de volgende opleidingen te beoordelen (inclusief CROHO-nummer):

Erasmus Universiteit Rotterdam

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (56451)
- Bachelor Fiscaal recht (56827)
- Master Rechtsgeleerdheid (60084)
- Master Bedrijfsrecht (60085)
- Master Financieel recht (60086)
- Master Fiscaal recht (66827)

Universiteit van Amsterdam

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (50700)
- Bachelor Fiscaal Recht (56827)
- Bachelor Notarieel recht (56828)
- Master Privaatrecht (60219)
- Master Arbeidsrecht (60222)
- Master Informatierecht (60223)
- Master International and European Law (60224)
- Master Fiscaal Recht (66827)
- Master Notarieel Recht (66828)
- Master Publiekrecht (60220)

Rijksuniversiteit Groningen

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (50700)
- Bachelor Recht en Bestuur (56461)
- Bachelor Fiscaal Recht (56827)
- Bachelor Notarieel Recht (56828)
- Bachelor Internationaal en Europees Recht (56829)
- Bachelor Recht & ICT (50620)
- Bachelor European Law School (50017)
- Master Nederlands Recht (66451)
- Master Recht en Bestuur (66461)
- Master Fiscaal Recht (66827)
- Master Notarieel Recht (66828)
- Master Internationaal en Europees Recht (66829)

- Master Recht & ICT (60620)
- Master European Law (60602)
- Master International and Comparative Law (60603)
- Master International Economic and Business Law (60604)
- Master International Law and the Law of International Organisations (60605)
- Master European Law School (60017)

Universiteit Maastricht

- Bachelor Fiscaal Recht (56827)
- Bachelor European Law School (50017)
- Master Fiscaal Recht (66827)
- Master Nederlands Recht (66451)
- Master Recht, Arbeid en Gezondheid (60169)
- Master Forensica, Criminologie en Rechtspleging (60171)
- Master European Law School (60017)
- Master International Laws (120 EC) (60168)
- Master Globalisation and Law (60170)
- Master European Master in Human Rights and Democratisation (post-initieel) (75020)
- Master International and European Economic Law (post-initieel) (75021)

Universiteit van Tilburg

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (50700)
- Bachelor Fiscaal Recht (56827)
- Bachelor Internationaal en Europees Recht (56829)
- Bachelor Recht en Management (50753)
- Master Rechtsgeleerdheid (60084)
- Master Sociaal Recht en Sociale Politiek (60070)
- Master Law and Technology (60069)
- Master Milieurecht (60071)
- Master International Business Law (60072)
- Master International and European Public Law (60073)
- Master Fiscaal Recht (66827)
- Master Recht en Management (60753)

Radboud Universiteit Nijmegen

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (50700)
- Bachelor Notarieel Recht (56828)
- Bachelor Internationaal en Europees Recht (56829)
- Master Nederlands Recht (66451)
- Master Notarieel Recht (66828)
- Master Internationaal en Europees Recht (66829)
- Master European Law (60504)

Vrije Universiteit Amsterdam

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (50700)
- Bachelor Notarieel Recht (56828)

- Master Rechtsgeleerdheid (60084)
- Master Notarieel Recht (66828)

Open Universiteit Nederland

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (50700)
- Master Nederlands Recht (66451)

Universiteit Utrecht

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (50700)
- Master Internationaal en Europees Recht (66829)
- Master Law and Economics (60742)
- Master Nederlands Recht (66451)
- Master Notarieel Recht (60165)
- Master Recht en Onderneming (60741)
- Master International Law of Human Rights and Criminal Justice (75034)
- Master International Business Law and Globalisation (75035)

Universiteit Leiden

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (50700)
- Bachelor Fiscaal Recht (56827)
- Bachelor Notarieel Recht (56828)
- Master Rechtsgeleerdheid (60084)
- Master Fiscaal Recht (66827)
- Master Notarieel Recht (66828)

2.2. Samenstelling van de commissie

De visitatiecommissie Rechtsgeleerdheid 2010 bestaat uit een voorzitter en zestien commissieleden. In bijlage A wordt een korte omschrijving van de curricula vitae van de commissieleden gegeven.

Voorzitter:

- prof. dr. J.W. (Jaap) Zwemmer, emeritus hoogleraar Belastingrecht, Universiteit van Amsterdam.

Commissieleden:

- dr. mr. M.J.A.M. (Margreet) Ahsmann, vice president/opleidingscoördinator sector civiel recht rechtbank Rotterdam;
- I.M. (Inge) Beulen LL.B., student Ma Nederlands Recht, Radboud Universiteit Nijmegen;
- I.C.M. (Irene) de Boer LL.M., student Ma Sociaal Recht, Universiteit van Tilburg;
- prof. mr. J.E. (Jenneke) Bosch-Boesjes, Dean University of Groningen Honours College, Rijksuniversiteit Groningen;
- prof. dr. C.M. (Kees) Cappon, bijzonder hoogleraar Geschiedenis van het Notariaat, Universiteit van Amsterdam;
- dr. H.J.M. (Diana) Dolmans, onderwijskundige en UHD, Universiteit Maastricht;
- dr. E. (Eric) Driessen, Universitair Docent bij de Capgroep Onderwijs-ontwikkeling & -onderzoek, Faculteit Health Medicine and Life sciences, Universiteit Maastricht;

- prof. dr. C. (Cees) Flinterman, honorair hoogleraar rechten van de mens, Universiteit Maastricht;
- prof. dr. R.M.G.E. (René) Foqué, Hoogleraar rechtsfilosofie en rechtstheorie, Katholieke Universiteit Leuven, België;
- prof. mr. A.A. (Stijn) Franken, hoogleraar straf(proces)recht, Universiteit Utrecht;
- prof. mr. N. (Niels) Frenk, bijzonder hoogleraar Aansprakelijkheid en verzekeringsrecht, Vrije Universiteit;
- mr. H.F.M. (Hans) Hofhuis, coördinerend vice-president van de rechtbank 's-Gravenhage;
- M.V. (Misja) Leikin LL.B., student Ma Privaatrecht, Vrije Universiteit Amsterdam;
- E.J.H. (Eric) Poorthuis, BA, LL.B., student masteropleiding Civiel recht, Universiteit Leiden;
- prof. mr. J.G.J. (Jac) Rinkes, hoogleraar Privaatrecht, Open Universiteit Nederland te Heerlen; bijzonder hoogleraar Europees Consumentenrecht, Universiteit Maastricht;
- prof. dr. J.W.F. (Jan) van Tartwijk, hoogleraar Toegepaste onderwijskunde, Universiteit Utrecht.

Prof. mr. E. (Elies) Steyger, hoogleraar Europees bestuursrecht, Vrije Universiteit is geïnstalleerd als lid van de visitatiecommissie Rechtsgeleerdheid 2010. Door persoonlijke omstandigheden heeft zij echter aan geen enkel bezoek deelgenomen.

Prof. dr. C. (Cees) Flinterman, honorair hoogleraar rechten van de mens, Universiteit Maastricht heeft door ziekte alleen bij het bezoek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam het voorzitterschap op zich kunnen nemen. Zijn rol als voorzitter is tijdens het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam overgenomen door prof. dr. R.M.G.E. (René) Foqué.

Door het grote aantal te beoordelen opleidingen en de relatief korte periode waarin de tien bezoeken zijn gepland, is gekozen voor een ‘pool’ van commissieleden. Voor ieder bezoek wordt een subcommissie samengesteld uit deze ‘pool’, waarbij rekening wordt gehouden met de beschikbaarheid van de commissieleden, belangenconflicten, expertisegebieden van de commissieleden ten opzichte van de in de opleidingen aangeboden deeldisciplines, en de samenstelling van de verschillende subcommissies. De samenstellingen van de verschillende subcommissies van de tien subcommissies worden vermeld in bijlage B van dit rapport.

Uit praktische overwegingen is besloten dat bezoeken maximaal drie dagen duren. Daarom is bij de meeste visitatiebezoeken gekozen voor het houden van parallelgesprekken, waarbij de commissie werd ondersteund door twee projectleiders. Tijdens de bezoeken aan de Vrije Universiteit Amsterdam en de Open Universiteit Nederland heeft de extra projectleider zich voornamelijk gericht op de documentatie.

Projectcoördinator van de clustervisitatie Rechtsgeleerdheid 2010 was drs. M.M. (Melissa) Truijens, medewerker van het bureau van QANU. Zij was tevens projectleider van de bezoeken aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Universiteit Utrecht. Projectleider voor het bezoek aan de Rijksuniversiteit van Groningen en de Vrije Universiteit Amsterdam was zelfstandig adviseur drs. T. (Titia) Busing. Projectleider voor het bezoek aan de Universiteit Maastricht was zelfstandig adviseur drs. R. (Ronald) Duzijn. Projectleider voor het bezoek aan de Universiteit van Tilburg was zelfstandig adviseur drs. L. (Linda) van der Grijsparde. Projectleider voor de bezoeken aan de Universiteit van Amsterdam en de Radboud Universiteit Nijmegen was drs. M. (Trees) Graas, medewerker van het bureau van

QANU. Projectleider voor de bezoeken aan de Open Universiteit Nederland en de Universiteit Leiden was N.M. (Nikki) Verseput Msc, medewerker van het bureau van QANU.

De leden van de commissie hebben allen de door QANU opgestelde onafhankelijkheidsverklaring ondertekend.

2.3. Bijzonderheden van het bezoek aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen

De visitatiecommissie is gevraagd om de volgende opleidingen aan de faculteit te beoordelen:

- Bachelor Rechtsgeleerdheid (50700)
- Bachelor Notarieel Recht (56828)
- Bachelor Internationaal en Europees Recht (56829)
- Master Nederlands Recht (66451)
- Master Notarieel Recht (66828)
- Master Internationaal en Europees Recht (66829)
- Master European Law (60504)

De subcommissie voor het bezoek aan de Radboud Universiteit Nijmegen bestond uit de volgende commissieleden:

- prof. dr. J.W. Zwemmer (voorzitter)
- prof. mr. J.E. Bosch-Boesjes
- prof. mr. N. (Niels) Frenk
- mr. H.F.M. (Hans) Hofhuis
- M.V. Leikin LL.B.
- prof. dr. J.W.F. (Jan) van Tartwijk

De secretarissen van deze subcommissie waren drs. M. (Trees) Graas en drs. R. (Ronald) Duzijn.

Het bezoek vond plaats op 7, 8 en 9 december 2010. Het programma van het bezoek is te vinden in bijlage C van dit rapport.

Het opleidingsrapport in deel II van dit rapport omvat de beoordeelde opleidingen. Bij zowel de beschrijvingen als bij de oordelen van de facetten wordt de volgende werkwijze aangehouden: de beschrijvingen en oordelen die gelden voor alle opleidingen – bachelor en master – worden als eerste vermeld. Als een tekst geldt voor één of meerdere specifieke opleidingen, wordt/worden de opleiding(en) cursief boven de paragraaf vermeld.

3. Werkwijze van de commissie

3.1. Inleiding

Op 31 augustus 2010 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens deze vergadering werd de commissie geïnstalleerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het document *Voorstel voor een Domeinspecifieke Referentiekader Rechtsgeleerdheid* van het Disciplineoverlegorgaan Rechtsgeleerdheid (DRG) besproken. De commissie heeft dit vastgesteld als *Domeinspecifieke Referentiekader Rechtsgeleerdheid 2010*, dat in hoofdstuk 4 van dit rapport is weergegeven.

3.2. De voorbereidingsfase

Bij ontvangst van de zelfstudies van een universiteit werden deze door de betreffende projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheit van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden van de betreffende subcommissie.

De commissieleden lazen de zelfstudies en formuleerden vragen die aan de projectleider werden toegestuurd. De secretaris compileerde de vragen tot een samengesteld document, waarbij de vragen per onderwerp en gespreksgronium werden gegroepeerd. Dit document werd bij het visitatiebezoek door de commissie gebruikt. Bij de voorbereiding heeft ieder commissielid alle zelfstudies van de betreffende universiteit gelezen.

Naast de zelfstudies lazen de gezamenlijke commissieleden ook ten minste twee scripties per opleiding. Het daadwerkelijk aantal gelezen scripties per opleiding is afhankelijk van het aantal aangeboden opleidingen en het aantal commissieleden in de subcommissie. Indien nodig werd gedurende het bezoek aan de commissieleden de mogelijkheid gegeven om aanvullend een aantal scripties te beoordelen. In de opleidingsrapporten wordt vermeld hoeveel scripties zijn beoordeeld. De scripties, met voor elke opleiding een laag en een hoog cijfer, werden door de opleiding geselecteerd. Aangezien de commissie opleidingen dient te beoordelen die leiden tot een wetenschappelijke titel (LL.B. of LL.M.), heeft zij zorgvuldig aandacht besteed aan het beoordelen van het wetenschappelijk niveau van de scripties, de eisen die door de opleiding aan de scripties worden gesteld, de zorgvuldigheid van de inhoudelijke beoordeling daarvan door de staf en de beoordelingsprocedure zelf. In de scriptie dient de student immers aan te tonen over de vereiste kwalificaties te beschikken.

Het bewaken van de consistentie is bij clustervisitatie altijd een aandachtspunt. Bij dit specifieke cluster is hier extra aandacht aan besteed, vanwege de verschillende samenstellingen van de subcommissies, en de verschillende data waarop de rapporten worden vastgesteld. De voorzitter, prof. dr. J.W. (Jaap) Zwemmer, is verantwoordelijk voor de inhoudelijke consistentie. De projectcoördinator, drs. M.M. (Melissa) Truijens, is verantwoordelijk voor de procesmatige consistentie. Een van de maatregelen om consistentie in de beoordelingen te garanderen is dat nagenoeg alle commissieleden aan ten minste drie bezoeken deelnemen. Daarbij is de projectcoördinator bij elk bezoek aanwezig bij de laatste interne vergadering van de commissie, waarbij de opleidingen per facet uit het NVAO-kader worden beoordeeld. Ook worden alle betrokken projectleiders op de hoogte gehouden van de beoordeling van de verschillende opleidingen. Tot slot zal er regelmatig overleg plaatsvinden tussen de verschillende projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen.

Binnen de subcommissies zijn afspraken gemaakt over de taakverdeling op grond van inhoudelijke expertise en samenstelling van de subcommissie. De commissie wenst te

benadrukken dat zij in haar geheel verantwoordelijk is voor de oordeelsvorming en het eindrapport. Tijdens een voorbereidende vergadering aan het begin van ieder bezoek is elke visitatie concreet voorbereid.

3.3. Visitatiebezoeken

Voorafgaand aan een bezoek maakte de projectleider een conceptprogramma voor de (dag)indeling van het visitatiebezoek. Dit concept werd in samenspraak tussen de voorzitter, de projectleider en de contactpersoon van de betreffende universiteit aangepast aan de specifieke situatie van de opleidingen. Tijdens de bezoeken is gesproken met de samenstellers van de zelfstudies, met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsbestuur, de afgestudeerden, de opleidingscommissies, de examencommissie(s), de studievoorzichting en -begeleiding en overige ondersteunende medewerkers. Daarnaast werd er per opleiding afzonderlijk gesproken met studenten en docenten van de beoordeelde bachelor- en masteropleidingen.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld. Van dit spreekuur is door een student gebruik gemaakt bij het bezoek aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen.

De commissie heeft een deel van de laatste middag van de bezoeken gebruikt voor de voorbereiding van de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van de bezoeken heeft de voorzitter, respectievelijk de vicevoorzitter bij de Erasmus Universiteit en de Universiteit van Amsterdam, in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

3.4. Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform het Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs van de NVAO. In het accreditatiestelsel is voor de beoordeling op facetniveau een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed of excellent) en op onderwerpniveau een tweepuntsschaal (voldoende of onvoldoende).

De commissie heeft de standaard beslisregels van QANU gevolgd. Deze zijn:

- de beoordeling ‘onvoldoende’ geeft aan dat de opleiding niet voldoet aan de criteria voor basiskwaliteit die gelden voor het desbetreffende facet;
- de beoordeling ‘voldoende’ geeft aan dat de opleiding voldoet aan de criteria voor basiskwaliteit die gelden voor het desbetreffende facet;
- de beoordeling ‘goed’ geeft aan dat de opleiding aantoonbaar uitstijgt boven het niveau dat wordt vastgelegd door de criteria voor basiskwaliteit die gelden voor het desbetreffende facet;
- de beoordeling ‘excellent’ geeft aan dat de opleiding als een voorbeeld van *international best practice* mag worden beschouwd met betrekking tot het desbetreffende facet.

De standaard beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de opleiding voldoet aan de gestelde criteria.

In ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat er tegenover die

kritische opmerkingen ook positieve observaties staan. Ook acht de commissie het mogelijk dat zij, als deze kritische opmerkingen adequaat worden opgepakt door de faculteit, bij een volgend bezoek tot het oordeel 'goed' zou kunnen komen.

Wanneer een commissie een nationale 'good practice' heeft aangetroffen, luidt het oordeel in principe 'goed'. Wanneer er binnen een facet zowel een kanttekening wordt gemaakt als een 'good practice' wordt uitgesproken, wordt een gemiddelde score gegeven. In de uitzonderlijke situatie dat de commissie besluit een 'excellent' voor een facet te geven, wil ze daarmee aangeven dat dit een internationale 'best practice' is, dat navolging verdient in de academische wereld.

3.5. Rapportage

De projectleider stelt op basis van de bevindingen van de commissie per instelling een conceptrapport op. Voor de rapportages is bewust gekozen voor bondige teksten, voor zowel beschrijvingen als oordelen. Wanneer mogelijk wordt in de beschrijving aangegeven welke aspecten gelden voor alle opleidingen. Daarna volgt per opleiding een korte toelichting of uitbreiding. In de beoordeling wordt hetzelfde proces gevolgd.

Het conceptrapport wordt in eerste instantie aan de voorzitter van de commissie voorgelegd en daarna aan de overige subcommissieleden. Na vaststelling van het conceptrapport wordt deze naar de betrokken faculteit gestuurd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen wordt met de voorzitter van de commissie besproken en, indien nodig, met de overige subcommissieleden. De definitieve tekst wordt aan alle commissieleden toegestuurd voor een laatste ronde commentaar waarna het rapport wordt vastgesteld.

4. Het Domeinspecifiek Referentiekader Rechtsgeleerdheid 2010

4.1. Totstandkoming domeinspecifiek referentiekader

Het Disciplineoverlegorgaan Rechtsgeleerdheid (DRG) heeft op 25 november 2009 een domeinspecifiek referentiekader vastgesteld dat is aangeboden aan de visitatiecommissie Rechtsgeleerdheid 2010. Het betreft een gezamenlijk kader domeinspecifieke eisen voor de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid, Notarieel recht, Internationaal en Europees recht en Fiscaal recht en de bijbehorende doorstroommasters zoals Rechtsgeleerdheid, Nederlands Recht, Notarieel recht, Internationaal en Europees recht en Fiscaal recht. Ook de andere (selectieve) juridische bachelor- en masteropleidingen hebben zich in hun afzonderlijke zelfstudies gebaseerd op de hoofdlijnen van dit algemeen kader.

Voorliggend domeinspecifiek referentiekader heeft als uitgangspunt voorgaande referentiekaders ten behoeve van de visitatierapporten van de commissie Rechtsgeleerdheid (november 2002) en van de commissie Juridische Opleidingen Leiden (februari 2007), waar nodig gewijzigd of aangevuld. Op 31 augustus 2010 heeft de commissie Rechtsgeleerdheid het domeinspecifiek referentiekader zonder wijzingen vastgesteld.

4.2. Rechtswetenschappelijke opleidingen en de maatschappij

Juridische bachelor- en masteropleidingen hebben tot doel disciplinebekwame en maatschappelijk bekwame juristen op te leiden en te vormen, met een kritische, academische geest, en in staat zelfstandig probleemsituaties te ontleden en tot een oplossing te brengen. Daartoe moeten zij analytisch, kritisch evaluatief, maar ook synthetisch kunnen denken. Het wetenschappelijk niveau en de maatschappelijke relevantie van de opleiding moeten zijn gegarandeerd; het aanleren van vaardigheden vindt in de opleiding een plaats. Het spreekt vanzelf dat actuele ontwikkelingen in relatie tot hun maatschappelijke achtergrond voldoende aandacht behoren te krijgen. De opleiding tot jurist dient als het ware “in context” te worden beschouwd.

De relatie tussen het recht en de samenleving verandert voortdurend. De samenleving wordt pluriformer en mede daardoor complexer. Ook het recht wordt pluriformer en complexer. Het recht bestaat niet alleen uit wetgeving en rechtspraak, maar ontstaat evenzeer in interactie met internationale en Europese regelgeving en rechtspraak, alsmede via soft law, zoals aanbevelingen, convenanten, codes of conduct, Europese harmonisatie, beïnvloeding door rechtsvergelijking, enz. Burgers worden bovendien mondiger, het aantal rechtsregels neemt toe en er lijkt sprake van een toenemende juridisering van de samenleving. Europese integratie en mondialisering maken rechtsvergelijking, Europees recht en internationaal recht steeds belangrijker. Bovendien moet een jurist, in welke setting hij of zij ook komt te werken, steeds alerter zijn op rechtssystemen en rechtsculturen van andere landen; juridische problemen trekken zich steeds minder aan van landsgrenzen.

Juristen werken in uiteenlopende functies en rollen. Er zijn meer juristen buiten de traditionele juridische beroepen dan daarbinnen. De juridische opleidingen leiden uiteraard op tot de traditionele juridische beroepen, maar ook tot een veelheid van andere werkzaamheden waarvoor academische attitude, kritische analyse, schrijf- en spreekvaardigheid gewaardeerd worden. De juridische opleidingen richten zich daarom niet alleen op de beroepseisen voor advocatuur, rechterlijke macht en notariaat, ook al blijven deze beroepseisen de kern van veel opleidingen (al is het maar omdat aan het Civiel Effect specifieke wettelijke eisen zijn opgelegd). De opleidingen streven een goede afstemming met de arbeidsmarkt na door het

onderhouden van contacten met voor de hand liggende beroepsorganisaties resp. werkgevers en het afnemend beroepenveld, onder meer door middel van geformaliseerde contacten, gastdocenten, stages, career services e.d. Een afgestudeerde jurist moet, ten slotte, ook toegerust zijn om toegelaten te kunnen worden tot een promotietraject, zowel via een research master als via een andere 'gewone' academische master, ook al kiest slechts een heel klein deel van de afgestudeerden voor zo'n onderzoekstraject.

Daarnaast zijn deze universitaire opleidingen ook in formele zin de voorbereiding op de specifieke beroepspraktijk (zie paragraaf 4.3). Juristen kunnen zich ontwikkelen tot academisch geschoolde specialisten die zich op hun terrein kunnen meten met hun academische beroepsgenoten waar ook ter wereld. Maar evenzeer is er vraag naar academisch geschoolde generalisten, in het bijzonder voor de eerstelijns advisering en beleidsvoorbereiding en overigens op een veelheid aan plaatsen in de arbeidsmarkt.

Noemt iemand zich 'jurist', dan houdt dat niet meer als vanzelfsprekend in dat hij een universitair getuigschrift bezit of een getuigschrift dat kwalificeert voor de traditionele juridische beroepen (zittende en staande magistratuur; advocatuur; notariaat, belastingadviseur). Want ook het hoger beroepsonderwijs leidt juristen op. Deze juristen onderscheiden zich in programma, diepgang en oriëntatie van de universitaire, rechtswetenschappelijke opleidingen. Waar hierna over 'jurist' wordt gesproken, wordt bedoeld op de academisch opgeleide jurist.

De academische bachelor- en masteropleidingen richten zich op het opleiden van juristen die onafhankelijk en kritisch hebben leren denken, die niet alleen antwoorden op vragen leren vinden, maar evenzeer vragen blijven stellen bij de antwoorden. Zij leggen de fundamentele voor het eigen maken van de methode van rechtswetenschappelijk onderzoek. Dit komt tot uiting in de eindkwalificaties van de opleidingen.

4.3. Doelstellingen, niveau en oriëntatie van de bachelor- en masteropleidingen

1. Juridische opleidingen zijn gericht op de vorming van juristen. Zij bieden daartoe samenhangende bachelor- en mastercurricula aan.
2. Juristen zijn inzetbaar in traditionele juridische beroepen en voorts in uiteenlopende andere (juridische) functies op academisch niveau. Voor de traditionele juridische beroepen zoals binnen de rechterlijke macht en de advocatuur zijn postinitiële beroepsopleidingen vereist. Ook voor de fiscalisten en het notariaat zijn er specifieke beroepsopleidingen na de universitaire masteropleidingen.
3. Het niveau van de opleidingen is academisch in de zin dat, zoals beschreven, een kritische, reflectieve en evaluatieve attitude wordt bijgebracht, naast een state of the art-kennis van inhoud, en beheersing van vaardigheden.
4. De opleidingen bouwen voort op de kennis en vaardigheden van het vwo en leiden via een bacheloropleiding waarin de basis academische vaardigheden en kennis wordt bijgebracht en getraind, op tot een masteropleiding die verdieping, specialisatie en/of verbreding biedt. In de loop van de opleiding wordt het academisch gericht accent sterker.
5. Tenslotte leiden de master-opleidingen studenten zowel tot de kwalificaties van relevante (beroepsgerichte) post-initiële opleidingen en tot zogenoemde advanced masters op nationaal, maar ook en vooral, op internationaal niveau, als tot een functie als beginnend rechtswetenschappelijk onderzoeker, op.

Deze vijf hoofddoelstellingen kunnen worden vertaald in specifieke eindkwalificaties die hierna zijn omschreven en die tezamen met het voorafgaande het kader geven voor een beoordeling van de juridische opleidingen.

4.4. (Inter)nationale benchmark van de opleidingen nog niet mogelijk

Een internationale vergelijking van doelstellingen, niveau en oriëntatie van rechtswetenschappelijke opleidingen is voorlopig nog niet mogelijk. Opleidingen hebben (deels) niet alleen een verschillend object van studie, maar ook is de inbedding en structurering ervan (zelfs binnen Europa) zeer verschillend in toelating tot de opleiding, duur van de opleiding, regulering ervan en eindtermen (de aansluiting op postinitiële opleidingen). Een internationale benchmark organisatie als CHE (opgezet vanuit Duitsland), heeft er daarom nog niet voor gekozen om zijn model open te stellen voor de (niet-Duitse) rechtenstudies; terwijl dat al wel is gedaan ten aanzien van psychologie, geneeskunde en economie bij voorbeeld.

Er zijn niettemin enkele buitenlandse benchmarks voor de eindtermen van juridische opleidingen beschikbaar. Een interessant uitgangspunt bieden bijvoorbeeld de Benchmarks for Law in Groot-Brittannië, waarin de vereiste kennis, vaardigheden en attitude van bachelors en masters zijn vastgelegd voor visitatie en accreditatie van de opleidingen aldaar. Maar vergelijking moet, zoals opgemerkt, altijd worden gezien in het licht van het nationale rechtsstelsel en de al dan niet wettelijke vereisten voor toetreding tot de traditionele beroepen in het desbetreffende land: advocaat, rechter, officier van justitie en notaris. Die zijn nog dermate verschillend dat deze in deze visitatieronde nog niet overgenomen kunnen worden.

Een andere interessante ontwikkeling is het project Tuning Sectoral Framework for Social Sciences (waaronder de juridische opleidingen vallen). Dit project zal naar verwachting in de toekomst handvatten bieden om nationale juridische opleidingen onderling te vergelijken.

Binnen Nederland, dus tussen de faculteiten onderling, bestaat er nog geen benchmark. Wel wordt er binnen de discipline veel informatie uitgewisseld en afgestemd, bijvoorbeeld over onderwijsvernieuwingen. Om toch in deze lacune te voorzien zullen de faculteiten bovenop de visitatie conform de vigerende procedure vragen om een rapport waarin de visitatiecommissie best practices aangeeft, af te leiden uit de (conform de maatstaven) aangeleverde zelfstudies. Aan de hand daarvan kan door de Nederlandse faculteiten verder gewerkt worden aan maatstaven die zicht kunnen geven op essentiële benchmarks.

4.5. Beroepsvereisten

Op een aantal manieren is voorzien in het formaliseren van de aansluiting van de rechtswetenschappelijke opleidingen op de specifieke juridische beroepen (zie ook paragraaf 4.7 voor een specificatie van de beroepsvereisten).

- In het Disciplineoverlegorgaan Rechtsgeleerdheid (DRG) van 10 november 2005 is de wijze van toelating tot de opleidingen van de advocatuur en de rechterlijke macht geoperationaliseerd, conform Besluit beroepsvereisten advocatuur, artikel 1 en Advocatenwet, artikel 2 en Besluit rechtspositie rechterlijke ambtenaren, artikel 38b lid 2 en Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, artikel 1d.
- Bij besluit van 18 september 2008 is de aansluiting van de aan een hogeschool verkregen graad Bachelor, bij afronding van de opleiding hbo-rechten met een schakelprogramma, met de aan een universiteit verkregen graad Bachelor op het gebied van het recht geregeld.

- De wettelijke Beroepsvereisten voor de opleiding tot kandidaat-notaris zijn vastgesteld door de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie bij Koninklijk Besluit van 31 mei 1999 (Stb. 1999, 228).
- De Beroepsvereisten van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs zijn vastgelegd in de Statuten van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (art. 5, januari 2009).

Alle Nederlandse juridische wo-masteropleidingen beoordelen bij afstuderen of voldaan is aan de relevante beroepsvereisten. Bij een positief oordeel geven zij een verklaring Civiel Effect af.

Door de koppeling van de meeste opleidingen aan het Civiel Effect (waarvoor minimaal vereist is een vierjarige opleiding te weten een LL.B én een LL.M) is er tot op heden geen duidelijk identificeerbare arbeidsmarkt voor wo- LL.B's tot stand gekomen. Veruit de meeste studenten in de universitaire juridische opleidingen prefereren vanwege het civiel effect minimaal een LL.B én een LL.M of master. De arbeidsmarkt geeft momenteel ook de voorkeur aan 'volledig' afgestudeerde juristen, zodat faculteiten studenten er op wijzen dat het verstandig is de arbeidsmarkt niet te betreden met louter een bachelordiploma. De praktijk leert dat een masterdiploma een cruciaal vervolg vormt op de bachelorfase.

4.6. Eindkwalificaties van de opleidingen

Op basis van nationale en relevante internationale vergelijkingen van eindkwalificaties en in een poging een maximale aansluiting te realiseren op het beroepsveld, maakt iedere rechtswetenschappelijke opleiding keuzes bij het opstellen van de eindkwalificaties. Voor het volledige overzicht van eindkwalificaties wordt verwezen naar de zelfstudies van de afzonderlijke opleidingen.

Aan de basis van deze kwalificaties van de rechtswetenschappelijke opleidingen in Nederland ligt de vertaling van de algemene doelstellingen van de opleidingen op het gebied van kennis, inzicht, vaardigheden en attitude in eindkwalificaties. Bij deze eindkwalificaties wordt onderscheid gemaakt tussen algemene en vakspecifieke eindkwalificaties. Zie ook hiervoor de zelfstudies van de afzonderlijke opleidingen.

Kennis en inzicht

De afgestudeerde jurist beheerst de juridische kernleerstukken van de hoofdonderdelen van het Nederlands recht: privaatrecht, staats- en bestuursrecht, strafrecht, en internationaal en Europees recht. Dat geldt zowel voor de materiële als voor de formele aspecten, waarbij bij de studie van het nationale recht ook de Europees- en internationaalrechtelijke dimensie de vereiste aandacht hebben gekregen, voortbouwend op de kennis die in de bachelorfase is opgedaan. (NB: het vorenstaande richt zich primair op opleidingen die civiel effect beogen; waar dat niet het geval is kunnen er afwijkingen bestaan; daarvoor wordt naar de zelfstudies verwezen).

Parate kennis alleen is echter niet voldoende. De halfwaardetijd van juridische kennis wordt immers steeds korter. De eisen die aan juristen worden gesteld zijn daarom steeds flexibeler, actueler en meer divers. Faculteiten streven daarom naar werkelijk inzicht in het recht bij hun studenten, in een academische omgeving waarin de 'waarom-vragen' kunnen bloeien. Dat betekent dat naast de vorenbedoelde vakinhoudelijke kennis, methoden gedoceerd worden om de nieuwste relevante ontwikkelingen en veranderingen bij te houden. Inzicht in de grote juridische families (Common Law, Civil Law), in de historische en filosofische ontwikkeling van het recht en in de methode van rechtsvergelijking moeten geïntegreerd zijn in het

onderwijs. De afgestudeerde moet aldus in staat zijn om permanent zijn juridische kennis te actualiseren en zich eventueel op nieuwe terreinen te specialiseren. Het voorgaande veronderstelt een groeiende nadruk op het verwerven van academische vaardigheden van (levenlang) leren, het verwerven van een internationale attitude, het vertalen van maatschappelijke vraagstukken, het reflecteren op het recht en het zoeken naar vragen en problemen, en naar antwoorden en oplossingen, het verwerven van analytisch vermogen en het aanleren van het vermogen kritisch te denken, schrijven en presenteren.

Vaardigheden

Essentieel is het vermogen om een juridische casus te kunnen formuleren en oplossen. Daartoe behoort het op adequate wijze kunnen verzamelen, verwerken en waarderen van de relevante feiten en het op een casus toepassen van rechtsregels. Vaardigheden die tijdens de opleiding verworven worden zijn: het opstellen van een probleemstelling en onderzoeksopzet; het analyseren van de relevante gegevens; het juiste gebruik van bronnen; het juridisch kunnen argumenteren en oordelen; helder en correct formuleren (mondeling en schriftelijk); het over de grenzen van het eigen specialisme en van het recht heen kunnen kijken; en onderzoeksvaardigheden.

Een jurist moet bovendien in staat zijn juridische kennis en een juridisch oordeel schriftelijk en mondeling aan vakgenoten en anderen over te dragen. De taal staat als werkinstrument van de jurist centraal. Een correcte, goede en heldere mondelinge en schriftelijke beheersing van de Nederlandse taal (of van de Engelse taal indien de voertaal van de opleiding Engelstalig is) is onontbeerlijk. Voorts mag kennis van de Engelse juridische terminologie in de huidige maatschappelijke context niet ontbreken.

Attitude

Tijdens de opleiding moet de aankomende jurist zich de rechtscultuur of de rechtsculturen eigen maken. Hij moet een beroepsethische houding ontwikkelen en zich ervan bewust zijn in welke maatschappelijke context het recht functioneert en wat, in samenhang daarmee, zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid is. Het onderwijs en de onderwijsomgeving moeten de student hierbij behulpzaam zijn. Het is essentieel bij de student een natuurlijke belangstelling te wekken en te stimuleren voor juridische vraagstukken en voor het juridisch denken, evenals voor de functie van het recht in de samenleving.

Samengevat

In de rechtswetenschappelijke opleidingen dient inzicht in de wezenlijke kenmerken van het recht centraal te staan:

- a. de maatschappelijke functie van het recht,
- b. de kernbegrippen, de voornaamste rechtsgebieden binnen het recht en het recht als samenhangend systeem,
- c. de grenzen van het recht, alsook de betrekkelijkheid ervan.

Met de opleidingen wordt beoogd:

- d. kennis, inzicht en vaardigheden op het gebied van het recht te verwerven, evenals algemene academische vaardigheden.
- e. waarbij het recht wordt beschouwd mede in zijn Europese, internationale, en rechtsvergelijkende context.

Voorts:

- f. Onder invloed van de voortschrijdende ontwikkelingen moet bij de doelstelling van de opleiding het accent niet alleen liggen op het verwerven van parate kennis, maar ook op

- het beheersen van de mogelijkheden tot kennisvergaring, kennisverwerking en kennistoepassing.
- g. Tevens mag verwacht worden dat faculteiten inspelen op de diverse niveaus van studenten door middel van extra begeleiding en mentoring enerzijds en anderzijds door talentbeleid voor excellente studenten.
 - h. Studenten ontwikkelen in hun opleiding de benodigde academische vaardigheden. Daaronder wordt in dit kader verstaan:
 - a. het ontwikkelen van competenties (kennis, inzicht, praktische vaardigheden en attitudes) ten aanzien van denken, handelen en communiceren;
 - b. het hanteren van een relevant wetenschappelijk instrumentarium;
 - c. wetenschappelijk communiceren;
 - d. het hanteren van specifieke kennis op het gebied van het recht in een bredere wetenschappelijke, historische, rechtsfilosofische, ethische en maatschappelijk-culturele context door middel van de inbedding daarvan in reguliere cursussen dan wel door het aanbieden van separate vakken;
 - e. het kritisch kunnen omgaan met rechtsregels en rechtspraak en het vermogen om nieuwe oplossingen te zoeken en te vinden;
 - f. het vermogen om nieuwe ontwikkelingen en nieuwe rechtsgebieden bij te houden en te exploreren; en
 - g. het weten omgaan met de toenemende Europeanisering en internationalisering van het recht.

De wo-bacheloropleiding heeft als belangrijkste doelstelling de voorbereiding op een wo-masteropleiding. De wo-bacheloropleiding bevat daartoe een samenstel van civiel effect vakken en een breed overzicht van het juridische domein, zodat studenten een basis kennis hebben van het recht; een en ander aangevuld met de juridische vaardigheden en academische attitude en vermogens.

Een juridische vervolgmastert bouwt hierop voort, in die zin dat daarmee kan worden opgeleid tot de traditionele beroepen, tot advanced masters, tot onderzoeker en tot andere beroepen die een academische achtergrond vereisen en daartoe een master verlangen waarin de academische vaardigheden en kunde en kennis zijn aangescherpt en een aantal kennisdomeinen op meer specialistisch niveau zijn beproefd.

Een aantal te accrediteren bachelor- en masteropleidingen hebben een meer multidisciplinaire inslag (recht en...). De doelstellingen van die opleiding zijn dan ook minder specifiek op het juridische beroepenveld gericht, zonder tevens uit te sluiten dat studenten toch de weg er naar weten te vinden. Deze opleidingen dienen dan ook beoordeeld te worden op wat zij beogen te doen, namelijk afgestudeerden te trainen in raakvlakken tussen een paar disciplines.

4.7. Beroepsvereisten

Beroepsvereisten voor advocatuur en rechterlijke macht 'Civiel Effect'

In het Disciplineoverlegorgaan Rechtsgeleerdheid van 10 november 2005 is overeengekomen dat aan het masterdiploma het Civiel Effect verbonden kan worden (dat wil zeggen voldaan worden aan de beroepsvereisten voor toelating tot de opleidingen van de advocatuur en de rechterlijke macht) als de student aan de volgende voorwaarden heeft voldaan:

- Aan het masterexamen is de graad Master of Laws (LL.M.) verbonden, en

- het behaalde bachelorexamen en het masterexamen omvatten gezamenlijk tenminste 200 EC juridische vakken, waarvan minimaal 60 op masterniveau, en
- het afsluitend examen getuigt van grondige kennis en inzicht in de volgende rechtsgebieden.

Voor advocaten

- het privaatrecht, met inbegrip van het burgerlijk procesrecht;
- het strafrecht, met inbegrip van het strafprocesrecht, en
- één van de volgende drie vakken: staatsrecht, bestuursrecht met inbegrip van het administratief procesrecht of belastingrecht.

Voor rechterlijke ambtenaren

- burgerlijk recht, met inbegrip van burgerlijk procesrecht;
- strafrecht, met inbegrip van strafprocesrecht;
- bestuursrecht, met inbegrip van bestuursprocesrecht;

Beroepsvereisten voor de opleiding tot kandidaat-notaris van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie

Het besluit beroepsvereisten kandidaat-notaris luidt als volgt :

Het in artikel 6, tweede lid, onderdeel a, van de Wet op het notarisambt bedoelde afsluitend examen op het gebied van het recht, dat met goed gevolg afgelegd moet worden om het beroep van kandidaat-notaris te kunnen uitoefenen, omvat de volgende onderdelen:

- a. grondige kennis van en inzicht in de volgende onderdelen van het burgerlijk recht - mede in hun onderlinge samenhang - :
 1. het personen- en familierecht, in het bijzonder het huwelijksvermogensrecht,
 2. het ondernemingsrecht, in het bijzonder het rechtspersonen- en vennootschapsrecht,
 3. het vermogensrecht,
 4. het recht met betrekking tot registergoederen,
 5. het erfrecht, en
 6. het internationaal privaatrecht, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening;
- b. grondige kennis van en inzicht in het executierecht alsmede kennis van en inzicht in het burgerlijk procesrecht, beslag- en faillissementsrecht, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening;
- c. grondige kennis van en inzicht in het belastingrecht, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening;
- d. kennis van en inzicht in het bestuursrecht, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening;
- e. grondige kennis van en inzicht in het recht met betrekking tot het notariaat, in het bijzonder de Wet op het notarisambt;
- f. kennis van en inzicht in bedrijfseconomie, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening;
- g. schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid in de vorm van een scriptie of een andere gelijkwaardige, schriftelijke, onderzoeksprestatie op juridisch gebied.

Beroepsvereisten van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs

Voor fiscale juristen brengt de doelstelling van de opleiding mee dat de verschillende fiscale heffingswetten, inclusief de formele, de internationale en Europese aspecten diepgaand en in evenwichtige mate aan de orde moeten komen. Daarnaast moeten de studenten kennis van de

hoofddlijnen van het privaatrecht, bestuursrecht en de bedrijfseconomie in het curriculum verwerven. Aan sommige opleidingen belastingrecht is het Civiel Effect, in de zin van de zogenaamde ‘togaberoepen’) verbonden, aan andere niet. De Commissie van Beoordeling van de NOB heeft deze statutaire vereisten geoperationaliseerd aldus, dat voor toelating tot het lidmaatschap een aantal materiële eisen aan deze fiscale opleidingen zijn verbonden (zie: <http://www.nob.net/?q=node/107>): minimaal 52 EC dienen besteed te worden aan zuiver belastingrechtelijke vakken, waarvan tenminste 30 in de mastersfase; minimaal 9 EC worden besteed aan privaatrecht, en minimaal 9 EC aan economie.

Schakelprogramma hbo-rechten

Overigens zijn bij besluit van 18 september 2008 de beroepsvereisten voor advocatuur en rechterlijke macht, en notaris gewijzigd in verband met de gelijkstelling in het kader van de vereisten voor toetreding tot gereguleerde juridische beroepen, van de aan een hogeschool verkregen graad Bachelor, bij afronding van de opleiding hbo-rechten met een schakelprogramma, met de onderwijseenheden op het gebied van recht die worden aangeboden door een universiteit of de Open Universiteit met een totale studielast van ten minste 60 EC.

DEEL II: OPLEIDINGSRAPPORTEN

1. De bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid, Notarieel Recht en Internationaal en Europees Recht en de masteropleidingen Nederlands Recht, Notarieel Recht en Internationaal en Europees Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen

Administratieve gegevens

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Naam opleiding: Rechtsgeleerdheid
CROHO-nummer: 50700
Niveau: bachelor
Oriëntatie: wo
Studielast: 180 EC
Graad: Bachelor of Laws
Variant(en): voltijd, deeltijd
Locatie(s): Nijmegen
Einddatum accreditatie: 24 juli 2012

Bacheloropleiding Notarieel Recht

Naam opleiding: Notarieel Recht
CROHO-nummer: 56828
Niveau: bachelor
Oriëntatie: wo
Studielast: 180 EC
Graad: Bachelor of Laws
Variant(en): voltijd, deeltijd
Locatie(s): Nijmegen
Einddatum accreditatie: 24 juli 2012

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht

Naam opleiding: Internationaal en Europees Recht
CROHO-nummer: 56829
Niveau: bachelor
Oriëntatie: wo
Studielast: 180 EC
Graad: Bachelor of Laws
Variant(en): voltijd
Locatie(s): Nijmegen
Einddatum accreditatie: 24 juli 2012

Masteropleiding Nederlands Recht

Naam opleiding: Nederlands Recht
CROHO-nummer: 66451
Niveau: master
Oriëntatie: wo
Studielast: 60 EC

Graad: Master of Laws
Variant(en): voltijd, deeltijd, duaal
Locatie(s): Nijmegen
Einddatum accreditatie: 24 juli 2012

Masteropleiding Notarieel Recht

Naam opleiding: Notarieel Recht
CROHO-nummer: 66828
Niveau: master
Oriëntatie: wo
Studielast: 60 EC
Graad: Master of Laws
Variant(en): voltijd, deeltijd
Locatie(s): Nijmegen
Einddatum accreditatie: 24 juli 2012

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht

Naam opleiding: Internationaal en Europees Recht
CROHO-nummer: 66829
Niveau: master
Oriëntatie: wo
Studielast: 60 EC
Graad: Master of Laws
Variant(en): voltijd
Locatie(s): Nijmegen
Einddatum accreditatie: 24 juli 2012

Het bezoek van de visitatiecommissie Rechtsgeleerdheid aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen vond plaats op 7, 8 en 9 december 2010.

1.0. Structuur en organisatie van de faculteit

Het faculteitsbestuur, bestaande uit een decaan, vicedecaan onderwijs, vicedecaan onderzoek en een studentassessor, regelt het onderwijs dat gegeven wordt aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, een van de faculteiten van de Radboud Universiteit Nijmegen. De faculteit biedt acht opleidingen aan, waaronder drie bacheloropleidingen, vier masteropleidingen en één onderzoeksmasteropleiding.

De faculteit is georganiseerd in 21 vaksecties en instituten. De vaksecties en instituten nemen een centrale plaats in voor wat betreft de inhoud en de uitvoering van het onderwijs van de diverse opleidingen. Bij de organisatie en uitvoering van de opleidingen Nederlands recht zijn alle vaksecties betrokken. De opleidingen Notarieel recht worden verzorgd door de sectie Notarieel recht. De opleidingen Internationaal en Europees recht worden verzorgd door de sectie Internationaal en Europees recht.

Voor de technische, administratieve en organisatorische ondersteuning van het onderwijs in ruime zin zorgen de diverse bureaus, zoals het Faculteitsbureau, Bureau Automatisering,

Bureau Financiën, Bureau In- en Externe Betrekkingen, Bureau Onderwijs en de Afdeling Personeel en Organisatie.

De faculteit heeft haar onderzoek gebundeld in drie onderzoekcentra: het door de KNAW erkende onderzoekcentrum Onderneming & Recht, het centrum voor Staat en Recht, en het centrum voor Notarieel Recht.

1.1. Het beoordelingskader

1.1.1. Doelstellingen opleiding

F1: Domeinspecifieke eisen

De eindkwalificaties van de opleiding sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en de beroepspraktijk gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk).

Beschrijving

De faculteit stelt zich ten doel haar studenten te vormen tot academici, die door hun opleiding in staat zijn met gevoel voor maatschappelijke verantwoordelijkheid op zelfstandige wijze juridische problemen te onderkennen, te analyseren en op te lossen. De faculteit beoogt haar studenten zowel een brede, generalistische, juridische vorming te bieden als een gedegen wetenschappelijk-theoretische scholing. Aan de onderwijsprogramma's, die bestaan uit een bachelor- en een masteropleiding, is het civiel effect verbonden, in die zin dat de toegang tot de advocatuur en rechterlijke macht en voor de opleidingen Notarieel recht de rechtstoegang tot het notariaat is gewaarborgd. Het zelfevaluatie-rapport benadrukt dat dit eindresultaat een eerste voorwaarde is voor de inrichting van de opleidingen.

In het zelfevaluatie-rapport wordt beargumenteerd dat de eindkwalificaties van de opleidingen aansluiten bij het domeinspecifieke referentiekader dat door het Disciplineoverleg Rechtsgeleerdheid in 2009 is vastgesteld. In de opleidingen wordt conform de richtlijnen uit dit kader aandacht besteedt aan de relatie tussen het recht en de samenleving en de toenemende complexiteit van het recht. De eindkwalificaties van de in dit rapport besproken opleidingen zijn opgenomen in bijlage D.

Binnen het bredere referentiekader leggen de Nijmeegse opleidingen eigen accenten. Zij onderscheiden zich van andere juridische opleidingen door het generalistische en positiefrechtelijke karakter, met een accent op burgerlijk recht. De opleidingen zijn kleinschalig en hebben een sterke oriëntatie op de beroepspraktijk. De notariële opleidingen kenmerken zich door een multidisciplinaire aanpak en ruime aandacht voor het fiscale recht. De opleidingen Internationaal en Europees recht onderscheiden zich volgens het zelfevaluatie-rapport omdat de opleidingen ook aandacht besteden aan het Nederlandse recht.

De faculteit streeft op verschillende wijzen naar een goede afstemming met de arbeidsmarkt. In het studiejaar 2007-2008 zijn de eindkwalificaties besproken met een beperkt aantal toekomstige werkgevers. In 2009 is een schriftelijke enquête verspreid onder 100 werkgevers in de advocatuur, het notariaat, de rechtspraak, het bedrijfsleven en bij de overheid. In hetzelfde jaar heeft de faculteit een Adviesraad voor de Rechtspraktijk ingesteld bestaande uit een aantal vooraanstaande praktijkjuristen. Deze adviesraad komt jaarlijks bijeen en brengt advies uit aan de faculteit ten aanzien van de aansluiting van het onderwijs op de beroepspraktijk. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dat de Adviesraad de doelstelling van de faculteit om haar studenten generalistisch en positiefrechtelijk op te leiden onderschrijft. De

raad heeft geadviseerd meer aandacht te besteden aan de ontwikkeling van ethisch bewustzijn in de opleidingen.

De faculteit heeft in 2009 tevens een wetenschappelijke adviesraad ingesteld, met een aantal toonaangevende wetenschappers van zusterfaculteiten. De wetenschappelijke adviesraad is in het voorjaar van 2010 gevraagd advies uit te brengen over het academisch niveau van de opleidingen.

De eindkwalificaties van de bachelor- en de masteropleiding Notarieel recht zijn afgestemd met de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dat veel stafleden van het centrum voor Notarieel recht nevenfuncties bekleden of hebben bekleed in het notariaat, de adviespraktijk en de rechtelijke macht, en zijn diverse docenten daarnaast verbonden aan verschillende beroepsopleidingen. Hierdoor is de afstand tussen de opleidingen en de beroepspraktijk klein.

Oordeel

De commissie heeft de eindkwalificaties bestudeerd in het licht van het domeinspecifieke referentiekader dat is vastgesteld voor de evaluatie van de opleidingen Rechtsgeleerdheid. In dit kader zijn de globale eisen van vakgenoten en het beroepenveld voor rechtswetenschappelijk onderwijs opgenomen. De commissie heeft vastgesteld dat deze eisen voldoende herkenbaar terugkeren in de eindkwalificaties van de opleidingen. De algemene eindkwalificaties op het gebied van kennis, inzicht, academische vaardigheden en attitudes zijn vertaald in concrete eindkwalificaties per opleiding.

De bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid, Notarieel recht en Internationaal en Europees recht beogen studenten op de eerste plaats kennis bij te brengen van de hoofdonderdelen van respectievelijk het Nederlandse, notariële en internationaal en Europese recht. Daarnaast beogen deze opleidingen studenten in staat te stellen hun kennis toe te passen op juridische problemen, waarbij zij oog hebben voor raakvlakken met andere rechtsgebieden en voor de historische en maatschappelijke context. Dit komt in grote lijnen overeen met de domeinspecifieke eisen op dit gebied zoals vastgelegd in het referentiekader.

Afgestudeerden van de bacheloropleidingen zijn in staat een oordeel te vormen over vraagstukken binnen het vakgebied met inachtneming van onder andere maatschappelijke en ethische aspecten. In de eindkwalificaties is tevens kennis van het Europese en internationale recht opgenomen. Ook de eindkwalificaties op het gebied van vaardigheden, waaronder schriftelijk en mondeling communiceren en het onder begeleiding uitvoeren van een eenvoudig wetenschappelijk onderzoek, corresponderen met de algemene doelstellingen zoals neergelegd in het referentiekader.

De masteropleidingen bouwen voort op de kennis en vaardigheden in de bacheloropleidingen, waarbij ruimte is voor specialisatie en verdieping van bepaalde kennisdomeinen. De commissie heeft vastgesteld dat de nadruk op rechtsvergelijking in het domeinspecifiek referentiekader is uitgewerkt in de eindkwalificatie op het gebied van het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. De commissie heeft tevens vastgesteld dat de eindkwalificaties voldoende gericht zijn op het bijbrengen van methoden om ontwikkelingen en veranderingen in het recht bij te houden en te duiden.

De commissie heeft vastgesteld dat de Nijmeegse opleidingen een herkenbaar profiel hebben, door een sterke gerichtheid op het civiel effect. Dit profiel is op gedegen wijze uitgewerkt in de eindkwalificaties van de opleidingen. De commissie heeft bovendien waardering voor de

afstemming die is gepleegd met het relevante beroepsveld en vakgenoten. Zij heeft met instemming kennisgenomen van de Adviesraad voor de rechtspraak en de wetenschappelijke adviesraad.

Op grond van bovenstaande overwegingen oordeelt de commissie dat de opleidingen voldoen aan de criteria die gelden voor dit facet.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F2: Niveau: Bachelor en Master

De eindkwalificaties van de opleiding sluiten aan bij algemene, internationaal geaccepteerde beschrijvingen van de kwalificaties van een Bachelor of een Master.

Beschrijving

In het zelfevaluatie-rapport is inzichtelijk gemaakt op welke wijze de eindkwalificaties van de opleidingen aansluiten bij de Dublin-descriptoren. De letters corresponderen met de in bijlage D opgenomen eindkwalificaties.

Bacheloropleidingen

Dublin-descriptor	Rechtsgeleerdheid	Notarieel recht	Internationaal en Europees recht
Kennis en inzicht	a, c en f	a, c, f en g	a, c en f
Toepassen kennis en inzicht	b, d, e en f	b, d, e en f	b, d en e
Oordeelsvorming	b, c, e en e	b, c, d, e en f	b, c en e
Communicatie	b en d	b en d	b en d
Leervaardigheden	a, e en f	a, e en g	a en f

Masteropleidingen

Dublin-descriptor	Nederlands recht	Notarieel recht	Internationaal en Europees recht
Kennis en inzicht	a, c, d en g	a, c, d, e en h	a, c, d en g
Toepassen kennis en inzicht	b, e en f	b, e, f en g	b, e en f
Oordeelsvorming	b, c, e en f	b, c, e, f en g	b, c, e en f
Communicatie	b en e	b en f	b en e
Leervaardigheden	a, d, f en g	a, d, g en h	a, d, f en g

Oordeel

De commissie heeft de eindkwalificaties van de opleidingen bestudeerd vanuit het perspectief van het niveau. Zij heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties in voldoende mate aansluiten bij de Dublin-descriptoren. Het onderscheid tussen de bachelor- en de masteropleidingen is naar het oordeel van de commissie duidelijk tot uitdrukking gebracht in de eindkwalificaties. In de masteropleidingen wordt de kennis verdiept en verbreed, er wordt meer van studenten verwacht op het gebied van het zelfstandig toepassen van kennis.

De commissie heeft daarnaast waardering voor de explicitering van verschillende kennisniveaus in zowel de bachelor- als de masteropleidingen (basiskennis, grondige, gedegen, verdiepte en verbrede kennis). Ook het niveau van de vaardigheden is op een heldere manier

onderscheiden. De commissie vindt de door de opleidingen geformuleerde eindkwalificaties realistisch en voldoende ambitieus

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F3: Oriëntatie WO:

De eindkwalificaties van de opleiding sluiten aan bij de volgende beschrijvingen van een Bachelor en een Master:

- De eindkwalificaties zijn ontleend aan eisen vanuit de wetenschappelijke discipline, de internationale wetenschapsbeoefening en voor daarvoor in aanmerking komende opleidingen de relevante praktijk in het toekomstige beroepenveld.
- Een WO-bachelor heeft de kwalificaties voor toegang tot tenminste één verdere WO-studie op masterniveau en eventueel voor het betreden van de arbeidsmarkt.
- Een WO-master heeft de kwalificaties om zelfstandig wetenschappelijk onderzoek te verrichten of multi- en interdisciplinaire vraagstukken op te lossen in een beroepspraktijk waarvoor een WO-opleiding vereist is of dienstig is.

Beschrijving

Bacheloropleidingen

De opleidingen hebben tot doel studenten voor te bereiden op het volgen van een aansluitende masteropleiding. De wetenschappelijke oriëntatie van de bacheloropleidingen is in het bijzonder vastgelegd in de eindkwalificaties waarin verwezen wordt naar onderzoeksvaardigheden en oordeelsvorming vanuit juridisch en maatschappelijk perspectief. De opleidingen beogen studenten in staat te stellen casusposities uit de rechtspraktijk wetenschappelijk te behandelen, door de oplossing ervan kritisch te wegen en in een breed kader op houdbaarheid te toetsen. Daarnaast worden studenten geacht te kunnen reflecteren over het positieve recht vanuit een rechtshistorisch of rechtsfilosofisch dan wel rechtssociologisch perspectief.

De afgestudeerde bachelorstudent heeft onder begeleiding basaal wetenschappelijk onderzoek verricht volgens rechts-wetenschappelijke methoden. Het zelfevaluatie-rapport betoogt dat afgestudeerde bachelorstudenten in staat zijn om met een grote mate van zelfstandigheid hun juridische kennis verder te verdiepen en verbreden in een aanverwante masteropleiding.

Masteropleidingen

De masteropleidingen beogen zodanige kennis, vaardigheid en inzicht bij te brengen op het gebied van de relevante onderdelen van het recht, dat de afgestudeerden in staat zijn tot een zelfstandige uitoefening van juridische functies, en in aanmerking komen voor een eventuele vervolgopleiding tot wetenschappelijk onderzoeker.

De wetenschappelijke oriëntatie van de masteropleiding is vastgelegd in de eindkwalificaties die omschrijven dat afgestudeerden in staat zijn complexe juridische problemen te analyseren en op te lossen, de oplossing kritisch kunnen wegen en in een breed kader op houdbaarheid kunnen toetsen. Afgestudeerden van de masteropleidingen zijn in staat om een wetenschappelijke onderzoeksvraag te formuleren. Zij kunnen door middel van analyse van de wetsgeschiedenis, de wetsystematiek, de wetsuitleg (jurisprudentie) en de rechtsvergelijking onderzoeksvragen en rechtsvragen beantwoorden en hierbij de doorwerking van het Europese en/of internationale recht betrekken. Hierbij kunnen zij hun antwoord betekenis verlenen en toetsen vanuit het perspectief van de praktische rechtszin.

Na het afstuderen heeft de masterstudent *Nederlands recht en Internationaal en Europees recht* zoveel kennis van het vakgebied, leerervaring en academische vaardigheden tot zijn beschikking dat hij kan kiezen voor een beroep waarvoor civiel effect is vereist.

De afgestudeerde masterstudent *Notarieel recht* voldoet aan de formele vereisten van de notariële beroepsgroep zoals deze staan beschreven in het Besluit beroepsvereisten kandidaat-notaris. Studenten die de vakken Straf(proces)recht I en II hebben afgerond, komen tevens in aanmerking voor het civiele effect zoals bedoeld is in de Advocatenwet.

Oordeel

De commissie heeft de eindkwalificaties van de bachelor- en de masteropleidingen bestudeerd vanuit het perspectief van de oriëntatie. Zij heeft onder facet 1 al vastgesteld dat de eindkwalificaties van de opleidingen in voldoende mate aansluiten bij de eisen van de wetenschappelijke discipline en de relevante beroepspraktijk.

De eindkwalificaties van de *bacheloropleidingen* zijn academisch georiënteerd. De opleidingen beogen studenten op een niveau te brengen dat hen in staat stelt om kennis toe te passen op juridische problemen, zich een oordeel te vormen over juridische vraagstukken met inachtneming van maatschappelijke en ethische aspecten en onder begeleiding een eenvoudig wetenschappelijk onderzoek te verrichten.

De commissie heeft bovendien vastgesteld dat de afgestudeerden van de bacheloropleidingen zonder verdere voorwaarden kunnen doorstromen naar diverse juridische masteropleidingen in Nederland. Daarnaast komen zij in aanmerking voor selectieve masteropleidingen.

Op basis van bestudering van de betreffende eindkwalificaties stelt de commissie vast dat de *masteropleidingen* kwalificeren voor een carrière op academisch niveau. De masteropleidingen beogen studenten in staat te stellen zelfstandig onderzoek te verrichten, zich een oordeel te vormen over juridische vraagstukken en juridische problemen vanuit verschillende rechtsgebieden te benaderen en specialistisch uit te werken.

De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de beoogde vaardigheden zijn toegespitst op de juridische beroepspraktijk. Afgestudeerden van de masteropleidingen moeten aantonen dat zij helder en begrijpelijk een gesprek kunnen voeren over juridische vraagstukken.

Tot slot heeft de commissie vastgesteld dat de eindkwalificaties van de opleidingen *Nederlands recht en Internationaal en Europees recht* beantwoorden aan de vereisten zoals vastgelegd bij of krachtens de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren en de Advocatenwet. De eindkwalificaties van de opleidingen *Notarieel recht* voldoen aan de vereisten zoals vervat in de Wet op het notarisambt.

Op grond van deze informatie komt de commissie tot het oordeel dat de opleidingen voldoen aan de criteria behorende bij dit facet.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Oordeel over het onderwerp Doelstellingen opleiding

Op basis van de beoordelingen per facet komt de commissie tot een samenvattend oordeel over het onderwerp Doelstellingen opleiding. Voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid luidt het oordeel **voldoende**, voor de bacheloropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**. Voor de masteropleiding Nederlands Recht luidt het oordeel **voldoende**, voor de masteropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de masteropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**.

1.1.2. Programma

Beschrijving van de programma's

Voor een totaaloverzicht van de onderwijsprogramma's van de bachelor- en de masteropleidingen wordt verwezen naar bijlage E.

Bacheloropleidingen

Het propedeusejaar, dat voor de drie bacheloropleidingen gelijk is, biedt studenten een brede en grondige oriëntatie op de hoofdgebieden van het recht. In dit jaar volgen studenten naast een algemene inleiding tot de rechtswetenschap, inleidende vakken in de juridische hoofdvakken privaatrecht, staats- en bestuursrecht, strafrecht en Europees en internationaal recht. Daarnaast volgen studenten het vak Rechtsfilosofie, en een aantal practica schriftelijke vaardigheden en argumentatie, de strafrechtelijke oefenrechtbank Rota Criminalis en het practicum Academische vaardigheden (Inleiding II).

In het tweede jaar van de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* wordt ruime aandacht besteed aan de hoofdvakken van het publiekrecht (Strafrecht, Staatsrecht en Bestuursrecht) terwijl in het derde studiejaar het burgerlijk recht, het ondernemingsrecht en Europees mededingingsrecht centraal staan. In het tweede studiejaar kiezen studenten voor het vak Sociaal recht of Belastingrecht. Naast de positiefrechtelijke hoofdvakken bieden het tweede en derde studiejaar onderwijs in een aantal niet-positiefrechtelijke (metajuridische) vakken, namelijk Geschiedenis van het publiekrecht, Geschiedenis van het privaatrecht (Romeins recht), Rechtssociologie of Rechtsfilosofie en Economie/rechtseconomie/balanslezen.

Voortbouwend op de practica uit het eerste jaar oefent de student in het tweede en derde jaar vaardigheden bij het schrijven van vijf essays, gekoppeld aan de hoofdvakken en het vak Rechtsfilosofie en door het maken van opdrachten voor de twee oefenrechtbanken, de bestuursrechtelijke Rota Administrativa in het tweede jaar en de burgerrechtelijke Rota Carolina in het derde jaar.

Het tweede studiejaar van de *bacheloropleiding Notarieel recht* loopt grotendeels parallel met het privaatrechtelijke derde jaar van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. In dit jaar volgen studenten vakken in het burgerlijk- en procesrecht, het ondernemingsrecht en het personen- en familierecht (in enge zin). In het derde jaar vindt de eerste fase van de verbreding van de notariële vakken plaats met het huwelijksvermogensrecht, het erfrecht en de diverse belastingvakken. Hiermee wordt volgens het zelfevaluatie rapport een belangrijke aanzet gegeven voor de eisen die vanuit de (notariële) beroepsgroep gesteld.

Evenals de bachelorstudenten Rechtsgeleerdheid volgen notariële studenten onderwijs in een aantal niet-positiefrechtelijke (metajuridische) vakken, namelijk Geschiedenis van het privaatrecht.

recht (Romeins recht), Rechtssociologie of Rechtsfilosofie en Economie/rechts-economie/balanslezen. Notariële studenten schrijven vier essays, gekoppeld aan de hoofdvakken.

In het tweede studiejaar van de *bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht* staan de hoofdvakken van het Nederlandse publiekrecht geprogrammeerd, terwijl in het derde jaar het Nederlandse burgerlijk recht en ondernemingsrecht centraal staan. Daarnaast volgen studenten vakken in het Europese institutionele en materiële recht en in de verschillende deelgebieden van het volkenrecht. In het tweede studiejaar hebben studenten de keuze uit twee oefenrechtbanken: de Rota Europaea of de Rota Internationalis.

In het derde jaar volgt verdere verdieping door middel van de vakken Uitvoering en Handhaving van Europees recht en Harmonisation in the EU, en een cursus International Institutional Law. Naast de positiefrechtelijke hoofdvakken maken de studenten in het derde jaar nog grondig kennis met de basisbeginselen van economie/rechtseconomie.

Masteropleidingen

In de *masteropleiding Nederlands recht* kunnen studenten kiezen voor een zestal afstudeerrichtingen, te weten Burgerlijk recht, Strafrecht, Staats- en Bestuursrecht, Ondernemingsrecht, Fiscaal recht of de duale master Onderneming & recht. De meeste afstudeerrichtingen hebben grosso modo dezelfde opzet. Elke afstudeerrichting biedt een of enkele verplichte kernvakken, samen 14 of 21 EC. Daarnaast kunnen studenten kiezen uit een lijst van per afstudeerrichting aangewezen keuzevakken (7 of 14 EC). Naast de verplichte en de aangewezen keuzevakken hebben studenten 14 EC volledige keuzevrijheid om binnen of buiten de afstudeerrichting vakken te volgen.

Het programma van de afstudeerrichting Fiscaal recht bestaat hoofdzakelijk uit verplichte vakken. De (duale) afstudeerrichting Onderneming en Recht kent naast verplichte vakken een stage- en werkperiode. Ter afsluiting van deze afstudeerrichting schrijven studenten een stageverslag (5 EC) en een wetenschappelijk artikel (14 EC). Alle overige richtingen worden afgesloten met een scriptie van 18 EC.

Studenten zijn niet verplicht een van de voornoemde afstudeerrichtingen te kiezen. Zij kunnen ook een 'vrije afstudeerrichting' volgen, waarbij zij het vakkenpakket geheel zelf samenstellen. De Examencommissie toetst in dat geval of sprake is van voldoende verdieping of verbreding.

De *notariële masteropleiding* biedt, evenals de bacheloropleiding, een onderwijsprogramma met alleen verplichte vakken. De drie hoofdgebieden uit de bacheloropleiding, te weten familievermogensrecht, goederenrecht en ondernemingsrecht, worden in de masteropleiding verder uitgediept en verbreed. Daarnaast volgen studenten het vak Belastingen van rechtsverkeer. Het zelfevaluatie rapport merkt op dat het integratievak Estate Planning de diverse notariële vakken met elkaar verbindt. De masteropleiding wordt afgesloten met een scriptie van 14 EC.

Studenten die de *masteropleiding Internationaal en Europees Recht* volgen kiezen minimaal 21 EC uit buitenlandse vakken en/of Europees- of internationaalrechtelijke vakken aan de RU. Studenten volgen daarnaast het vak Judicial Protection in the European Union (7 EC) of het vak Public International Law Advanced (7 EC). Verder zijn zij verplicht twee uit de volgende drie vakken te kiezen: Rechtsfilosofie in Europees perspectief, Rechtsociologie in Europees perspectief of Rechtsgeschiedenis in Europees perspectief (elk 4 EC). Zij kunnen maximaal 7

EC aan mastervakken Nederlands recht kiezen. Studenten zijn verplicht minimaal 3 maanden aan een buitenlandse faculteit door te brengen en daar vakken te volgen. Studenten schrijven ter afsluiting van de opleiding een scriptie van 17 EC.

Deeltijdprogramma's

De bacheloropleidingen en masteropleidingen kunnen ook in deeltijd worden gevolgd. Het deeltijdprogramma voor de bacheloropleidingen wordt in de avonduren aangeboden en beslaat vijf studie jaren.

De masteropleidingen Nederlands recht en Notarieel recht kunnen ook in deeltijd worden gevolgd, de deeltijdopleidingen worden aangeboden in een programma van twee studie jaren. Slechts een beperkt aantal vakken wordt in de avonduren aangeboden. De faculteit streeft er naar studeerbare oplossingen voor deeltijdstudenten aan te bieden, bijvoorbeeld door vakken te roosteren in de late namiddag of door zelfstudie voor een vak mogelijk te maken als het volgen van dagonderwijs voor studenten niet mogelijk is. De notariële vakken uit het derde jaar van de bacheloropleiding en van de masteropleiding worden zoveel mogelijk op een vaste dag gegeven, zodat notariële deeltijdstudenten de studie kunnen combineren met een baan.

F4: Eisen WO

Het programma sluit aan bij de volgende criteria voor het programma van een HBO- of een WO-opleiding:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats in interactie tussen het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek binnen relevante disciplines.
- Het programma sluit aan bij ontwikkelingen in de relevante wetenschappelijke discipline(s) door aantoonbare verbanden met actuele wetenschappelijke theorieën.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek.
- Bij daarvoor in aanmerking komende opleidingen heeft het programma aantoonbare verbanden met de actuele praktijk van de relevante beroepen.

Beschrijving

Bacheloropleidingen

Alle bachelorstudenten volgen in hun eerste jaar het vak academische vaardigheden (Inleiding II), dit is een eerste oriëntatie op rechtswetenschappelijk onderzoek, en in het vinden en gebruiken van rechtsbronnen. De schriftelijke taalvaardigheid wordt in een afzonderlijk vak (Schriftelijke vaardigheden en argumentatie) geoefend.

Volgens het zelfevaluatie rapport is het onderwijs in het tweede en derde jaar van de bacheloropleidingen erop gericht genoemde vaardigheden verder te ontwikkelen. In de verplichte werkgroepen worden door de studenten voorbereide opdrachten besproken, die veelal casusgericht zijn, om de studenten te trainen in het oplossen van juridische problemen in het kader van maatschappelijke ontwikkelingen.

Zoals vermeld schrijven studenten afhankelijk van hun opleiding vier of vijf essays bij de hoofdvakken. Dit essay kan een annotatie bij een rechterlijke uitspraak zijn, een analyse van een wetsvoorstel, of een column over de opvattingen in de doctrine over een juridisch probleem. Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat door het schrijven van deze essays studenten leren een probleem- of vraagstelling te formuleren en deze vraag uit te werken met behulp van verschillende rechtsbronnen.

In de bachelorprogramma's Rechtsgeleerdheid en Notarieel recht is ruimte vrijgemaakt voor een aantal niet-positiefrechtelijke (metajuridische) vakken, waaronder rechtsgeschiedenis en rechtsfilosofie (zie bijlage E). Voor de vakken Rechtsfilosofie en Rechtssociologie geldt,

evenals voor de hoofdvakken, een essayverplichting. Studenten brachten tijdens het bezoek naar voren dat zij in het essay Rechtssociologie uitdrukkelijk wetenschappelijk onderzoek moeten betrekken. Ten slotte is in het derde jaar, ook voor studenten Internationaal en Europees recht, een oriëntatie op de (rechts)economie opgenomen.

De internationale en europeesrechtelijke colleges in de bacheloropleiding Internationaal en Europees recht worden vrijwel allemaal in het Engels gegeven. Studenten versterken hierdoor hun actieve en passieve beheersing van het Engels. In aanvulling hierop schrijven studenten het essay voor het vak Substantive Law of the EU in het Engels. Tijdens het bezoek werd duidelijk dat het essay als een rode draad door het college loopt: aan het begin van de reeks worden onderwerpen verdeeld, een aantal weken laten leveren studenten een conceptversie in waarop zij feedback van de docent ontvangen. De definitieve versie van het essay wordt aan het einde van de collegeperiode in het Engels gepresenteerd. Medestudenten worden geacht vragen te stellen naar aanleiding van de presentatie.

Bachelorstudenten *Rechtsgeleerdheid en Internationaal en Europees Recht* verklaarden dat de actuele ontwikkeling in het recht regelmatig in het onderwijs aan bod komt. Uit de gesprekken met beide groepen studenten maakt de commissie op dat docenten hierbij niet vaak verwijzen naar het door hen uitgevoerde onderzoek. Studenten lezen handboeken en artikelen van hun eigen docenten, maar het onderzoek van docenten is voor hen niet als zodanig herkenbaar in de collegestof. Studenten zijn over het algemeen tevreden met het vaardighedenonderwijs in de bacheloropleidingen. Wel werden kritische opmerkingen gemaakt over de diepgang van de bacheloressays en de aandacht voor mondelinge vaardigheden in de curricula.

Tijdens het bezoek kwam naar voren dat stafleden van de vakgroep Internationaal en Europees recht zich aan het begin van het studiejaar voorstellen aan de tweedejaarsstudenten. Deze voorstelronde heeft als doel de zichtbaarheid van de vakgroep voor studenten Internationaal en Europees recht te vergroten, en om studenten te informeren over het onderzoek dat binnen de vakgroep wordt uitgevoerd. Lopende het tweede bachelorjaar volgt een tweede informatieronde, alvast ter voorbereiding op de keuzes die studenten in hun masterjaar moeten gaan maken.

Studenten *Notarieel recht* bevestigden dat tijdens colleges aandacht wordt geschonken aan actuele discussies binnen het vakgebied. Volgens de studenten refereren docenten waar relevant ook naar hun eigen onderzoek. Regelmatig gebruiken docenten zaken uit de actualiteit, om de collegestof te verduidelijken.

Beroepspraktijk

Zoals hierboven vermeld worden in de verplichte werkgroepen vaak casus uit de praktijk besproken en opgelost. Daarnaast kent de faculteit, zoals in het voorgaande bleek, drie oefenrechtbanken (Rota Criminalis (B1), Rota Administrativa (B2), Rota Carolina (B3)), waarin de juridische beroepspraktijk wordt nagebootst. Studenten *Notarieel recht* volgen alleen de Rota Criminalis in de gemeenschappelijke propedeuse, studenten *Internationaal en Europees recht* nemen deel aan een internationaal- of Europeesrechtelijke oefenrechtbank. Tijdens de oefenrechtbanken worden bestaande procedures in de betreffende rechtsgebieden nagebootst en doen studenten praktijkkennis en -vaardigheden op.

Een groot aantal docenten oefent nevenfuncties uit in de rechtspraktijk. De meeste leden van de vaste staf zijn rechter/raadsheer-plaatsvervanger. Een aantal docenten heeft de hoofdfunctie in de beroepspraktijk. Het zelfevaluatierapport stelt dat er voldoende praktijkervaring beschikbaar is in de staf om het vaardighedenonderwijs uit te voeren.

Masteropleidingen

Het zelfevaluatie rapport vermeldt dat in het masteronderwijs, de verschillende visies op juridische vraagstukken aan de orde worden gesteld en dat hierover in de werkgroepen gereflecteerd wordt. In het onderwijs wordt gebruik gemaakt van de meest recente jurisprudentie van de Hoge Raad of andere (hoogste) rechters. Daarnaast worden niet alleen de gangbare wetenschappelijke handboeken voorgeschreven, maar ook readers met wetenschappelijke artikelen en bijdragen van verschillende auteurs. Voor diverse vakken in de masteropleidingen worden gastdocenten ingezet, waaronder advocaten, rechters, overheidsjuristen en bedrijfsjuristen.

Volgens het zelfevaluatie rapport worden de meeste vakken in de masteropleidingen *Nederlands recht* en *Internationaal en Europees recht* verzorgd in kleinschalige werkgroepen, waarin interactief onderwijs het uitgangspunt is. Bij het trainen van (onderzoeks-)vaardigheden gaat het in de masteropleiding vooral om de vaardigheid complexe juridische problemen op te lossen. De opdrachten van de werkgroepbijeenkomsten hebben bij veel mastervakken betrekking op de oplossing van een of meer juridische casus. In de *masteropleiding Notarieel recht* worden deze vaardigheden geoefend in de hoorcolleges, die door kleine studentenaantallen mede het karakter van een werkgroep hebben.

Voor de meeste mastervakken schrijven studenten een paper waarin een juridisch probleem wordt geanalyseerd. De student oefent daarbij zijn schriftelijke taalvaardigheid. Doorgaans is aan het schrijven van een paper tevens een presentatie (referaat) tijdens een werkgroepbijeenkomst verbonden. In een aantal gevallen werken meerdere studenten samen aan een paper.

De masteropleidingen worden afgesloten met een scriptie. Onder begeleiding leert de student een wetenschappelijk verantwoord juridisch onderzoek op te zetten en uit te voeren. Het schrijven van de scriptie is niet alleen een leerproces, maar ook een beoordelingsproces waarbij de docent toetst of de student in staat is zelfstandig wetenschappelijk onderzoek te verrichten en juridische onderzoeksmethoden en -technieken daarbij toe te passen. Tevens beoordeelt de docent of de student in staat is een originele bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied, waarop het onderzoek betrekking heeft.

Het zelfevaluatie rapport vermeldt dat de onderwerpen die studenten selecteren voor hun eindschrijvingen vaak aansluiten bij het onderzoek van docenten. Uit het gesprek met studenten en alumni van de drie masteropleidingen kwam naar voren kwam dat zij desondanks behoefte hebben aan meer overzicht over het onderzoek dat gedaan wordt binnen de faculteit, zodat het voor hen gemakkelijker wordt om zich te oriënteren op een scriptieonderwerp dat zowel relevant is als aansluit bij de expertise van potentiële begeleiders

Masteropleiding Nederlands recht

Volgens de studenten zijn de vakken in de masteropleiding goed voorzien van inzichten vanuit (wetenschappelijk) onderzoek en brengen docenten voortdurend actueel wetenschappelijk onderzoek in het onderwijs naar voren. Actuele wetenschappelijke theorieën en ontwikkelingen in het recht komen naar voren in de mastervakken die rechtsvergelijking en verdieping in buitenlands recht tot object hebben, bijvoorbeeld de vakken Vergelijkend privaatrecht en Comparative Constitutional Law. Bij het mastervak Burgerlijk recht verdiept worden publicaties (artikelen en annotaties) van de docenten ter discussie gesteld.

Als voorbeeld van de veelvuldige interactie tussen onderwijs en onderzoek noemden de docenten het vak Europees privaatrecht. Docenten brachten naar voren dat er binnen dit

vakgebied op onderzoeksniveau veel informatie-uitwisseling plaatsvindt, wat vervolgens ook in het onderwijs tot uitdrukking wordt gebracht.

Tijdens het bezoek werd door studenten bevestigd dat zij in de papers voor de diverse vakken een koppeling met het onderzoek maken.

Het programma heeft diverse banden met de beroepspraktijk. Studenten hebben de mogelijkheid om in de keuzeruimte (7 EC) een praktijkstage te lopen om enige juridische praktijkervaring op te doen.. Een facultair stagebureau begeleidt studenten bij het vinden van een stageadres. Goede en gemotiveerde studenten kunnen zich daarnaast aanmelden voor twee masterclasses waarin praktijkgericht wetenschappelijk onderwijs wordt aangeboden met een bezoek aan zes gerenommeerde (regionale) advocatenkantoren. Een stage bij een van de kantoren maakt deel uit van de masterclass. Het onderwijs wordt verzorgd door gastdocenten/advocaten, die casus uit de eigen praktijk behandelen. De cursus wordt afgesloten in de vorm van een oefenrechtbank.

Tot slot is de bijzondere afstudeerrichting Duale masteropleiding Nederlands recht sterk gericht op de, in casu ondernemingsgerichte, beroepspraktijk. De stage en werkperiode als verplichte onderdelen van de opleiding versterken de afstemming met de rechtspraktijk. In deze afstudeerrichting treden tevens gastdocenten uit de praktijk op.

Masteropleiding Notarieel recht

Voor de notariële opleiding geldt dat een groot aantal vakken verbonden is met onderzoeklijnen en -zwaartepunten van de faculteit. Het vak Notarieel ondernemingsrecht II bijvoorbeeld, is verbonden met het Onderzoeksentrum Onderneming & Recht. De vakken op het gebied van familievermogensrecht sluiten aan bij het onderzoek dat wordt uitgevoerd binnen het Centrum voor Notarieel Recht.

In het zelfevaluatie-rapport wordt beargumenteerd dat rechtsvergelijking in de vakken Huwelijksvermogensrecht II en Erfrecht II het wetenschappelijk denken van studenten stimuleert. Tijdens de colleges worden studenten geconfronteerd met notariële thema's en problemen uit de actuele praktijk. De studenten worden geacht een actieve bijdrage te leveren aan de discussiepunten die tijdens de colleges worden aangesneden. Studenten bevestigden tijdens het bezoek dat zij tijdens de colleges echt worden aangespoord om een eigen mening te vormen en dat zij een goed beeld krijgen van de actuele discussies die spelen binnen het vakgebied. Voor diverse vakken worden gastsprekers uit het beroepenveld uitgenodigd.

Hoewel in het curriculum van de masteropleiding geen verplichte stage is opgenomen, lopen veel studenten een extra-curriculaire stage. Ook door middel van het vak 'Estate planning' komen zij in aanraking met de beroepspraktijk. In dit vak maken studenten een praktijkopdracht op een notariskantoor, welke wordt besproken met een kandidaat-notaris.

Alumni spraken tijdens het bezoek hun waardering uit voor het praktijkgerichte karakter van de opleiding. Ook het feit dat veel docenten werkzaam zijn in de beroepspraktijk maakt volgens studenten dat zij hun enthousiasme voor het vak mede daardoor goed kunnen overbrengen.

Masteropleiding Internationaal en Europees recht

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de resultaten van wetenschappelijk onderzoek (monografieën, boekbijdragen, artikelen, annotaties) structureel in het onderwijs aan bod komen en deel uitmaken van de verplichte en/of aanvullende literatuur. Actuele

wetenschappelijke theorieën en ontwikkelingen in het internationale en Europese recht worden behandeld in de rechtsvergelijkende vakken (bijvoorbeeld Privaatrechtelijke rechtsvergelijking) en de verdiepende vakken in buitenlands recht (bijvoorbeeld Anglo-Amerikaans privaatrecht). Tijdens het bezoek werd duidelijk dat bij een aantal vakken promovendi colleges verzorgen over hun eigen onderzoek. In het vak European Competition Law worden gastsprekers uit de praktijk uitgenodigd om hun visie op bepaalde leerstukken toe te lichten.

De studenten van de masteropleiding Internationaal en Europees recht met wie de commissie gesproken heeft, vertelden dat het onderzoek van docenten niet herkenbaar terugkeert in het onderwijs. Als studenten hun afstudeeronderzoek willen laten aansluiten bij het onderzoek van hun begeleider, is dit vaak wel mogelijk. Alumni van de opleiding bevestigden dat zij veel hadden gehad aan de aandacht voor de Engelse taalvaardigheid.

Oordeel

De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen sterk gericht zijn op de beroepspraktijk. Dit sluit aan bij de doelstelling van de opleidingen om algemeen gevormde juristen af te leveren. In het onderwijs wordt gebruik gemaakt van degelijke handboeken en recente wetenschappelijke artikelen.

De commissie heeft uit bestudering van de onderwijsprogramma's en de gesprekken met studenten en docenten geconcludeerd dat in de *bacheloropleidingen* een goede aanzet wordt gegeven voor het ontwikkelen van vaardigheden in het zoeken van relevante rechtsbronnen. De commissie waardeert het dat studenten door de essayverplichting bij de hoofdvakken op verschillende terreinen een vraagstelling dienen te formuleren. Zij heeft evenwel geconstateerd dat er meer aandacht mag worden besteed aan het uitwerken van deze vraagstellingen in een goed onderbouwd betoog. Zoals in facet 20 zal worden uiteengezet, was de uitwerking van de vraagstellingen in de bacheloressays niet in alle gevallen overtuigend.

De commissie heeft waardering voor de metajuridische component in de bacheloropleidingen. Er is naar het oordeel van de commissie voldoende aandacht voor rechtsfilosofie en rechtsgeschiedenis. De commissie heeft met instemming kennisgenomen van de versterking van ethische vraagstukken in de bacheloropleiding Notarieel recht. Zij adviseert in de twee andere bacheloropleidingen de aandacht voor ethische dilemma's in het curriculum uit te breiden.

Uit de gesprekken met studenten en docenten van de *masteropleidingen* heeft de commissie opgemaakt dat studenten van de drie masteropleidingen worden ingevoerd in actuele wetenschappelijke discussies, en eveneens een goed gevoel krijgen voor het reilen en zeilen in de beroepspraktijk. In de curricula is voldoende aandacht voor oordeelsvorming, reflectie en rechtsvergelijking. De commissie heeft vastgesteld dat dit ook tot uitdrukking wordt gebracht in het merendeel van de door haar bestudeerde eindschipties.

De commissie heeft vastgesteld dat in de masteropleidingen de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden steviger kan worden verankerd in de programma's. De commissie is overtuigd dat studenten voldoende oefenen met het analyseren en oplossen van juridische casus, en waardeert de essayverplichting bij veel mastervakken, maar heeft tevens vastgesteld dat er in mindere mate sprake is van een bredere academische onderdompeling. De commissie adviseert de opleidingen te onderzoeken of onderzoeksmethodologie steviger verankerd kan worden in de curricula.

De commissie heeft uit bestudering van de curricula vastgesteld dat de onderwijsprogramma's aansluiten bij de onderzoekslijnen en -zwaartepunten van de faculteit. Zij heeft evenwel uit de resultaten van de exitgesprekken (zie facet 19), en uit de gesprekken met studenten en alumni vastgesteld dat het door de docenten uitgevoerde onderzoek niet altijd herkenbaar is voor studenten. De commissie adviseert de betrokken docenten meer expliciet te verwijzen naar het onderzoek dat zij uitvoeren. Naar het oordeel van de commissie zou het daarnaast aanbeveling verdienen als de docenten in hun onderwijs aangeven op welke gebieden van hun onderzoek een scriptie geschreven zou kunnen worden. Hoewel de opleiding een duidelijke beroepsoriëntatie heeft moet de meerwaarde van een academische opleiding, dat het onderwijs verweven is met wetenschappelijk onderzoek, niet uit het oog worden verloren. Omdat actuele discussies binnen het vakgebied breed zijn verankerd in de mastercurricula en de programma's duidelijk verband hebben met de relevante beroepspraktijk, komt de commissie tot het oordeel 'voldoende'.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F5: Relatie tussen doelstellingen en inhoud programma

Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties, qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Beschrijving

In de zelfevaluatie rapporten zijn matrixen opgenomen waarin de relatie tussen programma(onderdelen) en eindtermen wordt weergegeven. In het hier volgende zullen de belangrijkste punten worden besproken.

Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat *de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Internationaal en Europees recht* zich kenmerken door een brede generalistische invulling en lange lijnen. De grondbegrippen, structuur en de kernleerstukken van de hoofdvakken (Burgerlijk recht, Staatsrecht, Bestuursrecht, Strafrecht en Europees recht) komen ruim aan bod en trekken een lange lijn door de programma's heen. De leerstukken uit een vakgebied worden gedurende een heel semester/jaar behandeld en met elkaar in samenhang gebracht. Door de lange lijnen wordt volgens het zelfevaluatie rapport de voorwaarde gecreëerd voor het leggen van verbanden. De metajuridische vakken bieden de student een blik op de rechtswetenschap vanuit een ander perspectief, waardoor reflectie wordt gestimuleerd.

De commissie heeft tijdens haar bezoek bij studenten geïnformeerd naar de Europese dimensie in de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. Studenten vertelden dat zij Engelstalige arresten bestuderen en dat zij voor het vak Rechtsfilosofie een Engelstalig handboek lezen. De docenten verklaarden dat in dit vak het Europees recht wordt aangestipt. In de vakken Staatsrecht en Arbeidrecht worden verbanden gelegd met het Europees recht. Tenslotte komen in het vak Bestuursrecht II in het tweede jaar van de bacheloropleiding Europese accenten en jurisprudentie aan bod. De docenten lichtten toe dat de Europese dimensie regelmatig terugkeert in de vakken van de opleiding en dat het accent steeds groter wordt gedurende de opleidingen.

De doelstelling van de *bacheloropleiding Notarieel recht* om algemene (notariële) juristen op te leiden met een grondige kennis van het positieve recht, krijgt gestalte door in het tweede jaar ruime aandacht te besteden aan het burgerlijk- en procesrecht, het ondernemingsrecht en het personen- en familierecht (in enge zin), terwijl in het derde studiejaar het huwelijksvermogensrecht, het erfrecht en de diverse belastingvakken centraal staan. Ethische vraagstukken worden behandeld in het B3 vak Wetgeving notarisambt. In dit vak worden ondermeer uitspraken van de tuchtrechter behandeld.

De voor de jurist noodzakelijke vaardigheden, zowel de academische als de communicatieve, worden in de drie bacheloropleidingen gekoppeld aan juridische inhoud. Studenten trainen vaardigheden door middel van het maken van opdrachten voor de werkgroepen, door het schrijven van de essays (een verplichting in alle hoofdvakken) en in de op de beroepspraktijk gerichte oefenrechtbank(en). Aan de eindkwalificaties die omschrijven dat studenten in staat zijn juridische problemen op te lossen wordt in bijna alle vakken gewerkt.

In de inleidende vakken, met uitzondering van Strafrecht B1, is oordeelsvorming niet op de voorgrond aanwezig. Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat de hiervoor benodigde kennis en een overzicht van de structuur over het algemeen nog onvoldoende aanwezig zijn bij studenten. Die basis wordt gaandeweg in de studie gelegd. Op een later moment in het curriculum komt de oordeelsvorming explicieter aan de orde, in het bijzonder in de metajuridische vakken als Rechtsfilosofie en –sociologie, de Rota en de geschiedenisvakken.

Masteropleiding Nederlands recht

In de masteropleiding Nederlands recht wordt de in de bacheloropleiding opgedane kennis en inzicht verdiept en verbreed. Waar de verdieping plaatsvindt, is sprake van het doortrekken van de lange lijnen vanuit de hoofdvakken van de bacheloropleidingen. Welk hoofdvak dat is, is afhankelijk van de afstudeerrichting die de student kiest. Met de keuze voor de afstudeerrichting ligt het vakgebied vast waarbinnen de student zich gaat specialiseren. Het programma bestaat uit verplichte vakken en keuzevakken. De verdieping vindt in elk geval in de verplichte vakken plaats, maar ook in de lijst met keuzevakken zijn verdiepende vakken aanwezig.

De verbreding vindt plaats doordat de student niet alleen een aantal verplichte vakken volgt, maar ook een keuze maakt uit een aantal vakken die binnen de masteropleiding Nederlands recht worden aangeboden. Er is dus sprake van een gebonden keuze.

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat in de programmaonderdelen een relatie wordt gelegd met de juridische praktijk en actualiteit. In de werkgroepen worden complexe juridische vraagstukken behandeld, waarbij zelfwerkzaamheid van de student wordt gevraagd. In het actief participeren aan het onderwijs wordt volgens de beschrijving in het zelfevaluatie-rapport oordeelsvorming in juridisch en maatschappelijk perspectief verder ontwikkeld.

Tijdens het bezoek gaven alumni van de opleiding aan dat in de werkgroepen gediscussieerd wordt over ethische dilemma's, maar dat er geen structurele aandacht is voor ethische aspecten van de juridische wetenschap en beroepspraktijk, bijvoorbeeld in een aparte module. Onderzoeksvaardigheden worden vooral ontwikkeld in het scriptietraject. Studenten hebben in de bacheloropleiding een aantal essays geschreven, met een beperkte omvang en binnen een begeleidend kader. In de masteropleiding is de omvang van het onderzoek veel groter en wordt van de student een grote mate van zelfstandigheid verwacht. Mondelinge vaardigheden worden volgens het zelfevaluatie-rapport geoefend in alle vakken, waarbij sprake is van

interactief onderwijs. Schriftelijke vaardigheden worden getraind en getoetst in essays bij verplichte vakken en door de scriptie.

Masteropleiding Notarieel recht:

In de masteropleiding Notarieel recht wordt de kennis van de notariële vakken waarvoor in de bacheloropleiding een basis is gelegd, verdiept en verbreed. Daarnaast is de masteropleiding gericht op het verwerven van meer specialistische kennis van de voor de notariële studie van belang zijnde onderdelen van het belastingrecht. Binnen alle vakken wordt een relatie gelegd met de notariële praktijk en actualiteit (zie tevens facet 4). In het vak Estate Planning worden de verschillende hoofdgebieden van het notariële recht geïntegreerd.

In de vakken Erfrecht II, Huwelijksvermogensrecht II en het integratievak Estate Planning is plaats voor rechtsvergelijking en ethische vraagstukken. Tijdens het bezoek kwam naar voren dat het vak Belastingen van rechtsverkeer is overgeheveld van de bacheloropleiding naar de masteropleiding. De opleiding heeft hiervoor gekozen omdat het vak goed past binnen de (impliciete) mastertrack Onroerend goed. Onderdelen van het vak Belastingen van rechtsverkeer worden wel behandeld in de bachelorvakken Successierecht en Erfrecht. Gevolg hiervan is wel dat in de bachelorfase onvoldoende kennis van belastingen van rechtsverkeer wordt opgedaan.

Masteropleiding Internationaal en Europees recht

Bij de internationaal- en Europeesrechtelijke vakken in de masteropleiding Internationaal en Europees recht staat de verdere verdieping van kennis en inzicht op de voorgrond. Bij andere vakken kan de nadruk liggen op verdieping of op verbreding van kennis en oriëntatie op nieuwe rechtsgebieden, zoals in de vakken Anglo-Amerikaans privaatrecht of European and Comparative Refugee Law. Rechtsvergelijking is bovendien een belangrijk bestanddeel van een aantal mastervakken. Bij een aantal andere vakken ligt de nadruk sterk op de praktijkgerichte oriëntatie, zoals bij de vakken European Law Moot Court Competition en International Law Moot Court Competition. De masteropleiding kent ook metajuridische vakken, zoals rechtshistorische, rechtssociologische en rechtsfilosofische vakken. In de masterfase hebben studenten volop de mogelijkheid zich verder te bekwamen in rechtsgebieden, die in de bachelorfase beperkt aan bod kwamen. European Competition Law en Public International Law Advanced zijn goede voorbeelden hiervan.

Het profielkenmerk internationalisering is aanwezig in de masteropleiding Internationaal en Europees Recht omdat een studieverblijf aan een buitenlandse universiteit deel uit maakt van het verplichte curriculum. Dit heeft tot doel studenten kennis te laten maken met de culturele en nationale bepaaldheid van bepaalde juridische oplossingen en hen in staat te stellen om transnationale en nationale dimensies van een probleem te onderkennen en te analyseren en voor een dergelijk probleem oplossingsrichtingen aan te dragen.

Door stages, werkperiodes en masterclasses worden studenten Internationaal en Europees recht in staat gesteld kennis te toetsen en aan te scherpen in de praktijk. Verder wordt een groot aantal vakken in het Engels gegeven en vervolgens in het Engels getoetst. Studenten worden zo in staat gesteld om op masterniveau in het Engels kennis te verwerven van rechtsterreinen, zodat zij in een internationale context over juridische kwesties kunnen communiceren.

Oordeel

In de matrixen die in de zelfevaluatie rapporten zijn opgenomen is inzichtelijk gemaakt in welke onderdelen van het programma aan de verschillende eindkwalificaties gewerkt wordt.

De commissie heeft daarnaast een substantieel aantal moduleomschrijvingen bestudeerd. Zij heeft vastgesteld dat voor elke module concrete toetsbare leerdoelen zijn geformuleerd. De algemene doelstelling van de faculteit om algemeen gevormde juristen op te leiden, is naar het oordeel van de commissie duidelijk zichtbaar in de programma's. De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen erin geslaagd zijn programma's te ontwikkelen waarin de eindtermen gerealiseerd worden.

De commissie vindt de opzet van de bacheloropleidingen goed doordacht en uitgewerkt. Zij waardeert de lange lijnen in de programma's. De commissie heeft vastgesteld dat de kenniscomponent van de eindkwalificaties stevig is verankerd in de curricula. De basisdisciplines van het recht die in de eindkwalificaties zijn opgenomen, zijn aanwezig in de programma's.

Zoals vermeld in facet 4, heeft de commissie waardering voor de aandacht die in de curricula wordt besteed aan reflectieve vakken, waaronder rechtsfilosofie. Zij wil hierbij wel aantekenen dat de eindkwalificatie die verwijst naar het vermogen ethische aspecten te betrekken in de eigen oordeelsvorming steviger verankerd mag worden in de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Internationaal en Europees recht. In de bacheloropleiding Notarieel recht komt dit aan bod in het vak Wetgeving notarisambt, waarin studenten ondermeer inzicht krijgen in de voor de notariële beroepsgroep geldende ethische maatstaven.

De commissie heeft eveneens vastgesteld dat aan de eindkwalificaties op het gebied van vaardigheden in de drie studiejaar op diverse momenten gewerkt wordt. In het eerste jaar wordt een basis gelegd in de vakken Inleiding in de rechtswetenschap I en II en tevens in de voor alle studenten verplichte Rota Criminalis. Zoals in het vorige facet is toegelicht heeft de commissie waardering voor de opzet van de Rota, waarin studenten niet alleen voeling krijgen met de juridische praktijk, maar tevens mondelinge vaardigheden trainen. Zij dringt de opleidingen erop aan hogere eisen aan de bacheloressays te stellen, zodat het verwerven van voldoende onderzoeks- en schrijfvaardigheden in de bacheloropleidingen beter gewaarborgd wordt.

De commissie adviseert de *notariële opleiding* het vak Belastingen van rechtsverkeer steviger en meer zichtbaar dan nu het geval is op te nemen in het bachelorprogramma. De commissie stelt zich op het standpunt dat studenten na het afronden van het bachelorprogramma tenminste basiskennis van dit vak zouden moeten hebben.

Masteropleidingen

De commissie heeft op basis van bestudering van de curricula van de masterprogramma's, het studiemateriaal en de vakomschrijvingen in de studiegids, vastgesteld dat de programma's het realiseren van de eindkwalificaties voldoende waarborgen. Zij vindt de manier waarop de opleidingen de eindkwalificaties en de leerdoelen van de onderdelen van het programma met elkaar in verband brengt, inzichtelijk en overtuigend.

Met betrekking tot de *masteropleiding Nederlands recht* heeft de commissie vastgesteld dat studenten afhankelijk van de gekozen afstudeerrichting zich vrij sterk specialiseren in een bepaalde richting. De commissie heeft vastgesteld dat door de bundeling van keuzevakken in de afstudeerrichtingen, het profiel van de opleiding goed uit de verf komt en de lange lijnen vanuit de bacheloropleiding worden doorgetrokken.

De commissie heeft vastgesteld dat voor de *notariële opleidingen* de beroepsvereisten leidend zijn geweest voor de vormgeving van curricula, en dat de Nijmeegse opleidingen daarbinnen een

accent hebben geplaatst op het familievermogensrecht de gesprekken met studenten en docenten heeft de commissie opgemaakt dat het vak Estate Planning in de masteropleiding een belangrijk aandeel heeft in het verwerven van vaardigheden voor de beroepspraktijk, en tevens dwarsverbanden tussen de verschillende (notariële) rechtsgebieden legt.

De commissie heeft vastgesteld dat het programma van de masteropleiding *Internationaal en Europees recht* studenten in staat stelt de eindkwalificaties te behalen. Door een breed palet aan vakken kunnen studenten hun kennis verbreden of verdiepen. De rechtshistorische, rechtssociologische en rechtsfilosofische vakken dragen bij aan de ontwikkeling van de eigen oordeelsvorming. De commissie waardeert het verplichte studieverblijf in het buitenland. Zij wil hierbij wel opmerken dat de doelstellingen ervan erg ambitieus zijn gezien de duur van het verblijf.

Op grond van bovenstaande overwegingen komt de commissie tot het oordeel ‘voldoende’ voor alle opleidingen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F6: Samenhang programma

Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend studieprogramma.

Beschrijving

Bacheloropleidingen

De bacheloropleidingen bieden omvangrijke ‘lange-lijnvakken’, die volgens het zelfevaluatie rapport kenmerkend zijn voor de inhoudelijke samenhang in de programma’s. De hoofdvakken worden aansluitend in semestervakken volgens een opzet van lange lijnen aangeboden. Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat samenhang in de bacheloropleidingen eveneens wordt bevorderd door een gemeenschappelijke lijn met betrekking tot de werkvormen, in het bijzonder het werkgroeponderwijs. Deelname aan en voorbereiding van de werkgroepen is verplicht en van studenten wordt een actieve bijdrage verwacht. Vakomschrijvingen en leerdoelen van vakken worden middels een vast format aan studenten gecommuniceerd.

Het propedeusejaar bevat hoofdzakelijk inleidende vakken tot alle deelgebieden van het recht, met daarnaast (academische) vaardigheidstrainingen. Het programma kent een duidelijk cursorische lijn: in het eerste jaar wordt onderwijs op inleidend niveau verzorgd, en in het tweede en derde jaar wordt verdiepend onderwijs aangeboden.

De bachelorprogramma’s kennen volgens het zelfevaluatie rapport een consequente, samenhangende lijn van vaardigheidstrainingen. Zoals vermeld zijn in het eerste jaar academische vaardigheidstrainingen geprogrammeerd. De oefenrechtbanken sluiten aan op het onderwijsprogramma voor het betreffende jaar. Voor ieder hoofdvak schrijven studenten een essay.

Het tweede jaar van de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* is zoals eerder vermeld het zogeheten publiekrechtelijke jaar van de studie, waarin de hoofdvakken Strafrecht, Bestuursrecht en Staatsrecht in volle omvang tegelijk worden aangeboden gedurende het gehele studiejaar. Op deze wijze is het volgens het zelfevaluatie-rapport mogelijk de samenhang in publiekrechtelijke leerstukken zichtbaar te maken. Het derde studiejaar is het privaatrechtelijke jaar, waarin zeer sterk de nadruk ligt op het burgerlijk recht (goederen- en verbintenissenrecht), het ondernemingsrecht en het (Europees) mededingingsrecht.

Zoals in de beschrijving van de programma's naar voren kwam, zijn in alle drie de jaren reflectieve vakken geprogrammeerd: een vak Rechtsfilosofie in het eerste jaar, twee rechtshistorische vakken in het tweede jaar en vakken Rechtseconomie en Rechtsfilosofie of Rechtssociologie in het derde jaar van de opleiding.

In het tweede studiejaar van de *bacheloropleiding Notariële recht* ligt zeer sterk de nadruk op het familievermogensrecht (te weten het personen- en familierecht (in enge zin)), het burgerlijk recht (goederen- en verbintenissenrecht) en het ondernemingsrecht. Ook in het notariële programma is sprake van omvangrijke 'lange-lijnen' in de hoofdgebieden van het notariële recht, die kenmerkend zijn voor de inhoudelijke samenhang van het programma.

Evenals het programma van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid biedt het notariële programma ieder studiejaar reflectie over het recht door de vakken Rechtsfilosofie (B1) Rechtsgeschiedenis (B2) en (Rechts)economie en Rechtsfilosofie/Rechtsociologie (B3).

In het tweede jaar van de *bacheloropleiding Internationaal en Europees recht* worden de hoofdvakken Strafrecht, Bestuursrecht en Staatsrecht in volle omvang aangeboden; hiernaast bereiden studenten hun kennis uit over het Europese institutionele en materiële recht en verschillende takken van het volkenrecht. Volgens het zelfevaluatie-rapport is het op deze wijze mogelijk de samenhang tussen verschillende leerstukken zichtbaar te maken, en ook de internationale en Europese dimensie van het Nederlandse recht scherp voor het voetlicht te brengen.

In het derde studiejaar volgen de studenten de hoofdvakken Burgerlijk recht en Ondernemingsrecht, verwerven zij inzicht in het Europese bestuursrecht en het Europese strafrecht, in enige capita selecta Europees recht, en in het recht van internationale organisaties. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dat de Nederlandsrechtelijke hoofdvakken in het tweede en derde jaar ruimschoots aandacht besteden aan grensoverschrijdende aspecten van bepaalde regels en leerstukken. Dit versterkt eveneens de inhoudelijke samenhang in het programma.

Tijdens het bezoek heeft de commissie de inhoudelijke samenhang van de programma's besproken met studenten van de diverse bacheloropleidingen. Studenten deelden mee dat het vak Inleiding in de rechtswetenschap I een goed overzicht van de verschillende rechtsgebieden geeft en een introductie biedt op het juridisch denken. In deze cursus worden tevens dwarsverbanden gelegd tussen de diverse deelgebieden van het recht. Studenten brachten daarnaast naar voren dat de kernvakken goed aansluiten op de basiskennis die zij hebben opgedaan in het inleidende college.

Studenten vertelden tevreden te zijn over de 'lange lijnen' in het programma. Door langere tijd een juridisch vak te bestuderen worden zij naar eigen zeggen in staat gesteld om het vak echt te doorgronden en onderlinge verbanden te zien. In het programma wordt volgens studenten voldoende aandacht besteed aan dwarsverbanden tussen de verschillende rechtsgebieden.

Studenten *Rechtsgeleerdheid* verklaarden eveneens tevreden te zijn over de opbouw en samenhang van de oefenrechtbanken. Met de drie oefenrechtbanken in de bacheloropleiding worden alle rechtsgebieden (strafrecht, bestuursrecht en burgerlijk recht) behandeld. De oefenrechtbank sluit goed aan op het thema van het desbetreffende bachelorjaar en de intensiteit/belasting neem geleidelijk aan toe.

Masteropleidingen

De afstudeerrichtingen Burgerlijk recht, Strafrecht, Staats- en Bestuursrecht en Ondernemingsrecht van de *masteropleiding Nederlands recht* kennen een vaste opzet met een of enkele verplichte kernvakken, gebonden keuzevakken en voor het overige vrije keuzevakken. De vaste opzet van verplichte kernvakken en gebonden keuzevakken waarborgt volgens het zelfevaluatie rapport een inhoudelijk samenhangend onderwijsprogramma, waarin de specialisatie op een bepaald vakgebied gestalte krijgt.

De twee andere afstudeerrichtingen, de duale masteropleiding Onderneming & recht en de afstudeerrichting Fiscaal recht, kennen in afwijking van de ‘reguliere’ afstudeerrichtingen een volledig verplicht vakkenpakket. Door de toegespitste oriëntatie op een bepaalde sector in de beroepspraktijk hebben deze richtingen volgens het zelfevaluatie rapport een sterke inhoudelijke samenhang. Bij de ‘vrije’ afstudeerrichting stelt de student zelf zijn pakket samen, dat de Examencommissie toetst op verdieping en verbreding.

Studenten van de duale afstudeerrichting Onderneming & recht met wie de commissie gesproken heeft, zijn tevreden over de inhoudelijke afstemming in het programma. Ter afsluiting van de opleiding schrijven zij een wetenschappelijk artikel, over een onderwerp dat aansluit bij de stage. Tijdens de stage krijgen zij vraagstukken voorgelegd, die tijdens het theoretische deel van de opleiding zijn behandeld.

Hoewel er veel gastdocenten betrokken zijn bij het onderwijs in de duale master, heeft dit volgens studenten geen negatieve invloed op de samenhang van het programma. De verantwoordelijke hoogleraar bepaalt de onderwerpen en de opbouw van het vak en bewaakt de interne samenhang. Bij het vak Ondernemingsrecht wordt aan het einde van de collegereeks een zogenaamd ‘synthesecollege’ verzorgd door de verantwoordelijke hoogleraar.

Docenten geven er volgens studenten tijdens colleges blijk van dat zij goed op de hoogte zijn van de opbouw van het curriculum, weten wat studenten voor voorkennis hebben en welke parallelle vakken zij volgen. Docenten verwijzen naar elkaars vakken en onderwerpen om de dwarsverbanden in het programma zichtbaar te maken voor studenten.

Ten aanzien van de samenhang van het programma van de overige afstudeerrichtingen in de masteropleiding, merkten de docenten op dat het programma inmiddels vele jaren bekend is en dat de onderdelen in de loop der tijd goed op elkaar zijn afgestemd. Jaarlijks vindt er nog een kort afstemmingoverleg tussen de docenten van de verschillende vakken plaats over eventuele aanpassingen en bijzonderheden.

Tijdens het bezoek brachten de leden van de examencommissie naar voren dat zij bij verzoeken van studenten voor invulling van de ‘vrije afstudeerrichting’ ook letten op motivatie van de student voor het volgen van de desbetreffende vakken. Studenten moeten goed kunnen beargumenteren waarom zij een bepaalde combinatie van vakken willen volgen. Meer dan uit het zelfevaluatie rapport kan worden opgemaakt, wordt volgens de examencommissie gelet op inhoudelijke samenhang binnen deze afstudeerrichting.

Het *masterprogramma Notarieel recht* sluit aan bij het derde bachelorjaar Notarieel recht. De drie lange lijnen (familievermogensrecht, goederenrecht (onroerende zakenrecht) en ondernemingsrecht) die zijn ingezet in de bachelorfase, worden voortgezet en voltooid in de masterfase. Op al deze gebieden vindt verdieping en verbreding plaats. Datzelfde gebeurt met de kennis van de voor het notariaat van belang zijnde onderdelen van het belastingrecht. Volgens het zelfevaluatie-rapport waarborgt de vaste opzet van verplichte vakken een sterk inhoudelijk samenhangend onderwijsprogramma, waarin de specialisatie in het notariële recht gestalte krijgt.

Tijdens het bezoek kwam naar voren dat het vak Estate Planning een sleutelrol speelt in de horizontale integratie in het masterprogramma. Dit multidisciplinaire vak heeft als doel de diverse notariële vakken met elkaar te verbinden. Docenten informeerden de commissie over recente curriculumwijzigingen om de samenhang en opbouw van het programma te verbeteren. Omdat het vak Erfrecht naar voren is geschoven, zijn studenten beter voorbereid op het bachelorvak Successierecht op de mastervakken Erfrecht II en Belasting rechtsverkeer.

De *masteropleiding Internationaal en Europees Recht* kent een vaste opzet met enkele verplichte vakken en voor het overige vrije keuzevakken. Het zelfevaluatie-rapport betoogt dat door de vaste opzet van verplichte vakken een inhoudelijk samenhangende hoofdstructuur aanwezig is in het programma, waarin de specialisatie op het gebied van het internationale recht of het Europese recht gestalte krijgt. Door een beperking in keuzemogelijkheden wordt volgens het zelfevaluatie-rapport de inhoudelijke samenhang tevens gewaarborgd.

Studenten met wie de commissie tijdens het bezoek gesproken heeft, waarderen de keuzevrijheid die hun in het programma geboden wordt. Zij zijn de in de gelegenheid om het programma af te stemmen op hun eigen interesses. Docenten brachten naar voren dat studenten de mogelijkheid hebben een volkenrechtelijk of een meer Europeesrechtelijk accent te leggen, door de keuze tussen de verplichte vakken Public International Law Advanced en Judicial Protection in the European Union. Studenten worden in de bacheloropleiding op verschillende momenten voorgelicht over deze keuze.

Oordeel

Bacheloropleidingen

De commissie heeft vastgesteld dat de bachelorcurricula met zorg zijn samengesteld. Zij deelt de opvatting van de opleiding dat door het onderwijs in 'lange lijnen' aan te bieden, de verticale samenhang in het programma verstevigd wordt. Daarnaast hebben de drie bachelorcurricula een duidelijke cursorische opbouw, met inleidende vakken in het propedeuse jaar, en daarop voortbordurende verdiepende onderdelen in het tweede en derde jaar. De commissie waardeert het dat er in ieder studiejaar een reflectieve component is geïntegreerd.

De oefenrechtbanken zijn inhoudelijk afgestemd met de hoofdvakken die in het betreffende studiejaar worden gedoceerd. De commissie heeft tijdens het bezoek vastgesteld dat de faculteit voornemens is om de vorderingen van de studenten met betrekking tot de Rota bij te houden in een portfolio. Op deze wijze wordt de opbouw van de vaardigheden voor de student zichtbaar. De commissie ondersteunt dit voornemen.

In de moduleomschrijvingen wordt voor zowel bachelor- als mastervakken de benodigde voorkennis aangegeven. Met betrekking tot de bacheloropleiding Internationaal en Europees recht is de commissie positief over de presentatie van de vakgroepen aan tweedejaars

studenten (zie facet 4). De commissie heeft vastgesteld dat studenten hierdoor zicht krijgen op de opbouw van het curriculum.

De commissie heeft vastgesteld dat voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid en Internationaal en Europees recht met de Rota en de essays een duidelijke vaardighedenlijn verweven zit in de curricula. Voor de bacheloropleiding Notarieel recht geldt dit in mindere mate. Notariële studenten nemen alleen deel aan de oefenrechtbank in het eerste jaar en hebben minder werkgroepen in de latere bachelorjaren. De commissie adviseert de notariële opleiding een meer doordachte vaardighedenlijn aan te brengen in het curriculum.

Op grond van bovenstaande overwegingen komt de commissie tot het oordeel ‘goed’ voor de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Internationaal en Europees recht. Voor de bacheloropleiding Notarieel recht luidt het oordeel ‘voldoende’.

Masteropleidingen

Na bestudering van de mastercurricula Nederlands recht, Notarieel recht en Internationaal en Europees recht en de gesprekken met studenten en docenten van de betreffende opleidingen heeft de commissie vastgesteld dat de programma's voldoende inhoudelijk samenhangend zijn.

De commissie is van mening dat de *masteropleiding Nederlands recht* voldoende samenhangend is en dat de 6 afstudeerrichtingen daarbij voldoende richting bieden aan studenten. De afstudeerrichtingen hebben een duidelijke structuur met een aantal verplichte vakken en een aantal keuzevakken. De commissie heeft vastgesteld dat de bundeling van keuzevakken adequaat is en dat de keuzevakken aansluiten bij de verplichte kernvakken. Het programma van de afstudeerrichting Fiscaal recht heeft een vaste opbouw, met een duidelijke inhoudelijke focus op het fiscale recht.

De commissie heeft tevens vastgesteld dat het programma van de duale afstudeerrichting Onderneming en recht voldoende samenhang vertoont en dat het onderwijs en de stageperiode goed op elkaar zijn afgestemd. Studenten voelen zich goed voorbereid op de stageperiode. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de opbouw van het curriculum bewaakt wordt door docenten. Gastcolleges worden binnen een duidelijke structuur aangeboden.

Het curriculum van de *masteropleiding Notarieel recht* bestaat uit verplichte vakken die een duidelijk inhoudelijke samenhang vertonen. De commissie heeft waardering voor het vak Estate Planning waarin expliciet aan integratie van verschillende kennisvelden wordt gewerkt.

Naar het oordeel van de commissie verdient de profilering in *masteropleiding Internationaal en Europees recht* meer aandacht. De commissie heeft uit het gesprek met studenten opgemaakt dat zij tijdens de masteropleiding weinig begeleid worden in het kiezen van een studieprogramma binnen het brede aanbod van vakken. Hoewel studenten de vrijheid die het programma hen biedt waarderen, is de commissie van oordeel dat de inhoudelijke samenhang van het programma versterkt kan worden door studenten actief te adviseren over mogelijke keuzepaden, of door een systeem van gebonden keuzevakken voor de Europeesrechtelijke en volkenrechtelijke route. Omdat de commissie niet heeft vastgesteld dat dit tot ongewenste situaties leidt, beoordeelt de commissie dit facet voor deze masteropleiding wel als voldoende, maar dringt aan op maatregelen om de samenhang van het programma structureel te waarborgen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **goed**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **goed**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F7: Studielast

Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Beschrijving

Bacheloropleidingen

De bacheloropleidingen bestaan uit drie studiejaar. De propedeuse is ingedeeld in vier periodes van zeven weken. Het onderwijs in B2 en B3 wordt aangeboden in twee semesters van 14 weken. Volgens het zelfstudierapport zijn de 60 EC per studiejaar evenwichtig verdeeld over het jaar.

De faculteit probeert met een evenwichtige verdeling van de vakken en tentamens de studeerbaarheid te bevorderen. Uitgangspunt is dat per studiejaar een beperkt aantal vakken (gemiddeld 6 tot 8) worden geroosterd, zodat in het onderwijs per periode een verhoudingsgewijs gering aantal parallelle vakken wordt aangeboden. Tevens is in deze opzet een goede spreiding van tentamens aan het einde van de onderwijsperiode mogelijk, wat eveneens de studievoortgang bevordert.

De faculteit hanteert een aantal vaste uitgangspunten bij het samenstellen van de college- en tentamenroosters om de studievoortgang te bevorderen. Hoofdvakken zijn evenwichtig over de week verspreid en roosters worden ruim van tevoren bekend gemaakt. Tentamens in de bacheloropleidingen worden twee maal per jaar afgenomen. De eerste kans vindt plaats na afsluiting van de onderwijsperiode. Alle herkansingen vinden plaats in de maand augustus. Bij de tentamenroostering wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met voorbereidingstijd voor studenten.

Evaluaties onder studenten laten zien dat de feitelijke studielast overeenkomt met de normatieve studielast.

Tweejaarsmaatregel en blokkaderegeling

De faculteit kent voor de propedeuse de tweejaarsmaatregel, waarbij geldt dat de student alle onderdelen van de propedeuse binnen twee jaren moet hebben afgerond. Blijkt dat niet het geval, dan vervallen de tot dan toe behaalde studiepunten. Deze 'P-in-2 maatregel' zorgt er volgens het zelfevaluatie-rapport voor dat studenten vanaf het eerste begin worden aangezet tot een serieuze aanpak van hun studie en heeft tevens een selecterende functie doordat studenten die niet binnen twee jaren hun propedeuse hebben behaald, hun studie moeten staken.

Studenten worden in het B2 en B3 jaar slechts toegelaten tot het onderwijs in de vakken waarvoor geen voorkennisvereisten gelden indien zij minimaal 40 EC of meer hebben behaald van de propedeuse. Voor vakken waarvoor wel voorkennis is vereist, dient het betreffende B1 voorkennisvak te zijn behaald alvorens men mag deelnemen aan het onderwijs.

Tijdens het bezoek heeft de commissie de studeerbaarheid van de programma's besproken met bachelorstudenten. Studenten vinden de programma's goed studeerbaar. Door de voorbereidingsplicht bij de werkgroepen (zie facet 10) worden ze gedwongen de studielast beter over de periode te verspreiden. Studenten schatten dat zij gemiddeld tussen de 15 en 20 uur per week aan hun studie besteden. Voor studenten Internationaal en Europees recht ligt dit gemiddelde iets hoger.

Het vak Inleiding in de rechtswetenschap was een aantal jaren een struikelvak voor veel studenten, maar dit vak is sinds studiejaar 2009/2010 met succes aangepast. Zoals in facet 6 is omschreven vinden studenten dat dit vak hen een goede voorbereiding biedt op de rest van het studieprogramma. Informatie is beschikbaar op blackboard, het is duidelijk wat van studenten verwacht wordt en docenten van dit vak zijn gemakkelijk te benaderen voor vragen.

Tijdens het bezoek bleek dat het eerstejaars vak Volkenrecht ook voor veel studenten een lastig vak is. Dit was eveneens zichtbaar in de resultaten van module-evaluaties. Dit vak is verplaatst van het tweede naar het eerste jaar van de studie en is lastig omdat dit van studenten een andere manier van denken vraagt. Bij dit vak worden geen werkcolleges gegeven, wat door studenten betreurd wordt.

Tijdens haar bezoek aan de opleiding is de commissie geïnformeerd over de mogelijkheid voor getalenteerde en ambitieuze studenten het Law Extra te volgen, het honoursprogramma van de faculteit. Dit programma bestaat onder meer uit drie summercourses, waarvan een in het buitenland, verdiepende vakken en een werkstage. Studenten die het Law Extra programma volgen worden intensief begeleid en volgen onderwijs in kleine werkgroepen.

Masteropleidingen

In de *masteropleiding Nederlands recht* wordt geroosterd op afstudeerrichting. De coördinator van de afstudeerrichting houdt zicht op een evenwichtige verdeling over de semesters.

In de drie masteropleidingen vindt, evenals in de bacheloropleidingen, de eerste kans van tentamens plaats na afloop van het onderwijs en de tweede kans in beginsel in augustus, maar het staat vaksecties vrij om daarvan in overleg met studenten af te wijken. In de masteropleidingen wordt de scriptie als struikelblok gezien. Om de begeleiding tijdens de scriptiefase te stroomlijnen is in 2009 een scriptiehandleiding voor studenten en een docentenleidraad begeleiding scripties opgesteld. Studenten mogen pas met de masterscriptie beginnen als ze de bacheloropleiding hebben afgerond.

Studenten van de *masteropleiding Internationaal en Europees recht* volgen verplicht drie maanden onderwijs in het buitenland. Tijdens het bezoek brachten studenten naar voren dat het buitenlandverblijf altijd studievertraging met zich mee brengt omdat aan vele universiteiten een semestersysteem gehanteerd wordt. Drie maanden is dus te kort om een vak af te kunnen ronden.

Deeltijdopleidingen

Zoals in paragraaf 2.2.1. is beschreven, wordt het deeltijdonderwijs voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid in de avonduren verzorgd. Voor de deeltijdopleidingen Notarieel recht zijn diverse maatregelen genomen om de programma's studeerbaar te maken voor studenten die daarnaast een baan hebben (zie paragraaf 2.2.1.). De vakken van de masteropleiding Notarieel recht worden zoveel mogelijk op de woensdag geprogrammeerd. Bij een aantal kleinere

mastervakken bestaat de mogelijkheid om in overleg met de docent een literatuurstudie te doen voor het betreffende vak.

Oordeel

Naar aanleiding van de gesprekken met studenten en docenten heeft de commissie vastgesteld dat zowel de bacheloropleidingen als de masteropleidingen goed studeerbaar zijn. Elk van de opleidingen kan succesvol worden afgerond binnen de daarvoor gestelde tijd. De commissie heeft vastgesteld dat het verplichte werkgroeponderwijs de studievoortgang kan bevorderen, doordat studenten de stof verspreiden over de gehele studieperiode. De commissie merkt wel op dat dit effect nog vergroot zou worden als de kennis van studenten ook tussentijds getoetst zou worden.

Voor studenten die behoefte hebben aan meer uitdaging, bestaat de mogelijkheid om deel te nemen aan het Law Extra programma, dat de studielast verzwaart. De commissie heeft waardering voor de vormgeving van dit honoursprogramma, en is van mening dat dit studenten voldoende afwisseling en uitdaging biedt. De commissie waardeert de combinatie van verdiepende colleges, internationale ervaring en de werkstage binnen dit programma.

De commissie concludeert dat factoren die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen. In vakevaluaties wordt structureel gevraagd naar studielast. Er wordt naar het oordeel van de commissie serieus gekeken naar het verbeteren van struikelvakken, zoals het vak Inleiding in de Rechtswetenschappen.

De commissie heeft vastgesteld dat studenten veel minder uren per week aan de studie besteden dan van een voltijdstudent verwacht mag worden. De commissie beseft dat zij slechts een beperkte selectie van studenten heeft gesproken. Bovendien blijkt uit evaluaties onder studenten dat de feitelijke studielast daarin wel correspondeert met de normatieve studielast. Toch adviseert de commissie de opleidingen goed te bewaken of de studieprogramma's voor alle studenten wel voldoende uitdaging bieden.

Na bestudering van de onderwijsprogramma's van de masteropleidingen en het gesprek met studenten en alumni heeft de commissie vastgesteld dat de programma's voldoende studeerbaar zijn. Naar het oordeel van de commissie heeft de opleiding met het invoeren van scriptiehandleidingen adequaat gereageerd op signalen dat de scriptiefase tot studieovertraging leidt.

De commissie waardeert de initiatieven van de faculteit om de deeltijdopleidingen studeerbaar te houden voor een brede groep studenten. Niet alleen door onderwijs op een vaste dag, in de late namiddag of in de avonduren te verzorgen, maar ook door maatwerk aan te bieden aan studenten die niet in de gelegenheid zijn de colleges te volgen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F8: Instroom

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten:
WO-bachelor: VWO, HBO-propedeuse of daarmee vergelijkbare kwalificaties, blijkend uit toelatingsonderzoek.
WO-master: bachelor en eventueel (inhoudelijke) selectie.

Beschrijving

Voor toelating tot de *bacheloropleidingen* gelden geen andere vereisten dan de volgens de wet gestelde vooropleidingseisen. Een vwo-diploma geeft toegang tot de propedeuse van een van de opleidingen, evenals een hbo-propedeusediploma en een hbo-getuigschrift. Daarnaast biedt de OER de mogelijkheid van toelating tot de propedeuse middels een colloquium doctum.

Studenten van zusterfaculteiten die met een propedeusediploma van hun faculteit in het B2- of B3-jaar willen instromen, dienen hiervoor een verzoekschrift in bij de Examencommissie. Deze beoordeelt of de elders behaalde vakken de inhoudelijke voorkennis bieden die voor het B2- en B3-jaar is vereist. Eveneens wordt getoetst of er voorkennis is van de vakken die specifiek zijn voor de Nijmeegse opleiding, zoals het vak Rechtsfilosofie.

Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat de voorlichting erop gericht is een reëel en duidelijk beeld te schetsen van de rechtenopleidingen en de toekomstperspectieven. Daarnaast biedt de faculteit informatiemiddelen aan waarmee scholieren meer te weten komen over het recht, zoals een scholierenmagazine over de (Nijmeegse) rechtenstudie en een cd-rom met casuïstiek.

Om studenten met uitstekende resultaten (op zowel het vwo als in het eerste jaar van de studie) de kans te bieden hun talenten en ambities optimaal te ontwikkelen, biedt de faculteit een aantal extra programma's, zoals de dubbelstudies Recht & management en Recht & economie. Verder kent de faculteit met ingang van het studiejaar 2010-2011 het programma Law Extra (zie facet 7).

De gemiddelde instroom in de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid in de jaren 2003 tot en met 2008 is 353. Voor de bacheloropleiding Notarieel recht ligt het gemiddelde op 40 studenten. In de bacheloropleiding Internationaal en Europees recht schreven zich in dezelfde periode gemiddeld 80 studenten per jaar in. De grote meerderheid van deze studenten zijn toegelaten tot de opleiding op basis van een vwo-diploma. Tijdens het bezoek aan de opleiding werd duidelijk dat de faculteit bewust inzet op instroom vanuit het vwo. Volgens het zelfevaluatie rapport leert de praktijk dat studenten die met een hbo-propedeuse instromen beduidend minder presteren dan studenten met een vwo-vooropleiding.

Het aantal college-uren per week loopt geleidelijk op, zodat studenten de gelegenheid hebben even te wennen aan het nieuwe studieklimaat en studietempo. Naar het oordeel van de studenten speelt daarnaast de tiendaagse introductie die de faculteit voor haar eerstejaars studenten organiseert een belangrijke rol in de overgang van middelbare school naar universiteit. Iedere eerstejaars student krijgt een ouderejaars student als mentor aangewezen. Deze zogenaamde mentorouders fungeren als eerste aanspreekpunt voor de nieuwe studenten. Studenten met wie de commissie gesproken heeft waren tevreden over deze begeleiding in de eerste fase van hun studie.

Om de overgang van voortgezet onderwijs naar wo soepel te doen verlopen, ontvangen de studenten extra studiebegeleiding in het kader van een zogeheten tutoraat. Werkgroepdocenten van het eerstejaarsvak Inleiding in de rechtswetenschap treden op als

tutor van de eerstejaarsstudenten. In de werkgroepen, maar ook in de hoorcolleges van dit vak, besteden de docenten/tutores aandacht aan studievaardigheden, het studietraject en aan de cultuur op de faculteit. Ook worden excursies georganiseerd, bijvoorbeeld naar een rechtbank. Studenten kunnen hun tutor aanspreken met vragen over hun studie.

De studenten zijn positief over het tutoraat. Tutoren worden als zeer toegankelijk ervaren. Studenten waarderen het laagdrempelige contact met hun werkgroep-docenten/tutores. Ook de excursies die door het tutoraat worden georganiseerd worden gewaardeerd door studenten, omdat zij in een zeer vroeg stadium een kijkje in de keuken kunnen nemen.

Het zelfevaluatie rapport vermeldt dat de taalvaardigheid van een behoorlijk deel van de instromende studenten de faculteit zorgen baart. Omdat rechten bij uitstek een 'talige' studie is, heeft de faculteit het vak Schriftelijke vaardigheden en argumentatie opgenomen in het propedeusecurriculum, waarin studenten ook een taaltoets moeten afleggen. Vooralsnog vallen de resultaten tegen en wordt de faculteit in haar zorgen bevestigd.

Masteropleidingen

De faculteit kent geen 'harde' maar een 'zachte' knip, wat betekent dat studenten ook tot de masteropleiding kunnen worden toegelaten als zij het bachelordiploma in de desbetreffende studierichting nog niet hebben behaald. Om zich in te schrijven voor een mastervak moeten studenten wel aan de voorkennisvereisten van het betreffende vak voldoen, en hun deficiëntie mag niet groter zijn dan 20 EC.

Tussen 2003 en 2008 zijn gemiddeld 220 studenten per jaar gestart met de *masteropleiding Nederlands recht*. In dezelfde periode was de gemiddelde instroom in de *masteropleiding Notarieel recht* 42. Voor de *masteropleiding Internationaal en Europees recht* hebben zich jaarlijks gemiddeld 29 studenten ingeschreven.

Het zelfevaluatie rapport vermeldt dat de faculteit het uitgangspunt hanteert dat de bachelor- en de masteropleiding een samenhangend geheel vormen (zie tevens facet 6) en dat het masterprogramma qua vorm en inhoud optimaal is afgestemd op de kwalificaties van de studenten die instromen vanuit de Nijmeegse bacheloropleiding.

Voor studenten die het equivalente bachelordiploma aan een andere Nederlandse universiteit hebben behaald, geldt dat zij een Bewijs van Toelating dienen aan te vragen bij de Examencommissie. Deze toetst of de inhoudelijke voorkennis voldoende is voor een passende aansluiting en, in het geval van de masteropleidingen Nederlands recht en Internationaal en Europees recht, of is voldaan aan de vereisten voor het civiel effect. Zo nodig moeten aanvullende vakken worden gevolgd. Voor studenten die willen instromen in de *masteropleiding Internationaal en Europees recht*, maar over onvoldoende voorkennis van het Europese recht beschikken, wordt in de zomermaanden een *crash course* Europees recht aangeboden.

Tijdens het bezoek werd duidelijk dat de inhoudelijke beoordeling van de vooropleiding feitelijk door de vakgroep wordt uitgevoerd.

Studenten die een hbo-opleiding Recht hebben afgerond met gemiddeld een 7, kunnen worden toegelaten tot de *masteropleiding Nederlands recht* na een schakelprogramma. Dit programma bestaat uit 80 EC aan positiefrechtelijke hoofdvakken uit het tweede en derde bachelorjaar. Het succesvol afronden van het schakelprogramma levert een bachelordiploma rechtsgeleerdheid op en toegang tot de masteropleiding Nederlands recht. Met ingang van het

studiejaar 2009-2010 is een pilot gestart voor afgestudeerden hbo fiscale economie van de Hogeschool Arnhem Nijmegen. Dit schakelprogramma biedt toegang tot de afstudeerrichting Fiscaal recht van de masteropleiding Nederlands recht. De *masteropleidingen Notarieel recht en Internationaal en Europees recht* kennen geen hbo vrijstellingenprogramma of een schakelprogramma.

Zoals eerder vermeld biedt de faculteit een duale afstudeerrichting Onderneming & recht, een programma dat specifiek is opgesteld voor de goede, gemotiveerde student die interesse heeft in een carrière in de commerciële praktijk van het ondernemingsgerichte privaatrecht. De jaarlijkse instroom in de duale master ligt tussen de tien en zeventien studenten. Goede en gemotiveerde studenten met een minder ondernemingsrechtelijke focus kunnen deelnemen aan de masterclasses, die de faculteit aanbiedt op het terrein van bestuursrecht en burgerlijk recht. Zoals is aangestipt in facet 4 wordt in deze masterclasses praktijkgerichte wetenschappelijk onderwijs gecombineerd met ervaring in de bestuurs- dan wel privaatrechtelijke rechtspraktijk.

Toelating tot zowel de duale afstudeervariant Nederlands recht als aan de masterclasses geschiedt na een selectieprocedure, waarbij de faculteit een voorselectie doet op basis van een aanmeldingsformulier, motivatiebrief, cv en cijferlijst. Op alle onderdelen moet voldoende zijn gescoord voor een positief advies. De participerende kantoren voeren vervolgens gesprekken met de kandidaten en kijken wie zij een stageplaats bij hun kantoor willen aanbieden. In de duale variant is behoorlijk wat instroom van buiten de faculteit. Naast de voorselectie geldt voor deze studenten van elders, zoals hierboven al is vermeld, dat zij bij de Examencommissie een Bewijs van Toelating moeten aanvragen.

Oordeel

De commissie heeft vastgesteld dat de kwalificaties waarover studenten die instromen in de opleidingen moeten beschikken, formeel zijn vastgelegd en in overeenstemming zijn met de relevante wettelijke eisen. De commissie heeft geen informatie ontvangen die erop wijst dat de studenten niet over de kwalificaties beschikken die nodig zijn om het programma te volgen. Zij heeft vastgesteld dat studenten met een vwo-diploma kunnen instromen in de bacheloropleiding en dat verschillende bacheloropleidingen toegang geven tot de masteropleiding. Studenten deelden mee tevreden te zijn over de aansluiting tussen de bachelor- en masteropleiding.

De commissie vindt het positief dat de faculteit zicht probeert te houden op factoren voor studiesucces die zijn terug te leiden tot de vooropleiding. Zij waardeert de verplichte taaltoets, die studenten moeten halen om de propedeuse te kunnen afronden. De commissie heeft vastgesteld dat eerstejaarsstudenten zowel een (ouderejaars) studentmentor als een tutor krijgen toegewezen. Door het tutoraat te koppelen aan het vak Inleiding in de rechtswetenschappen, is de opleiding erin geslaagd een laagdrempelige begeleiding aan te bieden, die studenten vanaf het begin van hun studie bindt aan de opleiding. De commissie is van mening dat het tutoraat in de huidige vorm een waardevolle bijdrage levert aan het vertrouwd maken van studenten met hun nieuwe studieomgeving.

De commissie heeft kennisgenomen van de diverse mogelijkheden die goede en gemotiveerde studenten worden geboden, waaronder het honoursprogramma Law Extra, de duale afstudeerrichting en aparte masterclasses binnen de masteropleiding Nederlands recht. De commissie heeft waardering voor het initiatief van de masteropleiding Internationaal en Europees recht om een *crash course* te verzorgen voor studenten met een deficiëntie op het gebied van het Europese recht.

Op grond van bovenstaande overwegingen komt de commissie tot het oordeel ‘voldoende’ voor alle opleidingen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F9: Duur

De opleiding voldoet aan formele eisen m.b.t. de omvang van het curriculum:

WO-bachelor: in de regel 180 studiepunten.

WO-master: minimaal 60 studiepunten, afhankelijk van de opleiding.

Beschrijving

Het programma van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid omvat 180 EC.

Het programma van de bacheloropleiding Notarieel Recht omvat 180 EC.

Het programma van de bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht omvat 180 EC.

Het programma van de masteropleiding Nederlands Recht omvat 60 EC.

Het programma van de masteropleiding Notarieel Recht omvat 60 EC.

Het programma van de masteropleiding Internationaal en Europees Recht omvat 60 EC.

Oordeel

De *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de omvang van het curriculum.

De *bacheloropleiding Notarieel Recht* voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de omvang van het curriculum.

De *bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht* voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de omvang van het curriculum.

De *masteropleiding Nederlands Recht* voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de omvang van het curriculum.

De *masteropleiding Notarieel Recht* voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de omvang van het curriculum.

De *masteropleiding Internationaal en Europees Recht* voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de omvang van het curriculum.

F10: Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen. De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Beschrijving

In het zelfevaluatierapport worden de uitgangspunten van het didactisch concept van de faculteit als volgt omschreven. Ten eerste staat in het onderwijsprogramma het aanbod van omvangrijke juridische hoofdvakken (de ‘lange lijnen’) centraal. In het zelfevaluatierapport wordt beargumenteerd dat het voor de rechtswetenschappelijke en academische vorming van de studenten noodzakelijk is zogenoemde lange-lijnvakken aan te bieden zodat studenten zicht krijgen op de structuur, samenhang en verbanden in de belangrijkste deelgebieden van het recht. Naast grondige kennis van het systeem van het recht, bieden de lange lijnen volgens het zelfevaluatierapport meer ruimte voor reflectie.

Ten tweede dragen de profielkenmerken interactiviteit en kleinschaligheid het didactisch concept van de opleiding. Interactief onderwijs ziet de faculteit als essentieel voor het ontwikkelen van de academisch-juridische vaardigheid om juridische problemen op te lossen. In de discussie tussen studenten en met de docent worden bovendien mondelinge vaardigheden verder ontwikkeld en oordeelsvorming gestimuleerd. Het zelfevaluatierapport beschrijft dat het uitgangspunt van kleinschaligheid sterk samenhangt met interactiviteit. De gedachte die aan kleinschaligheid ten grondslag ligt is dat de student zich gezien en gekend moet voelen in de onderwijssituatie. Hij of zij wordt aangesproken en voelt zich betrokken in het onderwijs. Dit is naar het oordeel van de faculteit didactisch gezien een gunstige voorwaarde voor het zich eigen maken van kennis en het ontwikkelen van inzicht en vaardigheden.

Het onderwijs biedt een combinatie van hoorcolleges, werkgroepen, practica en zelfstudie. Voor de meeste vakken worden naast hoorcolleges werkgroepen verzorgd (zie bijlage E). In de werkgroep, die uit maximaal 25 studenten bestaat, is meer ruimte voor discussie en interactie tussen studenten en docenten en wordt beroep gedaan op andere vaardigheden dan in hoorcolleges. Met ingang van het studiejaar 2009-2010 heeft de faculteit haar werkgroeponderwijs verder geïntensiveerd door een aanwezigheidsplicht en voorbereidingsplicht te koppelen aan de toelating tot het tentamen. Het uitgangspunt is voortaan dat een student die ervoor kiest zich in te schrijven voor een vak en deel te nemen aan het tentamen, dan ook ter voorbereiding het werkgroeponderwijs daarvan consequent volgt. Voor de implementatie en evaluatie van het verplichte werkgroeponderwijs is een coördinator aangesteld.

De 'practica' zijn bij uitstek op de beroepspraktijk gericht. In de oefenrechtbanken ontwikkelt de student zowel mondelinge als schriftelijke vaardigheden in een juridische procedure, ontleend aan de rechtspraktijk. De onderzoeksvaardigheden worden eveneens getraind in andere 'practica', namelijk in de vorm van essayverplichtingen in het tweede en derde jaar, in vervolg op de practica Schriftelijke vaardigheden en Argumentatie, en Academische vaardigheden in de propedeuse (Inleiding II).

Ten slotte onderscheidt de faculteit zelfstudie als een belangrijke werkvorm. De studiehandleidingen van elk vak verschaffen in het kader van de zelfstudie (1) een globale schets van de cursus en van de thema's, (2) een overzicht van doelstellingen, (3) de studieopdrachten voor de werkgroepen. Een modeltentamen met normantwoorden is voor elk vak beschikbaar.

Tijdens het bezoek is het verplichte werkgroeponderwijs een belangrijk onderwerp van gesprek geweest. Studenten merkten op dat de recente aanwezigheids- en voorbereidingsplicht wel bijdragen aan een actieve inbreng van studenten in het onderwijs. Tegelijkertijd is volgens de studenten het karakter van het onderwijs niet echt veranderd, sinds de invoering van deze verplichtingen. Er was en is ruimte om je als student te onttrekken aan een actieve bijdrage aan de werkgroepen en de mate van interactie is afhankelijk van de samenstelling van de groep en de docent. Goede studenten vinden dat het niveau van de werkgroepen juist omlaag wordt gehaald, doordat sommige medestudenten nu tegen hun zin verplicht bij de werkgroepen aanwezig moeten zijn.

Docenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat, naar hun oordeel, wel meer interactie en discussie plaatsvindt in de werkgroepen na de invoering van de deelname- en voorbereidingsplicht voor studenten. De verplichte aanwezigheid zorgt voor volledige en

stabiele werkgroepen. Een belangrijk voordeel is dat docenten studenten bij naam kennen, omdat zij wekelijks dezelfde groep voor zich hebben. De verplichte voorbereiding door studenten is volgens de docenten lastiger vorm te geven en te bewaken, maar in de praktijk slagen zij er in om dit op een soepele wijze te bewerkstelligen. Docenten legden uit een meer interactieve werkstijl te hanteren, wekelijkse opdrachten te geven, studenten meer te bevragen en aan te spreken op de voorbereiding. De eerste resultaten van evaluaties laten zien dat studenten zich voorbereiden en dat de werkgroepen een vaste samenstelling hebben. De slaagpercentages van de vakken vertonen een lichte stijging.

Tijdens het bezoek werd duidelijk dat ten aanzien van de aanwezigheidsplicht de volgende sancties gelden: als de student driemaal niet aanwezig is geweest maakt hij een vervangende opdracht; viermaal niet aanwezig betekent uitsluiting van deelname aan het tentamen. Overmachtsituaties zijn ter beoordeling aan de studieadviseurs. Ten aanzien van de voorbereidingsplicht geldt dat wanneer een student twee keer onvoorbereid in de werkgroep verschijnt, de docent een waarschuwing per email geeft. Bij de derde keer volgt uitsluiting van deelname aan het tentamen. Overigens gaven de docenten aan dat uitsluiting vanwege het niet voorbereiden nog niet heeft plaatsgevonden, wel als gevolg van ongeoorloofde afwezigheid.

Masteropleidingen

Voor de masteropleidingen gelden dezelfde uitgangspunten van interactiviteit en kleinschaligheid. Ook hier geldt voor veel vakken een aanwezigheidsplicht en voorbereidingsplicht voor de werkgroepbijeenkomsten. Volgens het zelfevaluatie-rapport staat het oefenen en ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden centraal in de masteropleidingen. Bij het schrijven van papers werken de studenten concrete onderzoeksoopdrachten uit. Bij het uitvoeren van het juridisch-wetenschappelijk onderzoek in het kader van de afstudeerscriptie levert de student onder begeleiding van een docent een proeve van bekwaamheid over de volle breedte van de eindtermen: verdieping en/of verbreding van kennis van het recht; oplossen van complexe juridische vraagstukken; toepassen van een onderzoeksmethode; schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid.

Het didactisch concept van de faculteit biedt volgens het zelfevaluatie-rapport in de masteropleidingen ruime mogelijkheden van sterk praktijkgericht onderwijs, zoals in de duale afstudeerrichting Onderneming en Recht, de masterclasses in de *masteropleiding Nederlands Recht* en de tweedaagse stage op een notariskantoor in het vak Estate Planning in de *masteropleiding Notarieel recht*.

In de *masteropleiding Nederlands recht* ligt het accent sterk op de werkgroepvormen en de zelfstudie. Hoorcolleges komen in mindere mate voor. Tijdens werkgroepen presenteren studenten hun papers. Door middel van de praktijkstage en – in de duale master – de werkperiode maken studenten kennis met de beroepspraktijk.

De *bachelor- en masteropleidingen Notarieel recht en Internationaal en Europees recht* hebben minder contacturen dan de opleidingen Nederlands recht. In het derde bachelorjaar en in de masteropleiding zijn minder werkgroepen geprogrammeerd. Doordat de notariële studie kleinere studentenaantallen heeft, krijgen de hoorcolleges een meer interactief karakter en worden tijdens hoorcolleges casus besproken. Hoewel dit niet helemaal aansluit bij het didactisch concept van de faculteit, vinden docenten dat dit in de praktijk goed uitpakt. Zij laten studenten voorafgaand aan het college opdrachten maken of casus voorbereiden, die tijdens het college besproken worden.

Ook de docenten *Internationaal en Europees recht* proberen het gebrek aan werkgroepen in het derde bachelorjaar te compenseren door interactie in te brengen in de hoorcolleges. In het derdejaarsvak International Institutional Law worden bijvoorbeeld drie discussiecolleges georganiseerd, waarin studenten met elkaar in debat gaan over van te voren bestudeerde stof. In de masteropleiding geldt dat door de kleinere groepen hoorcolleges per definitie meer interactief zijn. Voor het vak European Competition Law bereiden studenten casusposities voor, die zij voorafgaande aan het college moeten inleveren.

Tijdens het bezoek bleek dat de beoogde interactie met buitenlandse studenten in de masteropleiding Internationaal en Europees recht niet goed uit de verf komt, omdat er weinig werkgroepen worden aangeboden.

Oordeel

De commissie heeft de uitgangspunten van het didactisch concept van de faculteit bestudeerd en besproken met studenten en docenten. De commissie is positief over de lange lijnen die kenmerkend zijn voor het Nijmeegse rechtenonderwijs. Zij is ervan overtuigd dat deze lange lijnen meningsvorming en reflectie bevorderden. Studenten vinden dat de stof beter beklijft door concentrische opbouw in het curriculum.

De commissie heeft tijdens het bezoek veel gesproken met studenten en docenten over de uitwerking van het verplichte werkgroeponderwijs. De commissie heeft geconstateerd dat de verplichte aanwezigheid en voorbereiding nog in de kinderschoenen staat en dat docenten hier nog wisselend en voorzichtig mee omgaan. De sancties waren niet bij iedereen bekend en werden zeer wisselend en voor studenten niet altijd consequent toegepast.

De commissie is van mening dat in het bijzonder de verplichte voorbereiding nadere overdenking en uitwerking vraagt binnen de faculteit. De commissie refereert hierbij aan de werkwijze bij het vak Rechtssociologie, dat in haar optiek een goed alternatief biedt. Bij het vak Rechtssociologie kunnen de studenten ervoor kiezen om in plaats van werkgroeponderwijs individuele aanvullende opdrachten te maken. Zo wordt studenten een alternatief geboden. In het geval dat een student bewust kiest voor werkgroeponderwijs, kan dan ook een verplichte voorbereiding worden verlangd.

De commissie heeft waardering voor de zorgvuldige wijze waarop het verplichte werkgroeponderwijs is ingevoerd, wordt gecoördineerd en geëvalueerd. Zij moedigt de faculteit aan goed te blijven evalueren, in het bijzonder waar het gaat om de verplichte voorbereiding.

De didactische visie waarin interactiviteit en kleinschaligheid voorop staat is ambitieus, zeker gezien de oplopende staf-studentratio (zie facet 13). De commissie constateert dat de uitgangspunten interactie en kleinschalige werkvormen alleen nog maar toegepast worden bij de kernvakken. In populaire keuzevakken in de masteropleidingen bijvoorbeeld wordt volstaan met hoorcolleges voor grote groepen studenten. Hierbij dient te worden opgemerkt dat bij de notariële opleidingen er meer mogelijkheden zijn om interactief onderwijs te verzorgen omdat de studentenaantallen kleiner zijn. De commissie adviseert het interactief en kleinschalig onderwijs zo breed mogelijk te handhaven, al realiseert de commissie dat dit gezien de oplopende staf-studentratio geen eenvoudige opgave is.

Met het oog op de centrale plaats die interactief onderwijs inneemt in de didactische visie van de faculteit, adviseert de commissie de faculteit nog meer werk te maken van docentprofessionalisering. Het verzorgen van interactieve colleges waarin studenten van verschillende niveaus verplicht aanwezig zijn en voldoende moeten worden uitgedaagd is geen

eenvoudige opgave. Ook bij de uitvoering van de voorbereidingsplicht kunnen docenten naar het oordeel van de commissie baat hebben bij didactische scholing. De commissie adviseert tevens duidelijke richtlijnen te stellen voor ontheffing van de werkgroepverplichting. Tijdens het bezoek bleek dat hier bij betrokkenen onduidelijkheid over bestaat.

De commissie is kritisch over het aantal contacturen in de laatste bachelorfase en de masterfase van de opleiding Notarieel recht en Internationaal en Europees recht. Hoewel zij de inspanningen van docenten om het gebrek aan werkgroepen te compenseren waardeert, vindt zij dat studenten in deze fase van de studie te weinig contacturen hebben. De commissie beveelt de opleidingen aan hier aandacht aan te besteden.

De commissie heeft vastgesteld dat het onderwijs in zowel de bachelor- als de masteropleidingen is vormgegeven vanuit een duidelijke visie. De gemaakte keuzes zijn goed beargumenteerd. Met inachtneming van bovenstaande aandachtspunten komt de commissie tot het oordeel 'voldoende' voor alle opleidingen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F11: Beoordeling en toetsing

Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Beschrijving

De toetsing in de opleidingen vindt plaats door tentamens, door beoordelingen van essays, door beoordeling van de (schriftelijke) processtukken en (mondelijke) presentaties bij de oefenrechtbanken, en door de bespreking van de opdrachten die ter voorbereiding van de werkgroepen worden gemaakt.

Alle vakken toetsen in aansluiting op de vakdoelstellingen de kennis- en inzichtverwerving op het vakgebied door een tentamen. Dikwijls bevat het tentamen een of meer casus uit de rechtspraktijk, waardoor de toetsing mede is gericht op de analyse van praktijkgerichte juridische problemen. De toetsing door middel van essays betreft een beoordeling van een schrijf- en onderzoeksopdracht. Ook bij de werkzaamheden in het kader van de oefenrechtbanken komt dit aspect van beoordeling aan de orde. De bespreking van de werkgroepopdrachten ten slotte is vooral gericht op toetsing van kennis en inzicht.

Zoals in facet 7 is toegelicht, streeft de faculteit naar een evenwichtige en verantwoorde verdeling van tentamens over het studiejaar. In de propedeuse is er sprake van vier onderwijsperiodes van 7 weken met aan het einde van elke periode een of meer tentamens. In het tweede en derde studiejaar vinden tentamens na ieder semester plaats, dus twee maal per jaar. De herkansingen van de tentamens zijn alle geconcentreerd in de maand augustus. Studenten gaven tijdens het bezoek aan dat de faculteit strikte voorwaarden hanteert voor deelname aan tentamens. Zo moeten studenten minimaal 10 dagen voorafgaand aan een tentamen zich aanmelden. Indien een student deze termijn overschrijdt wordt hij uitgesloten van deelname.

Ten aanzien van de herkansingsmogelijkheden in de maand augustus werd door de studenten opgemerkt dat de termijn tussen het eerste tentamen en de herkansingsmogelijkheid lang is. Tegen de tijd dat zij de herkansing kunnen maken, is de stof weggezakt. Anderzijds werd de enige herkansingsmogelijkheid in augustus ook gezien als goede stok achter de deur om te studeren voor het eerste tentamen.

Zoals vermeld worden vrijwel alle tentamens schriftelijk afgenomen. In de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Internationaal en Europees recht wordt alleen het langlopende jaarvak Staatsrecht afgesloten met een mondeling tentamen (45 minuten). Studenten zijn te spreken over deze wijze van toetsen, omdat het hun de gelegenheid biedt om te discussiëren, te argumenteren en te overtuigen. Bovendien is het een persoonlijke manier van toetsen, wat een gedegen voorbereiding door de student bevordert. In de notariële opleiding worden verscheidene vakken mondeling afgenomen (zie bijlage E).

Het zelfevaluatie rapport vermeldt dat de faculteit ervoor heeft gekozen om te toetsen door middel van tentamens met open vragen en niet door middel van meerkeuzevragen, zodat argumentatie en motivering ook kunnen worden beoordeeld. In het B2 en B3 jaar geldt de regel dat studenten niet alleen hun wetgevingsedities, maar ook hun arrestenbundel mogen meenemen naar het tentamen. Het zelfevaluatie rapport merkt op dat op deze wijze het accent bij de toetsing meer op inzicht en toepassing en minder op (uit het hoofd geleerde) kennis komt te liggen.

Bacheloressays

Zoals in paragraaf 2.2.1 is beschreven, worden de hoofdvakken in de bacheloropleidingen afgesloten met essays, die samen als eindtoets voor de bacheloropleidingen fungeren. De commissie heeft de studenten gevraagd naar hun ervaringen met de bacheloressays die zij gedurende de opleiding moeten opstellen. Studenten brachten naar voren dat door het schrijven van meerdere essays zij hun schrijf- en taalvaardigheid kunnen oefenen. Daarnaast leren zij bronnen zoeken en systemen te raadplegen. Verder gaven de studenten aan dat het schrijven van essays resulteert in een verdieping van de bijbehorende vakken en het daarom waardevol te vinden. Studenten bevestigden dat zij schriftelijke individuele feedback op de essays ontvangen en indien gewenst ook mondelinge toelichting op de feedback.

Uit het gesprek met de studenten van de drie bacheloropleidingen bleek dat de vijf essays los van elkaar staan en geen sprake is van een duidelijk oplopende, opbouwende lijn. Wel werd door studenten Notarieel recht en Internationaal en Europees recht opgemerkt dat in het tweede jaar literatuur wordt aangedragen, terwijl in het derde jaar studenten zelfstandig bronnen moeten zoeken voor hun essay. Omdat studenten in het tweede jaar kunnen kiezen bij welk hoofdvak zij een essay schrijven is er van een logische opbouw van meer begeleiding naar meer zelfstandigheid echter geen sprake meer. De laatste groep merkte eveneens op dat essays in de latere fase van de studie strenger worden nagekeken.

De wijze waarop de essays worden beoordeeld verschilt per docent. De studenten lichtten toe dat de essays over het algemeen vrij beknopt van omvang zijn (circa 2 A4tjes) en daarom niet vergelijkbaar zijn met een bachelorscriptie. Een essay wordt opgesteld aan de hand van een casus, terwijl een bachelorscriptie feitelijk vanuit een blanco aanvangspositie begint waarbij onderwerpkeuze en vraagstelling een belangrijke rol spelen.

De docenten bevestigden dat het voor hen lastig is om goede afstemming te krijgen en een opbouwende lijn te bewaken ten aanzien van de vijf bacheloressays. Docenten verklaarden dat zij niet standaard kijken naar eerder opgestelde essays van een student. Een enkele docent

vraagt ernaar op het moment dat het voorliggende essay als onvoldoende wordt beoordeeld. De docenten merkten op dat de bewaking van het behalen van de eindkwalificaties door middel van de losse essays voor verbetering vatbaar is. Docenten zijn in dit verband positief over de implementatie van een portfolio.

Masteropleidingen

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat de meeste mastervakken worden afgesloten met een tentamen met een of meer casus uit de rechtspraktijk, zodat de toetsing tevens gericht is op de vaardigheid complexe juridische problemen op te lossen. De beoordeling van papers is veelal een apart onderdeel van de toetsing van het onderzoek en is gericht op de toetsing van onderzoeksvaardigheden en schriftelijke taalvaardigheid. Bij de opdrachten wordt vooral de verworven kennis en oordeelsvorming getoetst en bij presentaties mede de mondelinge taalvaardigheid. In de scriptie moet de student laten zien dat hij beschikt over het grootste deel van de eindkwalificaties van de masteropleiding: verdiepte of verbrede juridische kennis, het oplossen van complexe juridische problemen, oordeelsvorming, het uitwerken van een onderzoeksmethode en de schriftelijke taalvaardigheid.

Met betrekking tot de wijze van begeleiding en beoordeling van de (afstudeer)scriptie heeft de OC in 2008-2009 een onderzoek ingesteld en rapport uitgebracht aan het faculteitsbestuur. Daarop is een docentenleidraad vastgesteld voor de begeleiding en beoordeling van scripties. In de leidraad is vastgelegd op welke punten de scripties moeten worden beoordeeld.

De beoordeling van de scriptie geschiedt in beginsel door een lid van de vaste wetenschappelijke staf. Alvorens de scriptie goed te keuren, voert de begeleider/beoordelaar een plagiaattoets uit. De begeleider/beoordelaar stelt samen met een tweede beoordelaar het eindcijfer voor de scriptie vast. Dit eindcijfer wordt vastgesteld na afloop van het afstudeerexamen.

Kwaliteitszorg toetsing

Volgens het zelfevaluatie-rapport stellen tentamenteams van ervaren stafleden gezamenlijk de vragen van het (schriftelijk of mondeling) tentamen vast. De beoordeling van de tentamens wordt meestal eveneens door een groep docenten van de vaksectie uitgevoerd. Zij stellen de normantwoorden voor de afzonderlijke vragen vast en bepalen de puntenscore. Twijfelgevallen worden door meerdere docenten nagekeken. Bij de vaststelling van de uitslag wordt nogmaals bekeken of alle vragen geschikt waren voor het tentamen. De schriftelijke tentamens worden gevolgd door een collectieve nabespreking. De student heeft voorts recht op een individuele inzage van het tentamen.

De vaststelling van de essayopdrachten en praktijkcasus van de oefenrechtbanken, evenals de beoordeling van essays en werkstukken voor de oefenrechtbanken geschiedt eveneens in onderlinge afstemming tussen de betrokken docenten. Hier vindt met het oog op plagiaat tevens een toetsing plaats via het geautomatiseerde Urkundensysteem.

De docenten met wie de commissie sprak, vertelden dat de vaksecties vrij zijn om de wijze van toetsing en beoordeling van tentamens vast te stellen. Er is volgens docenten geen beleid of instructie binnen de faculteit. Docenten brachten naar voren dat ze bewust zijn van het feit dat studenten het lastig vinden dat er verschillen in de wijze van toetsing tussen vaksecties en docenten bestaan. In het verleden is wel getracht om hierover meer overstemming te bereiken, wat zonder resultaat is gebleven. Uitkomst van het overleg tussen de vaksecties hierover is dat er geen uniformering plaatsvindt, de verschillen tussen vaksecties en docenten

blijven voortbestaan, en dat studenten in staat moeten zijn om met verschillende vraagstellingen en wijze van toetsen om te gaan.

Daarnaast werd door de docenten opgemerkt dat in veel gevallen oude tentamens en modelantwoorden worden gebruikt in het onderwijs om studenten (beter) voor te bereiden op de tentamens. In de gesprekken met de studenten werd door de studenten bevestigd dat voorafgaand aan schriftelijke tentamens modelantwoorden beschikbaar zijn via Blackboard.

Op verzoek van het faculteitsbestuur heeft de Examencommissie (EC) met ingang van het studiejaar 2009-2010 haar werkzaamheden aanzienlijk uitgebreid en een systematische kwaliteitscontrole van tentamens, scripties, essays en andere werkstukken ter hand genomen. Volgens een vast jaarlijks schema worden tentamens, essays en rotawerkstukken beoordeeld volgens vaste criteria. De EC maakt hierbij gebruik van cursusdossiers die door de betrokken vaksecties worden samengesteld. De dossiers bevatten (1) de studiehandleiding van een vak, (2) het tentamen en hertentamen met de antwoordmodellen, (3) de beschrijving van de samenstelling en van de beoordeling van het (her)tentamen en de essayopdracht, de normering en beschrijving van de beoordeling van het essay en (4) de studentevaluaties/monitoregegevens.

Op basis van haar bevindingen adviseert de EC de betreffende vaksecties en het faculteitsbestuur over de kwaliteit van de toetsing. Zij treft zo nodig maatregelen in de vorm van aanwijzingen indien de kwaliteit van de toetsing blijvend tekort schiet.

Oordeel

De commissie heeft de toetsing binnen de opleidingen besproken met studenten en docenten, de formele richtlijnen bestudeerd en tevens een aanzienlijk aantal tentamens ingezien. De commissie komt op grond van deze informatie tot het oordeel dat de eindkwalificaties van de opleidingen adequaat getoetst worden.

Zoals in het voorgaande facet is uiteengezet, heeft de faculteit maximaal ingezet op het interactieve werkgroeponderwijs om de kwaliteit van het onderwijs te verhogen en tevens de studievoortgang te verbeteren. Hoewel de commissie begrip heeft voor de keuze van de faculteit om niet teveel tegelijkertijd aan te pakken, mag het belang van toetsing niet uit het oog worden verloren. Met het oog op de lange lijnen in het tweede en derde bachelorjaar, dringt de commissie erop aan de invoering van tussentoetsen serieus te overwegen.

De commissie is van mening dat de bacheloressays op zichzelf waardevolle elementen in het onderwijs van de bacheloropleiding zijn. Tegelijkertijd is de commissie van mening dat deze essays in de huidige opzet niet toereikend zijn als eindtoets van de bacheloropleidingen. De vijf bacheloressays staan te veel op zich zelf, waarbij de opbouwende lijn in complexiteit en zelfstandigheid en de bewaking daarvan ontbreken. De commissie heeft vastgesteld dat de faculteit zich bewust is van dit probleem. Zoals in facet 20 zal worden toegelicht heeft de commissie opgemerkt dat er grote verschillen bestaan in omvang en diepgang van de essays, en dat het meer dan eens ontbreekt aan een probleemstelling of literatuurverwijzingen. Het eindniveau van de student is op basis van de vijf bacheloressays niet goed te bepalen. De commissie beveelt aan om in dit kader het idee van een portfolio verder uit te werken en strikter toe te zien op consequent gebruik van de beoordelingsformulieren, zodat een eindbeoordeling over het geheel mogelijk is. Idealiter wordt dit gedaan door een tweede beoordelaar.

De commissie heeft geconstateerd dat de oefenrechtbanken in de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Internationaal en Europees recht wel een duidelijke opbouw in moeilijkheidsgraad hebben. Zij heeft waardering voor het dossier dat studenten voor de oefenrechtbanken bijhouden. Naar het oordeel van de commissie is dit een effectieve manier om voortgang van studenten te bewaken en hen gerichte feedback te geven.

De commissie is van mening dat de mondelinge tentamens bij het jaarvak 'Staatsrecht' passend zijn en heeft waardering voor de enorme inzet die hiervoor door de vakgroep gepleegd wordt. Juniordocenten lopen altijd eerst mee met een seniordocent en nemen in koppels het tentamen af. Ook de reguliere tentamens worden doorgaans door teams samengesteld en beoordeeld. De commissie merkt op dat een tentamen met multiple choice vragen een goed toetsinstrument kan zijn en daarmee niet op voorhand verworpen hoeft te worden.

De commissie heeft met waardering kennisgenomen van de recente taakuitbreiding van de EC. Zij ondersteunt van harte het voornemen van de faculteit de EC in de toekomst een systematische kwaliteitscontrole van de masterscripties en de beoordelingen te laten uitvoeren.

Ondanks de kanttekeningen die de commissie plaatst bij de opzet en beoordeling van de bacheloressays, is zij van oordeel dat in de programma's adequaat wordt getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) de programma's beheersen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Oordeel over het onderwerp Programma

Op basis van de beoordelingen per facet komt de commissie tot een samenvattend oordeel over het onderwerp Programma. Voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid luidt het oordeel **voldoende**, voor de bacheloropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**. Voor de masteropleiding Nederlands Recht luidt het oordeel **voldoende**, voor de masteropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de masteropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**.

1.1.3. Inzet van personeel

F12: Eisen WO

De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een WO-opleiding: Het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door onderzoekers die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied.

Beschrijving

De docenten van de faculteit zijn in beginsel bij een van de drie facultaire onderzoekscentra - Onderneming en Recht, Staat en Recht en Notarieel Recht - aangesloten. Hun onderzoek maakt deel uit van de verschillende programma's binnen deze onderzoekscentra. Het

zelfevaluatierapport beschrijft dat de stafleden bijdragen aan ontwikkelingen van het vakgebied. Zo wordt er jaarlijks een aantal succesvolle congressen/symposia georganiseerd. Docenten presenteren hun onderzoek op nationale en internationale congressen. Verder verschijnen regelmatig opiniërende artikelen van stafleden in de media. Hoogleraren van de faculteit treden in de media op als commentator bij actuele juridische onderwerpen.

Voor de vaste staf (hoogleraren, uhd's en ud's) geldt dat zij over goede wetenschappelijke kwalificaties dienen te beschikken, waaronder een afgeronde dissertatie, en dat zij in hun wetenschappelijk onderzoek actief participeren in een van de facultaire onderzoeksprogramma's. Het zelfevaluatierapport vermeldt dat alle docenten regelmatig publiceren in binnenlandse en buitenlandse tijdschriften.

In de masteropleidingen wordt het onderwijs in hoofdzaak verzorgd door de vaste staf, zodat een koppeling van het onderwijs met het eigen onderzoek mogelijk is. Het werkgroeponderwijs in de bacheloropleidingen wordt gegeven door uhd's, ud's en juniordocenten. Juniordocenten hebben een tijdelijke aanstelling van maximaal 6 jaren. Ze hebben een aanstelling voor 70% onderwijs en 30% onderzoek. In hun onderzoekstijd schrijven ze artikelen en deels bereiden ze een dissertatie voor.

De faculteit streeft ernaar dat hoogleraren juist ook in het eerste jaar van de opleidingen participeren. In de propedeuse is om die reden de laatste jaren een groot deel van de hoogleraren actief. Disciplinaire inleidingen worden merendeels verzorgd door hoogleraren.

Veel medewerkers van de faculteit hebben naast hun aanstelling bij de universiteit nevenfuncties in het bedrijfsleven, bij advocatenkantoren, de rechterlijke macht en het notariaat. Veel stafleden zijn tevens rechter-plaatsvervanger of raadsheerplaatsvervanger. Hun praktijkervaring komt goed van pas in het onderwijs van de drie oefenrechtbanken. Overigens zet de faculteit ook, met name bij de oefenrechtbanken, beroepsrechters in van de Rechtbank Arnhem, evenals officieren van justitie en/of advocaten-generaal.

In de *bacheloropleiding Internationaal en Europees recht* worden voor het vak Harmonisation in the EU gastsprekers uit de praktijk uitgenodigd om hun visie op bepaalde leerstukken toe te lichten. Per 1 september 2010 is de sectie Internationaal en Europees recht uitgebreid met een universitair docent Europees Recht.

Oordeel

De commissie heeft vastgesteld dat het onderwijs voor een aanzienlijk deel wordt verzorgd door onderzoekers die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied. Vrijwel alle docenten zijn gepromoveerd en lid van een onderzoeksgroep. De commissie waardeert de bijdrage van hoogleraren in het eerste jaar van de bacheloropleidingen en de betrokkenheid van gastdocenten uit de praktijk. Zij oordeelt dat de opleidingen voldoen aan de criteria bij dit facet.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F13: Kwantiteit personeel

Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Beschrijving

In het zelfevaluatie-rapport is de staf-studentratio in de *bacheloropleidingen* van de laatste vier studie-jaren weergegeven. Het zelfevaluatie-rapport stelt dat cijfers niet zijn gespecificeerd per opleiding, omdat de opleidingen veel gemeenschappelijke vakken hebben en een groot aantal studenten vakken volgen uit meer dan een bacheloropleiding. De staf-studentratio is over afgelopen vier jaar gemiddeld 1:49. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dat de faculteit de huidige staf-studentratio, ondanks structurele extra middelen die door het College van Bestuur ter beschikking zijn gesteld, nog steeds te hoog vindt.

De faculteit heeft het onderwijs in de *masteropleidingen* in 2009 geherstructureerd. Bij een aantal kernvakken is kleinschalig onderwijs ingevoerd. Daartoe is enerzijds de formatie uitgebreid, anderzijds is formatie vrijgemaakt door bij een aantal andere vakken hoorcolleges voor te schrijven. Uit het zelfevaluatie-rapport blijkt dat de laatste jaren het aantal studenten in de masteropleidingen toeneemt, terwijl tegelijkertijd de onderwijscapaciteit afneemt.

In 2009- 2010 ligt de staf-studentratio van de *masteropleiding Nederlands recht* op 1:43, terwijl dat in 2006-2007 nog 1:25 was. De faculteit acht dit een onwenselijke ontwikkeling en heeft het College van Bestuur verzocht extra middelen ter beschikking te stellen om dit knelpunt op te kunnen lossen. Voor de *masteropleiding Notarieel recht* is de staf-studentratio (peildatum 1 oktober 2009) eveneens 1:43. De staf-studentratio voor de *masteropleiding Internationaal en Europees recht* is volgens de informatie in het zelfevaluatie-rapport de laatste jaren stabiel rond 1:34. In deze berekening zijn ook studenten van de masteropleiding European Law en Erasmus/Socrates begrepen.

Tijdens het bezoek werd duidelijk dat vooral de staf-student ratio van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid en de masteropleiding Nederlands recht zich in de afgelopen jaren in ongunstige zin heeft ontwikkeld. In het gesprek met de docenten heeft de commissie geïnformeerd naar de effecten daarvan op het geven van kleinschalig en interactief onderwijs.

Docenten legden uit dat op dit moment uitsluitend de kernvakken in de opleidingen kunnen worden vormgegeven met werkgroeponderwijs. Voor deze vakken geldt aanzienlijke verkleining van studentengroepen tot maximaal 25 studenten per werkgroep. Gegeven de personele capaciteit kunnen andere populaire vakken/keuzeonderwijs uitsluitend door middel van hoorcolleges worden gegeven.

In bepaalde vakken worden alternatieven gezocht. Zo wordt in het vak ‘Strafrecht’ ook gastcolleges gegeven en in het vak ‘Rechtssociologie’ worden promovendi ingezet in het onderwijs.

In de gesprekken met studenten en docenten van de *bachelor- en masteropleiding Internationaal en Europees recht* kwam ook naar voren dat door de kleinere docentcapaciteit binnen de vakgroep Internationaal en Europees recht, minder werkgroepen worden aangeboden voor studenten van deze opleidingen. Zoals in facet 10 is aangestipt, heeft de grotere staf-studentratio in de opleidingen Internationaal en Europees recht en Notarieel recht tot gevolg dat er minder contacturen per week geroosterd zijn. Daar staat tegenover dat docenten proberen studenten actief te betrekken tijdens de hoorcolleges, door discussie over de bestudeerde stof te stimuleren of een casus te behandelen.

Oordeel

De commissie is van oordeel dat er bij de bachelor- en masteropleidingen voldoende staf aanwezig is om de opleidingen met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

De commissie heeft echter tevens vastgesteld dat de ambitie om het onderwijs te intensiveren en kleinschalig vorm te geven voor een belangrijk deel van het onderwijs (nog) niet realiseerbaar is met de huidige capaciteit aan docenten. Voor de opleidingen Rechtsgeleerdheid en Nederlands recht geldt dit voor de populaire vakken en het keuzeonderwijs. Voor de opleidingen Notarieel recht en Internationaal recht worden minder contacturen per week aangeboden en kan minder werkgroeponderwijs worden verzorgd, vooral in de laatste fase van de bacheloropleidingen en de masterfase.

De commissie heeft uit de gesprekken met studenten en docenten vastgesteld dat het kleinere aantal werkgroepen wordt gecompenseerd door tijdens hoorcolleges interactieve elementen in te brengen (zie tevens facet 10). De commissie is wel van mening dat de grenzen van het mogelijke bereikt zijn en dat de werkdruk voor de docenten niet verder kan stijgen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F14: Kwaliteit personeel

Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Beschrijving

Zoals in facet 12 is vermeld, zijn de kerndocenten (hoogleraren, uhd's en ud's) allen gepromoveerd. Het professionaliseringsbeleid van de faculteit is in het bijzonder gericht op juniordocenten en promovendi. Sinds 2005 is de Basiskwalificatie docent Faculteit der Rechtsgeleerdheid (BKFR) verplicht voor nieuwe docenten en promovendi (met een kleine onderwijstaak). Voor het behalen van de BKFR volgen juniordocenten een opleidingsprogramma, dat is toegesneden op de onderwijsuitvoerende taken van juniordocenten. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dat 20 docenten het certificaat BKFR hebben behaald, terwijl 32 docenten de opleiding volgen. De BKFR is niet verplicht voor zittende docenten.

Alle docenten en ondersteuners die bij Engelstalige cursussen en buitenlandse studenten betrokken zijn hebben een Quick Placement Test afgelegd. Medewerkers die hun Engelse taalvaardigheden dienen te verbeteren, volgen een cursus bij het universitaire talencentrum of bij een buitenuniversitair opleidingsinstituut.

Alle nieuw benoemde hoogleraren worden uitgenodigd om deel te nemen aan een speciaal op hen toegesneden seminar. Dit seminar biedt hoogleraren aan het begin van hun aanstelling een inhoudelijke oriëntatie op hun verschillende taakgebieden en verantwoordelijkheden. Daarbij wordt een verband gelegd met de strategische doelen van de universiteit en de primaire processen van onderwijs en onderzoek. Daarnaast is er een opleidingstraject academisch leiderschap voor uhd's en ud's.

Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dat de onderwijsprestaties van individuele stafleden een vast onderdeel zijn van de jaargesprekken die leerstoelhouders met hun medewerkers voeren en een rol spelen bij loopbaanbeslissingen.

Met betrekking tot de inzet van gastdocenten merkt het zelfevaluatie-rapport op dat de (inhoudelijke) opzet en coördinatie van vakken altijd in handen is van de vaste wetenschappelijke staf van de faculteit.

Oordeel

De commissie heeft na bestudering van het zelfevaluatie-rapport, waarin informatie over de onderwijs- en onderzoeksactiviteiten van de docenten is opgenomen, vastgesteld dat de opleidingen een beroep kunnen doen op een wetenschappelijke staf die beschikt over de inhoudelijke expertise die nodig is om de programma's te verzorgen. Alle expertisegebieden die in de opleidingen aan de orde komen, zijn op een goed niveau vertegenwoordigd onder de leden van de staf. Zij is positief over de wijze waarop door docenten binnen en tussen vaksecties wordt samengewerkt.

De commissie heeft veel waardering voor de inzet van het docentencorps en van het management van de opleidingen. Zij is evenzeer positief over de manier waarop de faculteit en de opleidingen oog hebben voor signalen van studenten. Uit de gesprekken met studenten en alumni en bestudering van de uitkomsten van de vakevaluaties heeft de commissie vastgesteld dat studenten over het algemeen positief zijn over de onderwijskwaliteiten van de docenten. De commissie heeft tijdens het bezoek geen signalen opgevangen dat de onderwijsorganisatie te kort schiet.

De commissie heeft vastgesteld dat docentprofessionalisering niet hoog op de facultaire agenda staat. Het ambitieuze didactische concept van de faculteit, waarin interactief en verplicht werkgroeponderwijs centraal staat, vereist een specifieke didactiek. Ditzelfde geldt voor het interactief college geven voor grote groepen studenten. Hoewel de commissie tijdens het bezoek heeft vastgesteld dat er veel (informeel) overleg wordt gevoerd tussen docenten en binnen vakgroepen, adviseert zij de faculteit meer sturing te geven aan docentprofessionalisering. Naar het oordeel van de commissie zou actief beleid van de faculteit op dit gebied niet uitsluitend gericht moeten zijn op nieuwe docenten en promovendi.

De commissie heeft met inachtneming van de aanbeveling met betrekking tot docentprofessionalisering vastgesteld dat de inhoudelijke, organisatorische en didactische kwaliteit van de docenten in orde is.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Oordeel over het onderwerp Inzet van personeel

Op basis van de beoordelingen per facet komt de commissie tot een samenvattend oordeel over het onderwerp Personeel. Voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid luidt het oordeel **voldoende**, voor de bacheloropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**. Voor de masteropleiding Nederlands Recht luidt het oordeel **voldoende**, voor de masteropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de masteropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**.

1.1.4. Voorzieningen

F15: Materiële voorzieningen

De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Beschrijving

De faculteit huurt onderwijsruimten van het Facilitair Bedrijf van de Radboud Universiteit. Deze dienst heeft de beschikking over 124 zalen van verschillende grootte. Vrijwel alle zalen bieden de mogelijkheid om draadloos te internetten. Tweederde van de zalen, waaronder alle grote en middelgrote zalen, is uitgerust met een pc, een vaste internetaansluiting en een beamer. Volgens het zelfevaluatie-rapport zijn er voldoende kleine ruimten voor het onderwijs in werkgroepen, maar zijn er te weinig mogelijkheden voor studenten om met elkaar te overleggen. De faculteit zou erg graag beschikken over een eigen grote collegezaal. De faculteit beschikt wel over vier grotere onderwijsruimtes, waar onder andere de rotzittingen worden gehouden.

De faculteit beschikt over een goed geoutilleerd en modern studiecentrum voor de juridische studenten, het Studeon. In het Studeon bevindt zich een grote studieruimte annex leeszaal met 86 studieplaatsen. Ook is er in het Studeon een vijftal kleine groepsruimten, voor twee tot vijf personen, beschikbaar. In de facultaire bibliotheek zijn 120 individuele studieplaatsen beschikbaar, waarvan 62 afgeschermd zijn.

In de centrale computerruimte van het Studeon bevinden zich 83 individuele werkplekken met computers. Daarnaast zijn ook de vijf kleine groepsruimten met een computer uitgerust, en 3 laptopafels met in totaal 24 werkplekken. In het Studeon is draadloos internet en printen mogelijk. Er zijn speciale voorzieningen voor rolstoelgebruikende studenten, visueel gehandicapte studenten en studenten met RSI gerelateerde problemen.

Volgens het zelfevaluatie-rapport beschikt de bibliotheek over een collectie van meer dan 70.000 boeken, tijdschriften, seriewerken en losbladige publicaties. Hierin zijn ondermeer de collectie van het Centrum voor Informatie en Documentatie Onderneming en Recht (CIDOR) en het Europees Documentatie Centrum (EDC) opgenomen. Het CIDOR is het documentatiecentrum van het onderzoekscentrum Onderneming en Recht waar een zeer uitgebreide internationale collectie staat op het gebied van ondernemingsrecht. Het gaat dan om ruim 2.000 monografieën en ongeveer 60 lopende tijdschriften. Het CIDOR is toegankelijk voor zowel wetenschappelijke staf als studenten en heeft een eigen informatiespecialist. In het ECD, dat sinds 1990 onderdeel uitmaakt van de bibliotheek Rechtsgeleerdheid, worden officiële publicaties van de Europese Unie verzameld en gecatalogiseerd.

De bibliotheek beschikt naast een uitleenbalie over een aparte informatiebalie. Aan deze balie kan men terecht met vragen betreffende juridische informatie, die met behulp van de eigen collectie of andere juridische bronnen beantwoord kunnen worden. In de bibliotheek is voorts een scriptiewerkplaats, die ook dienst doet als instructieruimte voor bibliotheekvaardigheden en een kopieerruimte. In het eerste studiejaar wordt voor alle studenten een bibliotheekinstructie en een vaardigheidstraining gegeven als onderdeel van het onderwijsprogramma.

Tijdens het bezoek van de commissie aan de universiteitsbibliotheek werd toegelicht dat de bibliotheek uitdrukkelijk betrokken is bij het vaardigheidsonderwijs met betrekking tot de scriptiebegeleiding in de opleidingen. Zo volgen studenten in het eerste jaar van de bacheloropleidingen een training in het gebruik van de bibliotheek, het zoeken naar literatuur en het raadplegen van bronnen. Studenten met wie de commissie sprak, verklaarden deze training zeer te waarderen.

Verder werd aangegeven dat de faculteit c.q. de bibliotheek een terughoudend beleid voert ten aanzien van het vervangen van papieren edities van tijdschriften en dergelijke door digitale edities. Groot belang wordt gehecht aan de beschikbaarheid van een fysieke collectie boeken en tijdschriften en de voorkeur wordt gegeven aan behoud van deze collectie, gecombineerd met een digitale collectie.

Studenten zijn positief over de kleinschaligheid van de faculteit, waardoor er korte en directe lijnen met de docenten en andere medewerkers bestaan. Studenten vinden medewerkers van de bibliotheek bijzonder vriendelijk en hulpvaardig. De studiefaciliteiten worden door de studenten als goed ervaren, zowel kwantitatief als kwalitatief. Studenten gaven wel aan dat de openingstijden van de bibliotheek beperkt zijn en verruimd mogen worden.

Oordeel

De commissie heeft op basis van een rondleiding door het faculteitsgebouw, inclusief het Studeon en de faculteitsbibliotheek een goede indruk gekregen van de beschikbare voorzieningen. Zij is van oordeel dat de opleidingen over adequate materiële voorzieningen beschikken die het mogelijk maken om de programma's uit te voeren. Uit gesprekken met studenten heeft de commissie vastgesteld dat zij tevreden zijn over de beschikbare onderwijsvoorzieningen. Het Studeon en de facultaire bibliotheek bieden hun voldoende werkplekken, en de draadloze internetverbinding functioneert goed. Voor studenten met een functiebeperking worden passende voorzieningen getroffen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F16: Studiebegeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op studievoortgang.

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Beschrijving

Er zijn facultaire en universitaire instanties waar studenten terecht kunnen voor informatie, begeleiding en advies. Op universitair niveau is dat vooral de universitaire Dienst Studentenzaken; op facultair niveau zijn dat het Bureau Onderwijs en het Bureau In- en Externe Betrekkingen. Op opleidingsniveau worden studenten begeleid door de studieadviseurs.

De Dienst Studentenzaken van de RU biedt informatie, advies en begeleiding op alle gebieden van studie en loopbaan. Studenten kunnen deelnemen aan cursussen en trainingen op het gebied van strategisch studeren, zelfmanagement, presenteren, (scriptie)schrijven, studiestress en tentamenvrees. Ook de studentendecanen zijn bij deze dienst ondergebracht. Studenten en docenten kunnen tevens terecht bij het Academisch Schrijfcentrum Nijmegen, voor hulp bij schrijftaken (studenten) of het begeleiden van het schrijfproces (docenten).

Het facultaire Bureau- In- en Externe Betrekkingen begeleidt studenten bij hun oriëntatie op de arbeidsmarkt, bemiddelt bij stages en ondersteunt studenten die in het kader van uitwisselingsprogramma's enige tijd in het buitenland willen studeren. Dit bureau organiseert onder andere jaarlijks een beroependag en een oriëntatiecursus 'Werken na je Rechtenstudie'.

De faculteit heeft drie studieadviseurs die samen voor 2,05 fte zijn aangesteld voor de begeleiding van studenten. De studieadviseurs informeren, begeleiden en adviseren de studenten. Met het oog op de studievoortgang zijn zij het eerste aanspreekpunt voor studenten. Er is een dagelijks inloop- en een telefonisch spreekuur. Het is eveneens mogelijk een afspraak te maken voor een halfuursgesprek. Studenten komen veelal op eigen initiatief, maar worden ook vaak doorverwezen door de balie van Bureau Onderwijs en door docenten.

Tijdens de introductie worden studenten geïnformeerd over de belangrijkste regelingen van de Onderwijs- en Examenregeling (OER), zoals toelating tot het tweede jaar en de propedeuse-in-2-jaar regel. In het tweede semester van het propedeusejaar geven de studieadviseurs in samenwerking met docenten van de opleidingen voorlichting over de mogelijke vervolgotrajecten in hun studie. Studenten kunnen in hun tweede bachelorjaar desgewenst switchen naar een andere opleiding binnen de faculteit.

Studiebegeleiding in de propedeuse

Een van de onderdelen van de studiebegeleiding in de propedeuse is het ondersteunen van de student in zijn of haar keuze voor de rechtenstudie. Vóór aanvang van het tweede bachelorjaar moet het een student duidelijk zijn of de rechtenstudie de juiste keuze is en of zijn capaciteiten voldoende zijn om de studie succesvol te kunnen doorlopen. Om dit proces goed te begeleiden is er het tutoraat (zie facet 8).

In de propedeuse ontvangt een student in het kader van de studievoortgangsrapportage twee keer per jaar een overzicht van zijn studievoortgang. In februari gaat dit overzicht vergezeld van een tussentijds schriftelijk studieadvies. Studenten die na de eerste tentamenronde in december/januari wel aan tentamens hebben deelgenomen maar geen of slechts één tentamen (van de drie) hebben behaald, worden uitgenodigd voor een studievoortgangsgesprek met de studieadviseur. Aan het eind van het eerste studiejaar volgt het definitieve schriftelijke studieadvies. Studenten die tenminste 40 EC hebben behaald krijgen een positief studieadvies. Studenten die minder dan 40 maar tenminste 30 EC hebben behaald wordt aangeraden nog eens goed na te denken of voortzetting van de studie zinvol is. Studenten die minder dan 30 EC hebben behaald wordt geadviseerd om de studie te staken. Dit is geen bindend wel een

dringend studieadvies. Het College van Bestuur heeft ondertussen besloten om met ingang van 2011-2012 een bindend studieadvies in te voeren.

Studenten gaven tijdens het bezoek aan tevreden te zijn over de studiebegeleiding. De studieadviseurs zijn uitermate behulpzaam en goed bereikbaar.

In het zelfevaluatie-rapport wordt opgemerkt dat de faculteit de studievoortgang van studenten in het tweede en derde bachelorjaar in de toekomst scherper wil volgen. Vertraagde studenten worden opgeroepen voor een voortgangsgesprek. De in 2009 ingevoerde aanwezigheidsplicht in de propedeuse en het tweede bachelorjaar maakt het ook mogelijk om dreigende uitval bij studenten vroegtijdig te signaleren. Indien eerstejaarsstudenten teveel werkgroepen verzuimen, worden zij opgeroepen voor een persoonlijk gesprek met de studieadviseur.

De studieadviseurs geven in het tweede semester van het derde bachelorjaar voorlichting aan bachelorstudenten over de verschillende masteropleidingen en afstudeerrichtingen en mogelijke bijzondere invullingen van de masteropleiding. Daarnaast adviseren zij individuele studenten over de samenstelling van het vakkenpakket en zijn ze tevens behulpzaam bij het maken van een werkbare planning.

Scriptiebegeleiding

Studenten krijgen ondersteuning bij het schrijven van hun scriptie. Tweemaal per jaar wordt een scriptiecollege gegeven, waarin in algemene zin wordt besproken wat er allemaal komt kijken bij het schrijven van een scriptie. Daarnaast is een scriptiehandleiding beschikbaar. Er is verder een scriptiewerkplaats, een ruimte in de bibliotheek, gereserveerd voor studenten die in alle rust aan hun scriptie willen werken. En ten slotte is er een scriptiespreekuur voor studenten die beginnen aan of bezig zijn met hun scriptie.

In de toekomst zullen vertraagde scriptiestudenten opgeroepen worden en zal ook het begeleidingsaanbod worden uitgebreid. De onlangs ingevoerde centrale registratie van scripties en het nieuwe protocol voor de begeleiding van scripties maken het scriptietraject meer transparant en voorzien in een vroegtijdige signalering van studieproblemen

Oordeel

Op grond van de gesprekken met studenten, studieadviseurs en uit bestudering van de informatie in het zelfevaluatie-rapport, heeft de commissie vastgesteld dat de studiebegeleiding en de informatievoorziening goed georganiseerd zijn en voldoen aan de eisen die daaraan gesteld mogen worden. De faculteit organiseert voldoende activiteiten om studenten voor te lichten over de mogelijkheden tijdens en na de opleiding. De commissie waardeert de jaarlijkse beroepdag en de oriëntatiecursus 'Werken na je rechtenstudie'.

De commissie vindt het positief dat de studievoortgang van eerstejaarsstudenten bewaakt wordt en dat studenten worden opgeroepen voor een begeleidingsgesprek in geval van studievertraging. Zij heeft waardering voor de manier waarop de bacheloropleidingen binnen de eerstejaarsmodule Inleiding in de rechtswetenschap invulling hebben gegeven aan laagdrempelige begeleiding van studenten (zie tevens facet 8). Studenten zijn tevreden over de beschikbare begeleiding.

De commissie heeft vastgesteld dat de studieadviseurs een belangrijke rol spelen in de scriptiebegeleiding en in de informatieverstrekking over keuzemogelijkheden. De commissie waardeert het dat de studieadviseurs speciale aandachtsgebieden hebben. Zij adviseert de

faculteit de beschikbare capaciteit van de studieadviseurs goed te bewaken met het oog op de invoering van het bindend studieadvies.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Oordeel over het onderwerp Voorzieningen

Op basis van de beoordelingen per facet komt de commissie tot een samenvattend oordeel over het onderwerp Voorzieningen. Voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid luidt het oordeel **voldoende**, voor de bacheloropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**. Voor de masteropleiding Nederlands Recht luidt het oordeel **voldoende**, voor de masteropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de masteropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**.

1.1.5. Interne kwaliteitszorg

F17: Evaluatie resultaten

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Beschrijving

De Opleidingscommissie (OC) draagt zorg voor de evaluatie van alle vakken. De evaluatie van de bachelorvakken vindt om het jaar plaats. De evaluatie van de verplichte mastervakken vindt eens in de drie jaar plaats. De OC bepaalt jaarlijks welke keuzevakken geëvalueerd worden. De evaluaties per vak en per docent (werkgroepen/hoorcolleges) worden onder alle studenten die het vak hebben gevolgd afgenomen na afloop van het tentamen. De vragen hebben onder meer betrekking op verschillende aspecten van de kwaliteit van het onderwijs, de studielast en de toetsing. Profielkenmerken van het onderwijs (zoals interactiviteit) komen daarbij aan de orde. De evaluatie heeft vooral een signaalfunctie. Een score van 3.5 of hoger (op een 5-puntsschaal) wordt als bevredigend gezien. Slagingspercentages onder de 50% vormen aanleiding voor nader onderzoek in de OC.

Evaluatieresultaten worden besproken in de OC, die concrete aanbevelingen doet ter verbetering van het onderwijs. Zo nodig neemt de vicedecaan contact op met de betrokken vaksectie.

Naast de evaluaties op vakniveau voert de faculteit een jaar na iedere onderwijsvisitatie (dus eens in de zes jaar) curriculumevaluatie uit. De resultaten van de onderwijsvisitatie vormen het uitgangspunt van de curriculumevaluatie. De OC voert de evaluatie uit en stelt daartoe een aantal evaluatiecommissies in, bestaande uit docenten en studenten van de betrokken opleidingen.

In 2007 is door het faculteitsbestuur een Commissie Kwaliteitszorg onderwijs ingesteld. Deze commissie voorziet het bestuur gevraagd en ongevraagd van advies over onderwerpen die de kwaliteit (szorg) van onderwijs betreffen. In deze commissie hebben studenten, docenten, bestuursleden en beleidsmedewerkers zitting. De commissie houdt zich enerzijds bezig met

het kritisch volgen van (nieuwe) ontwikkelingen in het onderwijs, anderzijds probeert de commissie zich een integraal beeld te vormen van de resultaten van de vele evaluaties/enquêtes. Zij benoemt aandachtspunten, bijvoorbeeld extra onderwijs voor de excellente student, en stelt verbetertrajecten voor.

Oordeel

De commissie heeft geconstateerd dat de onderdelen van de programma's van de opleidingen periodiek en systematisch geëvalueerd worden en dat de opleidingen daarbij concrete en toetsbare streefcijfers hanteren. De kwaliteit van het onderwijs wordt getoetst op verschillende niveaus. Voor bepaalde aandachtsgebieden, zoals het werkgroeponderwijs en de propedeuse, worden speciale subcommissies ingesteld (zie facet 18). De commissie betreurt het dat de vakevaluaties geen ruimte laten voor studenten om op- of aanmerkingen te plaatsen of verbeter suggesties te geven. De commissie hecht waarde aan de openbaarheid van evaluatieresultaten, ook met het oog op de bereidheid van studenten evaluaties in te vullen.

De commissie vindt wel dat er meer aandacht zou kunnen worden besteed aan de evaluatie van vakoverstijgende aspecten in de programma's. Een zesjaarlijkse curriculumevaluatie is naar het oordeel van de commissie te weinig.

De faculteit zou naar het oordeel van de commissie sterker moeten toezien op het sluiten van de kwaliteitszorgcyclus. De commissie waardeert de verschillende gremia waarin de kwaliteit van het onderwijs tegen het licht wordt gehouden en adviezen en verbetermaatregelen worden geformuleerd. Hoewel de commissie een brede betrokkenheid bij de kwaliteit zorg op prijs stelt adviseert zij de faculteit formele taken, beslisbevoegdheden en verantwoordelijkheden duidelijk te onderscheiden, zodat er meer garantie is voor (tijds) implementatie van de verbetervoorstellen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F18: Maatregelen tot verbetering

De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen.

Beschrijving

In het zelfevaluatie rapport wordt een aantal voorbeelden genoemd van verbetermaatregelen die zijn genomen naar aanleiding van evaluaties. Hieronder zullen de voornaamste maatregelen kort worden toegelicht.

Uit de curriculumevaluatie die na de vorige onderwijsvisitatie zijn uitgevoerd, bleek dat er sprake was van weinig uniformiteit met betrekking tot de doelstellingen van de vakken. Het faculteitsbestuur heeft daarop besloten de eindtermen opnieuw te formuleren en van alle vakken doelstellingen te formuleren volgens een vast format. Inmiddels zijn door de vaksecties voor alle vakken doelstellingen beschreven en in de studiehandleidingen opgenomen. Parallel aan deze beschrijving van vakdoelstellingen zijn nieuwe eindtermen voor de opleidingen ontworpen.

Uit dezelfde curriculumevaluatie kwam naar voren dat de invoering van interactief werkgroeponderwijs in 2001 niet zonder meer had geleid tot een actieve deelname van studenten aan het onderwijs. De Commissie Kwaliteitszorg heeft vervolgens uit monitorevaluaties en panelgesprekken met studenten afgeleid dat interactief onderwijs onvoldoende tot verdere ontwikkeling kwam. Ook uit evaluaties onder alumni en exitgesprekken kwam het beeld naar voren dat studenten meer en meer betrekkelijk passief studiegedrag vertoonden en zich kennelijk onvoldoende uitgedaagd voelden om actief aan het onderwijs deel te nemen. Docenten die vanuit de facultaire visie hun onderwijs inrichtten, stuitten op het probleem dat studenten onvoldoende voorbereid de werkgroepen volgden en dikwijls een aanzienlijk deel van het onderwijs niet of niet consequent volgden. De faculteit concludeerde dat haar profielkenmerk van interactief onderwijs op deze wijze onvoldoende uit de verf kwam en eindtermen, zoals op het gebied van de oordeelvorming en schriftelijke en mondelinge vaardigheden, in het gedrang dreigden te raken. Daarnaast liepen de studieresultaten en rendementcijfers de laatste jaren verder terug.

Het faculteitsbestuur heeft daarop een Commissie Actief Studiegedrag en Bindend Studieadvies ingesteld, bestaande uit docenten en studenten. Deze commissie stelde in haar rapportage (2009) vast dat het vrijblijvend stimuleren van interactief onderwijs in de praktijk niet goed blijkt te werken. Op advies van deze commissie en in nauw overleg met de betrokken secties is in het studiejaar 2009-2010 het verplichte werkgroeponderwijs ingevoerd (zie tevens facet 10).

Curriculumevaluaties en de resultaten van exitgesprekken vormen aanleiding om de scriptiebegeleiding beter te structureren. Uit de evaluaties bleek dat het voor studenten en docenten niet altijd duidelijk was wat zij van elkaar mochten verwachten wat betreft de begeleiding. Zoals in facet 11 is toegelicht, heeft dit geleid tot een scriptiehandleiding en een docentenleidraad voor de begeleiding en beoordeling van scripties.

Tot slot vermeldt het zelfevaluatie rapport enkele aanpassingen in (de plaatsing van) vakken, als gevolg van tegenvallende monitorevaluaties. Recente aanpassingen betreffen de opzet en het studiemateriaal van het vak Rechtsfilosofie. Omdat de relevantie van het vak Economie en Balanslezen voor de rechtsgeleerdheid voor het merendeel van de studenten niet duidelijk was, is dit vak in het studiejaar 2008-2009 verplaatst naar het tweede semester van het derde jaar, waarin ook het vak Ondernemingsrecht wordt gedoceerd. Bovendien is het accent meer komen te liggen op de rechtseconomie.

Studenten bevestigden tijdens het bezoek dat de evaluaties tot zichtbare verbeteringen in de vakken hebben geleid.

Oordeel

De commissie heeft tijdens het bezoek inzage gehad in de notulen van de OC en de evaluatieresultaten. Zij heeft vastgesteld dat naar aanleiding van de uitkomsten van de evaluaties voorstellen voor verbetering worden ontwikkeld en geïmplementeerd.

De commissie heeft, op basis van het zelfevaluatie rapport en de gesprekken met studenten en docenten, vastgesteld dat de opleidingen adequaat reageren op signalen dat er verbetermaatregelen nodig zijn. De commissie heeft met instemming kennisgenomen van concrete maatregelen die genomen zijn op basis van evaluaties.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F19: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Beschrijving

Volgens het zelfevaluatie-rapport is de kwaliteitszorg breed verankerd in de faculteit. Afgezien van het faculteitsbestuur en de Opleidingscommissie (inclusief haar subcommissies) zijn de volgende commissies en (ambtelijke) bureaus ten nauwste betrokken bij de kwaliteitszorg: Bureau Onderwijs, Bureau Interne en Externe Betrekkingen en de Commissie Kwaliteitszorg. Daarnaast is nog te wijzen op de betrokkenheid van de studenten, de medewerkers van de faculteit, de alumni, externe adviesraden en werkgevers.

Studenten

Studenten vullen vakevaluaties in en worden uitgenodigd voor panelgesprekken over de kwaliteit van vakken, al of niet naar aanleiding van monitoruitslagen. Het IOWO benadert studenten universiteitsbreed in verband met de jaarlijkse studenttevredenheidsmonitor.

Studenten zijn daarnaast bestuurlijk nauw betrokken bij de kwaliteitszorg. Het faculteitsbestuur kent van oudsher een student-lid, assessor, die met raadgevende stem deelneemt aan de bestuursvergaderingen. De studentassessor heeft doorgaans tevens zitting in allerlei commissies die zich met onderwijszaken bezighouden, waaronder de commissie kwaliteitszorg.

Studenten zijn tevens vertegenwoordigd in de OC, in curriculum-evaluatiecommissies en ad hoc onderwijscommissies. De studentleden van de Facultaire Gezamenlijke Vergadering zijn ten slotte eveneens bij onderwijszaken betrokken, onder andere in verband met de vaststelling/wijziging van de OER.

Studentleden van de OC voeren een vooroverleg voor iedere vergadering en mogen punten aandragen voor de agenda. Zij hebben inzage in de evaluatieresultaten ter vergadering. Studentleden worden voor de duur van een studiejaar gekozen door medestudenten. Nieuwe leden nemen notulen door van het voorgaande jaar.

Medewerkers

Het zelfevaluatie-rapport merkt op dat kwaliteitszorg in de eerste plaats een zaak is van de leerstoelhouder en de medewerkers van zijn vaksectie. Tijdens de jaargesprekken stelt de leidinggevende standaard de monitorevaluaties aan de orde en brengt dienaangaande verslag uit aan het faculteitsbestuur. Zo nodig worden afspraken gemaakt om het onderwijs te verbeteren.

Docenten van de verschillende vaksecties maken voorts deel uit van de bovengenoemde commissies die belast zijn met kwaliteitszorg. Een docent maakt als vicedecaan onderwijs deel uit van het faculteitsbestuur, dat overigens collegiaal besluit. De vicedecaan onderwijs is tevens onderwijsdirecteur. De faculteit hecht eraan dat de vicedecaan onderwijs zelf actief participeert in het onderwijs.

Alumni

Universiteitsbreed vindt jaarlijks een evaluatie van alle opleidingen plaats onder alumni. In aanvulling op deze alumnimonitor, waarin de bevindingen ook op facultair niveau worden weergegeven, voert de faculteit sinds enkele jaren exitgesprekken met afgestudeerden. Studenten vullen bij het aanvragen van hun afstuderen een vragenlijst in die een terugblik van hen vraagt op de hele studie. Met een deel van hen voeren medewerkers van de faculteit een gesprek, waarbij dieper wordt ingegaan op de antwoorden die de student heeft gegeven. De bevindingen worden jaarlijks in een rapport beschreven

Beroepenveld

Sinds het studiejaar 2007-2008 onderhoudt de faculteit structureel contacten met werkgevers vanuit de diverse werkvelden. Elke drie jaren voert de faculteit panelgesprekken met werkgevers. In het kader van het alumnibeleid is daarnaast in de afgelopen jaren een uitgebreide database opgebouwd die de mogelijkheid biedt om op veel grotere schaal via schriftelijke enquêtes informatie van werkgevers te verzamelen. In het najaar van 2009 is naar ongeveer 100 werkgevers een vragenlijst verstuurd.

Zoals in facet 1 is vermeld, heeft de faculteit in het najaar van 2009 een Wetenschappelijke adviesraad en een Adviesraad Rechtspraktijk ingesteld. De faculteit benadert regelmatig werkgevers door middel van panelgesprekken en enquêtes.

Oordeel

De commissie heeft vastgesteld dat docenten en studenten op de gebruikelijke manier betrokken zijn bij de interne kwaliteitszorg via de OC, de EC en de overlegorganen op facultair niveau.

Uit de notulen en gesprekken tijdens het bezoek maakt de commissie op dat de OC weinig zicht heeft op wat er met haar adviezen wordt gedaan. Daarnaast is de OC naar het oordeel van de commissie te bescheiden in haar roloppvatting. De OC zou wat de commissie betreft meer op haar strepen mogen staan, zeker wat betreft de terugkoppeling vanuit het opleidingsmanagement over de follow up van haar adviezen.

De commissie waardeert de aandacht voor scholing van studentleden van de OC. De continuïteit van de studentvertegenwoordiging is naar het oordeel van de commissie punt van zorg. De studentleden worden ieder jaar vervangen en dit komt de continuïteit in de OC niet ten goede. Hoewel nieuwe leden de notulen van hun voorgangers bestuderen, zou naar het oordeel van de commissie een roulatiesysteem te verkiezen zijn, zodat oude leden nieuwe leden kunnen invoeren in de thema's die spelen. Daarnaast benadrukt de commissie dat het aandeel studenten en docentenleden in de OC gelijk moet zijn.

De commissie heeft veel waardering voor het initiatief van de faculteit om twee adviesraden in te stellen. Hiermee wordt naar het oordeel van de commissie de betrokkenheid van het beroepenveld gewaarborgd.

De commissie heeft ook veel lof voor de exitgesprekken die met afgestudeerden van de opleidingen worden gevoerd, waarin ook aandacht is voor vakoverstijgende aspecten. Zij heeft vastgesteld dat de resultaten van deze gesprekken worden geanalyseerd en vastgelegd in heldere rapportages.

Ondanks haar kritische opmerkingen over de OC, geeft de commissie een ‘goed’ op dit facet, om uitdrukking te geven aan haar waardering voor de betrokkenheid van het beroepsveld en alumni.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **goed**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **goed**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **goed**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **goed**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **goed**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **goed**.

Oordeel over het onderwerp Interne kwaliteitszorg

Op basis van de beoordelingen per facet komt de commissie tot een samenvattend oordeel over het onderwerp Interne kwaliteitszorg. Voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid luidt het oordeel **voldoende**, voor de bacheloropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**. Voor de masteropleiding Nederlands Recht luidt het oordeel **voldoende**, voor de masteropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de masteropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**.

1.1.6. Resultaten

F20: Gerealiseerd niveau

De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde eindkwalificaties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Beschrijving

Bacheloropleidingen

Het eindniveau en de doelstellingen van de vakken worden in hoofdzaak getoetst door middel van tentamens. Volgens de beschrijving in het zelfevaluatie-rapport zijn de eindtermen van de bacheloropleidingen gerealiseerd als alle tentamens, essays en Rotae door de student met een voldoende zijn afgesloten. Compensatie is niet mogelijk. De faculteit heeft ervoor gekozen niet af te sluiten met een eindtoets.

Zoals in paragraaf 2.2.1 is beschreven, gelden de essays die voor de verschillende vakken in de bacheloropleidingen worden geschreven als afstudeerwerk. Op de eindcijferlijst van de student staat het gemiddelde cijfer vermeld. De beoordelingscriteria voor de essays zijn deels centraal geformuleerd en deels worden vakspecifieke eisen gesteld. De basisvereisten betreffen inhoud, structuur, methoden en technieken van bronnenonderzoek en bronnenverantwoording, taalgebruik, grammatica, uiterlijk en vorm. De criteria worden opgesteld door de betreffende docenten in overleg met het hoofd van de sectie en zijn gerelateerd aan de doelstellingen van het betreffende vak.

Het zelfevaluatie-rapport legt uit dat de keuze voor een essayverplichting voor vijf vakken (of vier in het geval van Notarieel recht) in plaats van één afstudeerwerk voortkomt uit de filosofie van de lange lijnen, een van de didactische uitgangspunten van de faculteit (zie tevens facet 10). De faculteit ziet de voorbereiding op de wetenschappelijke masteropleiding als belangrijkste doel van de bacheloropleidingen. De essays bereiden volgens het zelfevaluatie-rapport voor op de afstudeerscriptie in de masteropleiding.

Zoals in facet 11 is beschreven, is het lastig gebleken een goede opbouw in moeilijkheidsgraad van de bacheloressays vorm te geven. De faculteit heeft tijdens het bezoek toegelicht dat een betere afstemming tussen de vaksecties op dit punt aandacht verdient en dat zij de invoering van een portfolio overweegt.

Om praktische redenen is ervoor gekozen om voor de deeltijdstudenten een andere lijn te volgen: deeltijdstudenten Rechtsgeleerdheid schrijven een bachelorscriptie in één van de bachelorvakken Staatsrecht, Bestuursrecht I of II, Strafrecht en Strafprocesrecht I of II, Burgerlijk Recht I of II, Rechtsfilosofie en Rechtssociologie als vervanging van de afzonderlijke essays. De criteria waaraan de bachelorscriptie moet voldoen zijn gelijk aan die van de gezamenlijke essays met dien verstande dat de bachelorscriptie een omvang heeft van maximaal 15 pagina's tekst (plusminus 6.000 woorden), exclusief literatuur- en jurisprudentielijst en eventuele eindnoten.

Masteropleidingen

Studenten kunnen starten met de masteropleiding wanneer zij de bacheloropleiding op maximaal 20 EC na hebben afgerond. Een uitzondering hierop vormt de masterscriptie: scriptiebegeleiding is pas mogelijk wanneer de volledige bacheloropleiding is afgerond.

Zoals in facet 11 is toegelicht, moet de student in de scriptie laten zien dat hij beschikt over het merendeel van de eindkwalificaties van de masteropleiding. In de scriptie wordt een wetenschappelijke onderzoeksvraag uitgewerkt met behulp van de juridische onderzoeksmethoden. Indien relevant betreft de student de doorwerking van het Europese/internationale recht en/of de bruikbaarheid van de door hem voorgestelde oplossingen in de rechtspraktijk. Hij draagt bovendien zorg voor een heldere begrips- en theorievorming met betrekking tot de rechtsfiguren die hij beschrijft.

Indien de scriptie voldoet aan de gestelde eisen dan wordt goedkeuring verleend en kan het masterexamen worden aangevraagd. Dit examen biedt studenten Notarieel recht en Internationaal en Europees recht de gelegenheid de scriptie te bespreken en te verdedigen. Voor notariële studenten maakt een mondelinge openbare uiteenzetting standaard deel uit van het examen.

Sommige studenten Internationaal en Europees recht schrijven hun masterscriptie in het Engels. Dit wordt slechts toegestaan indien de scriptiebegeleider, na het lezen van het eerste hoofdstuk, heeft vastgesteld dat het taalniveau van de student toereikend is om een wetenschappelijk stuk te schrijven.

Met de bagage uit de masteropleiding zijn de afgestudeerden volgens het zelfevaluatierapport goed voorbereid op de beroepspraktijk. Zij voldoen aan de formele vereisten. Uit de jaarlijkse alumnimonitor blijkt dat de alumni van de Nijmeegse masteropleidingen snel een baan vinden, zich goed voorbereid voelen op hun functie en grotendeels in juridische beroepsgroepen terecht komen.

Oordeel

Voorafgaande aan het bezoek aan de opleidingen heeft de commissie een selectie van de bacheloressays en masterscripties bestudeerd, met uiteenlopende beoordelingen. De commissie heeft van de verschillende trajecten in de masteropleiding Nederlands Recht ten minste twee scripties gelezen.

Bacheloropleidingen

In de gezamenlijke bespreking van de bacheloressays is de commissie tot het oordeel gekomen dat de essays uiteenlopend van niveau en aard zijn. Een deel van de door de commissie bestudeerde essays was zeer beschrijvend van aard. In een drietal door de commissie bestudeerde scripties ontbrak een probleemstelling.

De commissie heeft vastgesteld dat het lastig is om op grond van de bacheloressays een oordeel te vormen over de onderzoeksvaardigheden van de student. De commissie vindt het positief dat studenten een aantal essays schrijven over de diverse rechtsgebieden. Omdat het om een vier- tot vijftal beperkte schrijfoefeningen gaat, schuilt het gevaar dat niet alle academische vaardigheden worden getoetst. De commissie heeft vastgesteld dat de essays die door een student in verschillende fases van de studie geschreven worden geen duidelijke opbouw in moeilijkheidsgraad en niveau laat zien. Ook dit baart de commissie zorgen.

De commissie heeft essays gezien met een goed gestructureerd betoog en waarin adequaat gebruik is gemaakt van bronnen. In een paar essays was er sprake van eigen oordeelsvorming en een (kritische) bespreking van de literatuur. Over het algemeen kon de commissie zich vinden in de beoordelingen. Tien essays uit twee essaybundels van de bacheloropleiding Internationaal en Europees recht zijn naar het oordeel van de commissie te hoog gewaardeerd, ook in het licht van de eigen maatstaven die de opleiding hanteert.

De commissie komt, op basis van haar oordeel over de bacheloressays die zij heeft bestudeerd, tot de conclusie dat de essays in de huidige vorm niet geschikt zijn om te kunnen borgen dat de eindkwalificaties van de opleidingen gerealiseerd worden. De commissie adviseert de opleidingen aan het essay dat studenten in het laatste semester schrijven, meer gewicht te geven. Bovendien moet worden toegezien op het hanteren van de beoordelingscriteria, in het bijzonder op het gebied van onderzoeksvaardigheden en oordeelsvorming.

Omdat de commissie onder facet 5 heeft geconcludeerd dat de onderwijsprogramma's studenten de mogelijkheid bieden de eindkwalificaties te bereiken en onder facet 11 heeft vastgesteld dat de onderdelen van het programma adequaat worden getoetst, is zij tot de conclusie gekomen dat studenten van de bacheloropleidingen de eindkwalificaties behalen. De commissie heeft tevens onder facet 8 vastgesteld dat studenten gekwalificeerd zijn om een aanverwante masteropleiding te volgen.

Masteropleidingen

Op grond van de bestudering van de masterscripties *Nederlands recht* is de commissie tot de conclusie gekomen dat deze van uiteenlopende kwaliteit zijn, variërend van voldoende tot uitstekend, en dat de beoordeling, op een uitzondering na, adequaat is. In drie scripties die de commissie bestudeerd heeft zat een sterke filosofische component. Een van de scripties was naar het oordeel van de commissie nauwelijks aan de maat. Deze scriptie is door de opleiding met een 6.5 beoordeeld. In deze scriptie was sprake van een beperkt eigen onderzoek en is beperkt gebruik gemaakt van literatuur.

De scripties *Notarieel recht* die de commissie heeft bestudeerd variëren van ruim voldoende tot goed. De cijfers die de commissieleden hebben toegekend komen in grote lijnen overeen met de cijfers van de scriptiebegeleiders.

Ook de scripties van de opleiding *Internationaal en Europees recht* die de commissie heeft bestudeerd zijn zeker voldoende en in twee gevallen zeer goed. De oordelen voor de scripties

zijn in de ogen van de commissie terecht. Het Engels taalgebruik in de scripties was op een uitzondering na van voldoende niveau.

Uit het gesprek met alumni van de diverse opleidingen heeft de commissie vastgesteld dat zij tevreden zijn over het door hen bereikte niveau en dat zij goed voorbereid zijn op de arbeidsmarkt, zowel in functies in de juridische praktijk, als in het wetenschappelijk onderzoek. In de verschillende beroepen waarin zij momenteel bezig zijn, hebben afgestudeerden naast hun kennis van het vakgebied vooral baat bij vaardigheden om kwesties vanuit verschillende blikvelden te benaderen.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

F21: Onderwijsrendement

Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen. Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Beschrijving

In september 2002 heeft de faculteit een zogenaamde tweejarenmaatregel ingevoerd. De studenten moeten binnen twee jaren de (in principe eenjarige) propedeuse met succes hebben afgerond. Het zelfevaluatierapport beschrijft dat de faculteit bij het vaststellen van de streefcijfers voor het rendement in de propedeuse rekening houdt met de selecterende functie van de propedeuse. Daarnaast stelt de faculteit dat interesse in het recht bij de beginnende student de kans moet krijgen zich te ontwikkelen. De streefcijfers zijn dat 55% van de studenten de propedeuse binnen één jaar afrondt en 72% binnen twee jaar.

Volgens het zelfevaluatierapport zijn vanaf 2000 de rendementscijfers van de propedeuse van de drie bacheloropleidingen geleidelijk teruggelopen. Vanaf dat jaar liggen de rendementen nog steeds ver onder genoemde streefscores.

In het zelfevaluatierapport zijn overzichten opgenomen van de postpropedeuserendementen. In de jaren 2000-2006 studeerde gemiddeld 15 % van de bachelorstudenten *Rechtsgeleerdheid* binnen drie jaar af. Na vier jaar lag dit percentage op 43,5% van de studenten. Tussen 2001 en 2006 studeerde 26,5% van de bachelorstudenten *Notarieel recht* binnen drie jaar af. Na vier jaar heeft gemiddeld 41,8% van de studenten de opleiding afgerond. De rendementen laten over de laatste jaren een lichte stijging zien. Het gemiddelde bachelorrendement *Internationaal en Europees recht* tussen 2001 en 2006 ligt op 15,5% na drie jaar en 38,5 na vier jaar.

De faculteit acht ook de postpropedeuserendementen van de laatste jaren onaanvaardbaar laag. Zij wil dit rendement substantieel verhogen tot 70% na vier jaren studie.

In het zelfevaluatierapport worden verschillende mogelijke oorzaken genoemd van de lage rendementen. Op de eerste plaats besteden studenten te weinig tijd aan hun studie. Uit de Algemene Studentenenquête 2009 blijkt dat studenten van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid in 2009 gemiddeld 29,0 uur per week (inclusief contacturen) aan hun studie besteedden. Daarnaast heeft de invoering van de tweejarenmaatregel volgens het zelfevaluatierapport niet

onverdeeld gunstig uitgepakt. In de praktijk blijkt dat een aanzienlijke groep studenten de propedeuse de facto als een onderwijsprogramma beschouwt dat pas na twee jaren hoeft te worden afgerond. De deadline van het vervallen van vakken ligt immers na twee jaren.

Zoals eerder is vermeld heeft de faculteit diverse maatregelen genomen om de rendementen te verhogen, waaronder het terugbrengen van het aantal tentamens in het eerste bachelorjaar en de invoering van het verplichte werkgroeponderwijs. Vooral met dit laatste hoopt de faculteit de studievoortgang van studenten krachtig te stimuleren.

Masteropleidingen

De faculteit stelt als streefdoel dat studenten na anderhalf jaar hun masterdiploma behalen. In de zelfevaluatie rapporten zijn rendementcijfers opgenomen, waaruit blijkt dat de grote meerderheid van studenten de studieduur aanzienlijk overschrijden.

Tussen de jaren 2003 en 2007 lag het gemiddelde rendement van de *masteropleiding Nederlands recht* na een jaar op 6,6%, na anderhalf jaar op 25,5% en na twee jaar op 47%. Het zelfevaluatie rapport vermeldt dat de studenten van de duale afstudeerrichting Recht & Management nominaal studeren en dat de uitval binnen deze groep minimaal is.

De rendementcijfers van de *masteropleiding Notarieel recht* liggen iets hoger: 6,8% na een jaar, 28,4 % na anderhalf en 51% na twee jaar. Voor de masteropleiding Internationaal en Europees recht is het gemiddelde rendement 7,6 na een jaar, 23,3 % na anderhalf jaar en 41% na twee jaar.

Het zelfevaluatie rapport vermeldt dat veel masterstudenten een dubbelstudie volgen, meerdere masteropleidingen volgen, afstuderen in twee studierichtingen of met extra vakken, vaak vanuit het motief om zich nog beter te positioneren op de arbeidsmarkt. Sommigen kiezen ervoor om tijdens het masterjaar stage te gaan lopen of een periode in het buitenland te studeren. Daarnaast lijkt de scriptie regelmatig voor studievertraging te zorgen.

Dat studenten allerlei extra studieactiviteiten ontplooiën in het laatste jaar van hun rechtenstudie waardeert de faculteit op zichzelf positief, maar heeft wel het gevolg dat slechts een beperkt aantal studenten de opleiding binnen een jaar afrondt. Het zelfevaluatie rapport stelt dat de faculteit er vooralsnog niet voor heeft gekozen strakke termijnen te stellen. Om de studievoortgang te bevorderen heeft de faculteit de scriptiebegeleiding geëvalueerd en versterkt (zie facet 11). Ook is het onderwijs in de masteropleidingen voor wat betreft de kernvakken geïntensiveerd en de studielast verzwaard. De studieresultaten voor de afzonderlijke vakken in de drie masteropleidingen zijn in het algemeen goed. De meeste vakken kennen hoge slaagpercentages. Als de maatregelen onvoldoende effect sorteren, overweegt de faculteit toch een termijn in te stellen (“master in 2 jaar”).

Overigens heeft de definitie van wie gerekend wordt tot de masterstudenten een negatief effect op de rendementcijfers. Een student wordt tot deze groep gerekend op het moment dat hij het eerste mastertentamen aflegt. Aangezien de faculteit een zachte knip hanteert, kunnen studenten al aan hun masteropleiding beginnen, terwijl ze ook nog met de bachelorvakken bezig zijn.

Oordeel

De commissie heeft kennisgenomen van de rendementen van de bachelor- en masteropleidingen en van de maatregelen van de faculteit om die te verbeteren. Zij heeft vastgesteld dat de streefcijfers die de faculteit hanteert realistisch zijn, maar dat de

rendementen ver onder deze streefcijfers liggen. De commissie heeft geconstateerd dat de faculteit veel zorg besteedt aan het verbeteren van de rendementen en heeft waardering voor de genomen initiatieven om de studievoortgang van studenten te stimuleren. Het is echter nog te vroeg om een uitspraak te doen over de effectiviteit van de maatregelen, al is de commissie positief over de voorzichtige positieve trend die zichtbaar is in de slaagpercentages in het eerste jaar van de bacheloropleidingen. Zoals vermeld onder facet 11 zou naar het oordeel van de commissie aandacht voor de (tussentijdse) toetsing dit effect nog kunnen versterken.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Nederlands Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Notarieel Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht: het oordeel van de commissie is **voldoende**.

Oordeel over het onderwerp Resultaten

Op basis van de beoordelingen per facet komt de commissie tot een samenvattend oordeel over het onderwerp Interne kwaliteitszorg. Voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid luidt het oordeel **voldoende**, voor de bacheloropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**. Voor de masteropleiding Nederlands Recht luidt het oordeel **voldoende**, voor de masteropleiding Notarieel Recht luidt het **voldoende** en voor de masteropleiding Internationaal en Europees Recht luidt het **voldoende**.

Samenvatting van de oordelen van de commissie

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Onderwerp	Oordeel	Facet	Oordeel
1. Doelstellingen van de opleiding	Voldoende	1. Domeinspecifieke eisen	Voldoende
		2. Niveau	Voldoende
		3. Oriëntatie	Voldoende
2. Programma	Voldoende	4. Eisen WO	Voldoende
		5. Relatie doelstellingen en programma	Voldoende
		6. Samenhang programma	Goed
		7. Studielast	Voldoende
		8. Instroom	Voldoende
		9. Duur	Voldoet
		10. Afstemming vormgeving en inhoud	Voldoende
		11. Beoordeling en toetsing	Voldoende
		3. Inzet van personeel	Voldoende
13. Kwantiteit personeel	Voldoende		
14. Kwaliteit personeel	Voldoende		
4. Voorzieningen	Voldoende	15. Materiële voorzieningen	Voldoende
		16. Studiebegeleiding	Voldoende
5. Interne kwaliteitszorg	Voldoende	17. Evaluatie resultaten	Voldoende
		18. Maatregelen tot verbetering	Voldoende
		19. Betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	Goed
6. Resultaten	Voldoende	20. Gerealiseerd niveau	Voldoende
		21. Onderwijsrendement	Voldoende

Eindoordeel van de commissie over de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

De commissie komt, op grond van haar oordelen voor de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader, tot het volgende eindoordeel:

De *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor accreditatie.

Bacheloropleiding Notarieel Recht

Onderwerp	Oordeel	Facet	Oordeel
1. Doelstellingen van de opleiding	Voldoende	1. Domeinspecifieke eisen	Voldoende
		2. Niveau	Voldoende
		3. Oriëntatie	Voldoende
2. Programma	Voldoende	4. Eisen WO	Voldoende
		5. Relatie doelstellingen en programma	Voldoende
		6. Samenhang programma	Voldoende
		7. Studielast	Voldoende
		8. Instroom	Voldoende
		9. Duur	Voldoet
		10. Afstemming vormgeving en inhoud	Voldoende
		11. Beoordeling en toetsing	Voldoende
3. Inzet van personeel	Voldoende	12. Eisen WO	Voldoende
		13. Kwantiteit personeel	Voldoende
		14. Kwaliteit personeel	Voldoende
4. Voorzieningen	Voldoende	15. Materiële voorzieningen	Voldoende
		16. Studiebegeleiding	Voldoende
5. Interne kwaliteitszorg	Voldoende	17. Evaluatie resultaten	Voldoende
		18. Maatregelen tot verbetering	Voldoende
		19. Betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	Goed
6. Resultaten	Voldoende	20. Gerealiseerd niveau	Voldoende
		21. Onderwijsrendement	Voldoende

Eindoordeel van de commissie over de bacheloropleiding Notarieel Recht

De commissie komt, op grond van haar oordelen voor de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader, tot het volgende eindoordeel:

De *bacheloropleiding Notarieel Recht* voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor accreditatie.

Bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht

Onderwerp	Oordeel	Facet	Oordeel
1. Doelstellingen van de opleiding	Voldoende	1. Domeinspecifieke eisen	Voldoende
		2. Niveau	Voldoende
		3. Oriëntatie	Voldoende
2. Programma	Voldoende	4. Eisen WO	Voldoende
		5. Relatie doelstellingen en programma	Voldoende
		6. Samenhang programma	Goed
		7. Studielast	Voldoende
		8. Instroom	Voldoende
		9. Duur	Voldoet
		10. Afstemming vormgeving en inhoud	Voldoende
		11. Beoordeling en toetsing	Voldoende
		3. Inzet van personeel	Voldoende
13. Kwantiteit personeel	Voldoende		
14. Kwaliteit personeel	Voldoende		
4. Voorzieningen	Voldoende	15. Materiële voorzieningen	Voldoende
		16. Studiebegeleiding	Voldoende
5. Interne kwaliteitszorg	Voldoende	17. Evaluatie resultaten	Voldoende
		18. Maatregelen tot verbetering	Voldoende
		19. Betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	Goed
6. Resultaten	Voldoende	20. Gerealiseerd niveau	Voldoende
		21. Onderwijsrendement	Voldoende

Eindoordeel van de commissie over de bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht

De commissie komt, op grond van haar oordelen voor de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader, tot het volgende eindoordeel:

De *bacheloropleiding Internationaal en Europees Recht* voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor accreditatie.

Masteropleiding Nederlands Recht

Onderwerp	Oordeel	Facet	Oordeel
1. Doelstellingen van de opleiding	Voldoende	1. Domeinspecifieke eisen	Voldoende
		2. Niveau	Voldoende
		3. Oriëntatie	Voldoende
2. Programma	Voldoende	4. Eisen WO	Voldoende
		5. Relatie doelstellingen en programma	Voldoende
		6. Samenhang programma	Voldoende
		7. Studielast	Voldoende
		8. Instroom	Voldoende
		9. Duur	Voldoet
		10. Afstemming vormgeving en inhoud	Voldoende
		11. Beoordeling en toetsing	Voldoende
3. Inzet van personeel	Voldoende	12. Eisen WO	Voldoende
		13. Kwantiteit personeel	Voldoende
		14. Kwaliteit personeel	Voldoende
4. Voorzieningen	Voldoende	15. Materiële voorzieningen	Voldoende
		16. Studiebegeleiding	Voldoende
5. Interne kwaliteitszorg	Voldoende	17. Evaluatie resultaten	Voldoende
		18. Maatregelen tot verbetering	Voldoende
		19. Betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	Goed
6. Resultaten	Voldoende	20. Gerealiseerd niveau	Voldoende
		21. Onderwijsrendement	Voldoende

Eindoordeel van de commissie over de masteropleiding Nederlands Recht

De commissie komt, op grond van haar oordelen voor de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader, tot het volgende eindoordeel:

De masteropleiding Nederlands Recht voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor accreditatie.

Masteropleiding Notarieel Recht

Onderwerp	Oordeel	Facet	Oordeel
1. Doelstellingen van de opleiding	Voldoende	1. Domeinspecifieke eisen	Voldoende
		2. Niveau	Voldoende
		3. Oriëntatie	Voldoende
2. Programma	Voldoende	4. Eisen WO	Voldoende
		5. Relatie doelstellingen en programma	Voldoende
		6. Samenhang programma	Voldoende
		7. Studielast	Voldoende
		8. Instroom	Voldoende
		9. Duur	Voldoet
		10. Afstemming vormgeving en inhoud	Voldoende
		11. Beoordeling en toetsing	Voldoende
3. Inzet van personeel	Voldoende	12. Eisen WO	Voldoende
		13. Kwantiteit personeel	Voldoende
		14. Kwaliteit personeel	Voldoende
4. Voorzieningen	Voldoende	15. Materiële voorzieningen	Voldoende
		16. Studiebegeleiding	Voldoende
5. Interne kwaliteitszorg	Voldoende	17. Evaluatie resultaten	Voldoende
		18. Maatregelen tot verbetering	Voldoende
		19. Betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	Goed
6. Resultaten	Voldoende	20. Gerealiseerd niveau	Voldoende
		21. Onderwijsrendement	Voldoende

Eindoordeel van de commissie over de masteropleiding Notarieel Recht

De commissie komt, op grond van haar oordelen voor de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader, tot het volgende eindoordeel:

De *masteropleiding Notarieel Recht* voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor accreditatie.

Masteropleiding Internationaal en Europees Recht

Onderwerp	Oordeel	Facet	Oordeel
1. Doelstellingen van de opleiding	Voldoende	1. Domeinspecifieke eisen	Voldoende
		2. Niveau	Voldoende
		3. Oriëntatie	Voldoende
2. Programma	Voldoende	4. Eisen WO	Voldoende
		5. Relatie doelstellingen en programma	Voldoende
		6. Samenhang programma	Voldoende
		7. Studielast	Voldoende
		8. Instroom	Voldoende
		9. Duur	Voldoet
		10. Afstemming vormgeving en inhoud	Voldoende
		11. Beoordeling en toetsing	Voldoende
3. Inzet van personeel	Voldoende	12. Eisen WO	Voldoende
		13. Kwantiteit personeel	Voldoende
		14. Kwaliteit personeel	Voldoende
4. Voorzieningen	Voldoende	15. Materiële voorzieningen	Voldoende
		16. Studiebegeleiding	Voldoende
5. Interne kwaliteitszorg	Voldoende	17. Evaluatie resultaten	Voldoende
		18. Maatregelen tot verbetering	Voldoende
		19. Betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	Goed
6. Resultaten	Voldoende	20. Gerealiseerd niveau	Voldoende
		21. Onderwijsrendement	Voldoende

Eindoordeel van de commissie over de masteropleiding Internationaal en Europees Recht

De commissie komt, op grond van haar oordelen voor de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader, tot het volgende eindoordeel:

De *masteropleiding Internationaal en Europees Recht* voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor accreditatie.

2. The Master's programme European Law offered by Radboud University Nijmegen

Administrative data

Master's programme European Law

Name of the programme:	European Law
CROHO number:	60504
Level:	Master's
Orientation:	academic
Number of credits:	60 EC
Degree:	Master of Laws
Mode(s) of study:	full time
Location(s):	Nijmegen
Expiration of accreditation:	24 July 2012

The site visit of the assessment committee Law to the Faculty of Law of Radboud University Nijmegen took place on 7, 8 and 9 December 2010.

2.0. Structure and organization of the faculty

The Faculty management, comprising a dean, a vice-dean for education, a vice-dean for research and a student assessor, regulates the programmes and courses given in the Faculty of Law, one of the faculties in Radboud University Nijmegen. The faculty offers eight academic programmes including three Bachelor's programmes, four Master's programmes and one research Master's programme.

The Faculty is organized into 21 specialized departments and institutes which are central to the content and execution of the training in the various programmes. The department of International and European Law is responsible for the Master's programme European Law. Most of the other departments in the faculty contribute to the programme by providing one or more (optional) courses.

The technical, administrative and organizational support of the programme – in its widest meaning – is provided by various offices including the Faculty Office, the Automation Office, the Finance Office, the Office for Internal and External Relations, the Education and Administration Office (*Bureau Ondernijfs*) and the Personnel & Organization Office.

The Faculty has clustered its research into three research centres: the Business & Law Research Centre, which is recognized by the Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences, the Centre for State and Law and the Centre for Notarial Law. There are close personal and academic ties among the courses and the research institutes.

2.1. The assessment framework

2.1.1. Aims and objectives

S1: Subject/discipline-specific requirements

The intended learning outcomes of the programme correspond with the requirements set by professional colleagues, both nationally and internationally, and the relevant domain concerned (subject/discipline and/or professional practice).

Description

According to its vision document, the faculty aims at training its students as graduates who have the knowledge and insight necessary for a lawyer starting professional practice. For that reason the programmes are focused on current law (law in force).

The self-assessment report argues that the intended learning outcomes of the Master's programme European Law correspond with the domain-specific requirements as formulated for the assessment of programmes in Law. For instance, in accordance with these requirements, the programme focuses on the relationship between law and society and the increasing complexity of law in a 'complex' society. The Master's programme is pre-eminently concerned to deepen the knowledge and insight needed to resolve complex legal matters of European law, human rights law and migration law, or European corporate law. The relationship between law and society also finds expression in the practical nature of this legal training.

Since 2009, the Master's programme European Law offers three tracks: European Law Advanced, European Human Rights and Migration Law, and European Business Law. The intended learning outcomes of the programme are included as Appendix D.

Within the framework of reference, the Nijmegen faculty has its own focus. Courses in the programme offer a broad perspective, are focused on current law and have a close association with professional practice.

The Faculty seeks to co-ordinate with the employment market in various ways. A panel discussion on the intended learning outcomes was held in academic year 2007-2008 with a small number of employers. In 2009, a written questionnaire was sent to 100 employers, including attorneys' offices, notary's offices, the judiciary and the business community. In the same year, the Faculty instituted an Advisory Council for Legal Practice and requested a number of eminent practising lawyers to join it. The Advisory Council meets annually and issues advice to the Faculty, upon request and unsolicited, on matters related to co-ordination between the programmes and legal practice. According to the self-assessment report, the Council wholeheartedly subscribed to the Faculty's aim of training students generally and to its strong focus on current law. The Council advises the faculty to increase the development of ethical awareness in the Faculty's programmes.

To help maintain and, where needed, to improve the academic level of the programme, the Faculty decided in the course of 2009 to appoint an Academic Advisory Council. The Faculty invited a number of eminent academics from fellow faculties to offer advice, both on request and unsolicited, touching on the academic quality of the programmes.

Assessment

The Committee studied the intended learning outcomes of the programme and compared them to the domain-specific frame of reference. The Committee concluded that the intended learning outcomes, namely to provide students with thorough, profound and broad knowledge of European law and to provide them with the skills to analyse and resolve complex legal problems and to conduct academic research, correspond sufficiently with the general aims for a Master's programme as laid down in the domain-specific frame of reference. The three tracks of the Master's programme are reflected explicitly in the intended learning outcomes.

The Committee concluded that the comparative focus in the domain-specific requirements is incorporated in the intended learning outcome that reflects on the ability to perform

academic research. In addition, the Committee concluded that the ability to recognize and understand new developments in law is sufficiently reflected in the intended learning outcomes of the programme.

The Committee values the establishment of two advisory councils asked for their opinion on the aims and objectives of the Master's programme.

On the basis of these considerations, the Committee judges the standard related to the domain-specific requirements 'satisfactory'.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S2: Bachelor and Master level

The intended learning outcomes of the programme correspond with the general, internationally accepted descriptions of a Bachelor's qualification or a Master's qualification.

Description

The intended learning outcomes of the programme have been formulated in line with the Dublin descriptors. The self-assessment report provides the following table, which compares the learning outcomes with the Dublin descriptors:

Knowledge and understanding: 1, 3 and 6.

Applying knowledge and understanding: 2, 4 and 5.

Making judgements: 2, 3, 4 and 5.

Communication: 2 and 4.

Learning skills: 1, 5 and 6.

Assessment

The Committee studied the intended learning outcomes of the programme from a level perspective. The intended learning outcomes show that students acquire knowledge, understanding and skills at an advanced level that is typical of a Master's programme. For instance, students develop thorough, profound and broad knowledge of European law. In addition, they can make judgements about legal issues in both a legal and a societal perspective. The Committee concludes that the Master's level is clearly reflected in the intended learning outcomes, in particular by explicitly referring to the complexity of problems of European law which students have to analyse and resolve. According to the Committee, the intended learning outcomes of the Master's programme European Law are both realistic and sufficiently ambitious.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S3: Academic orientation

The intended learning outcomes of the programme correspond with the following descriptions of a Bachelor's and a Master's qualification:

- The intended learning outcomes are derived from requirements set by the scientific discipline, the international scientific practice and, for programmes to which this applies, practice in the relevant professional field.
- An academic Bachelor (WO-Bachelor) has the qualifications that allow access to at least one further programme at the academic Master's level (WO-Master) and the option to enter the labour market.
- An academic Master (WO-Master) has the qualifications to conduct independent research or to solve multidisciplinary and interdisciplinary questions in a professional field for which academic higher education is required or useful.

Description

According to the intended learning outcomes of the programme, students acquire knowledge of fundamental concepts, structure and the key elements of European law as well as a wide-ranging, profound knowledge of key topics in European law, European migration and human rights law or European business law. This affords the graduates an integrated picture of current law associated with the main areas of law, all of which puts them in a position to analyse and resolve complex problems of European law, to assess the solution critically and to test whether it will stand up in a broad context. Thanks to their insight into the structural aspects, they will also be able more rapidly to appreciate any possible interrelations between areas of law. In addition, they have acquired the qualifications to carry out academic research.

According to the self-assessment report, graduates are able to exchange and develop their knowledge with professional colleagues and to enter into discussions as well as to communicate adequately with clients. This last skill confers a position in society as a participant in the profession (as an attorney or on the bench). Those students whose Master's programme was preceded by the Bachelor's programme *Internationaal en Europees recht* [International and European law] fulfil the formal requirements of the profession, leaving the way open to those professions for which a 'civiel effect' is required ['civiel effect' is the right to start training to become a practising lawyer ('advocaat'), a public prosecutor or a judge in the Netherlands].

According to the self-assessment report, the profile of each track has been developed with an eye to certain (categories of) legal practice. Students who have completed the European Law Advanced track can be employed flexibly in (European or national) government, international attorneys' offices and business. Students who have completed the Human Rights and Migration Law track can join institutions and businesses in this area of the law. Graduates of the European Business Law track are prepared to work in international businesses and attorneys' offices.

Assessment

The Committee studied the intended learning outcomes of the Master's programme from the perspective of its orientation. According to the intended learning outcomes, students acquire the qualifications to conduct scientific research. This is most clearly reflected in learning outcome 5.

The Committee noted that the three tracks are designed in view of different categories of professional practice. In the learning outcomes, requirements from the scientific discipline and from professional practice are combined. Illustrative in this respect are the learning outcomes that refer to the ability to resolve complex legal problems within a conceptual framework and to make judgements about legal issues in both a legal and societal perspective.

The Committee therefore concludes that the programme aims at educating academic researchers as well as professionals in law.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

Assessment of the theme Aims and objectives

The Committee arrives at an overall assessment of the theme Aims and objectives on the basis of its assessments of the separate standards. For the Master's programme European Law, it judges this theme as **satisfactory**.

2.1.2. Curriculum

Description of the curriculum of the programme

An overview of the courses in the European Law curriculum is provided in Appendix E.

As described under standard 1, the Master's programme offers three specialist studies (tracks): European Law Advanced, European Human Rights and Migration Law, and European Business Law. The structure of the programme is as follows. Students complete three compulsory courses (21 EC): European Competition Law, Advanced Notions of European Law EU and External Relations Law. In addition, students select a number of (associated) optional courses for their specific track (21 EC). The European Law Advanced track aims to deepen students' knowledge of European law in relation to representative themes from EU law. The programme is designed to offer students specialized knowledge of both the material and institutional aspects of the EU.

The Human Rights and Migration track makes use of the expertise offered by the Centre for Migration Law (*Centrum voor Migratierecht*). This track offers the courses Migration Law and Human Rights. The European Business Law track profits from the body of knowledge available in the Research Centre for Business and Law (OO&R: *Onderzoekscentrum Onderneming en Recht*). The focus here is on business and law in an international setting.

The programme is concluded with a Master's thesis (18 EC). The programme is taught in the English language.

S4: Requirements for academic orientation

The proposed curriculum meets the following criteria for an academic orientation:

- The students develop their knowledge through the interaction between education and research within the relevant disciplines
- The curriculum corresponds with current developments in the relevant discipline(s) via verifiable links with current scientific theories
- The programme ensures the development of competences in the field of research
- Where appropriate, the curriculum has verifiable links with the current relevant professional practice.

Description

According to the self-assessment report, in the Master's programme, the various views on legal issues are treated and reflected upon. The courses do not only prescribe common academic handbooks: students also use readers containing academic papers and contributions from a variety of authors. Moreover, the most recent jurisprudence deriving from European Courts, such as the EU Court of Justice and the Strasbourg Court of Human Rights, are introduced.

Current academic theories and legal developments are given a place in the programme thanks to the relationships with the research centres (see the description of the curriculum), especially those Master's courses that have deepening of knowledge and comparative law as their aim. Examples of topics in comparative law are European and Comparative Company Law, European and Comparative Refugee Law and Comparative Constitutional Law.

The Master's courses in this programme are offered in small groups based on interactive training. Training in (research) skills in the Master's programme is, first of all, concerned with the skill needed to resolve complex legal problems. Research skills are also honed by writing papers. Many Master's courses involve an obligation to write papers (see Appendix E).

Frequently such papers involve analysis of a legal problem. The students thus get to practise their written language skills.

It is with the writing of their academic thesis that the students should demonstrate that they are able to conduct an academic research project.

During the site visit, lecturers mentioned that they all add their scientific expertise to the education programme, for example legal research on merger control and on medical problems of asylums. According to the lecturers, students realize and perceive that scientific research is incorporated in the curriculum.

Students confirmed that the curriculum contains scientific input and that lecturers do incorporate research in the courses. However, the students also stated that the time is too limited to be able to really discuss research. The students find that they acquire enough research skills during the programme. Furthermore, the students find themselves prepared and qualified for legal jobs after completion of the Master's programme.

Assessment

After studying the self-assessment report and several study guides, the Committee concluded that the curriculum of the European Law programme is clearly related to academic theories and legal developments concerning European law, comparative law, sociology, economics and philosophy. On the basis of meetings with staff and students, the Committee is convinced that lecturers incorporate (new) scientific knowledge in the courses of the Master's programme.

The Committee noticed that students have to write several papers during the programme and thereby enhance their problem-solving and writing skills. The Committee appreciates the way in which students are being trained and supported as a group in writing their Master's theses and developing their research skills.

Furthermore, the Committee concludes that the curriculum of the Master's programme is sufficiently related to professional practice and does prepare for a European and international legal career. The Committee noted that acquaintance with the professional field is incorporated by the lecturers throughout the programme. Lecturers are able to clarify information by using practice-based cases/examples.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S5: Correspondence between the aims and objectives and the curriculum

The curriculum is an adequate realization of the intended learning outcomes of the programme. This regards the level, the orientation and the subject/discipline-specific requirements.

The intended learning outcomes are adequately translated to the educational goals of the curriculum or parts thereof.

The contents of the curriculum ensure the students' achievement of the intended learning outcomes.

Description

The self-assessment report provides an overview of the relation between the intended learning outcomes and the contents of the European Law curriculum.

According to the self-assessment report, the central aim of the Master's programme is to provide students with a broad and in-depth knowledge and understanding of European law. As described above, the programme offers three specialization tracks. Knowledge and insight

are especially deepened in the compulsory courses, while the optional courses offer broad knowledge.

Within the course components, a relationship is drawn with legal practice and recent legal developments. The lectures deal with complex legal issues, with considerable input demanded from the students themselves. Their active participation in their education further develops the students' judgement on legal and social issues.

Another important element of the final qualifications of the Master's programme in European Law is the qualification to perform academic research. Research skills are trained during the Master's thesis project and amount to 18 EC.

As a result of the programme's interactive nature, combined with the compulsory presentations, Master's students develop their verbal skills. Their written skills are sharpened by compulsory essays, papers and the thesis. During the site visit, students explained to the Committee that during the programme they have to write several small assignments (essays and mini theses). Students find this a very useful method of enhancing their writing skills and their English language skills. Moreover, the students consider these small assignments to be a good preparation for writing the Master's thesis.

The students stated, in general, to be satisfied with the courses offered. At the same time, they would like more assignments so that they can also apply the knowledge gained.

The self-assessment report claims that, since the students are increasingly expected to act independently as the programme progresses, the graduates are also in a position to continue their professional development even outside the university environment.

In the meeting with the Committee, the students addressed the problems they encounter in acquiring an internship in a Dutch organization. Almost all Dutch organizations demand that students are able to speak and write in Dutch.

The lecturers explained to the Committee that the Faculty has good relations with international organizations including the IMF. According to the lecturers, they think along with students and identify several possibilities with regard to internships and PhD programmes. If necessary, lecturers write a letter of reference. At the same time, lecturers find the students somewhat reluctant to anticipate on the possibilities offered.

Assessment

The Committee studied the matrix for the match between the final qualifications and the clustered programme components of the European Law programme. In addition, the Committee studied the course material, including the course descriptions, during the site visit. The Committee concluded that the learning outcomes of the courses sufficiently translate the intended learning outcomes of the programme as a whole. The learning outcomes of the modules are described in a clear and detailed way which promotes their valid assessment.

Although students are generally satisfied with the courses of the Master's programme, the Committee noticed that students have a need for more assignments so they can (learn to) apply and the obtained legal knowledge. The Committee advises to take this need into consideration.

Furthermore, the Committee advises to explore and enlarge the possibilities for foreign students to have an internship in a Dutch organization.

The Committee believes that the curriculum is an adequate realization of the intended learning outcomes of the Master's programme. The Committee also believes that the intended learning outcomes are adequately translated into the educational goals of the programme and its components. After studying the self-assessment report and questioning staff and students, the Committee concludes that the curriculum ensures that the students can achieve the intended final qualifications.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S6: Consistency of the curriculum

The contents of the curriculum are internally consistent.

Description

The Master's programme European Law has a common component with three compulsory core courses. Students select one of the three tracks: European Law Advanced, Human Rights and Migration Law or European Business Law, which all have associated optional courses. The self-assessment report claims that the fixed design of compulsory core courses and associated optional courses guarantees that a coherent and consistent course programme is offered, in which specialization in a given area is expressed in a balanced package of Master's courses.

In this academic year (2010/2011), a new curriculum consisting of three tracks was introduced. The students the Committee spoke to explained that because of the introduction of these tracks the curriculum is now more focused and coherent than before.

The lecturers explained to the Committee that the Human Rights and Immigration Law track, for instance, has a coordinator who makes sure that all courses are matched and that the curriculum is coherent.

Assessment

During the site visit, the Committee was informed about the construction of three tracks in the Master's programme. The Committee appreciates that the first semester consists of compulsory courses. The Committee concludes that each track offers a coherent package of optional courses. The Committee believes that in this way sufficient attention is paid to ensure that students complete a coherent curriculum in preparation for their Master's thesis.

From the meetings with the staff and students the Committee learned that the new curriculum has attracted significantly more (foreign) students. As a result, they now form one group within this Master's programme and are no longer mixed with the Dutch students of all other Master's programmes. The Committee noticed that the larger number of students is beneficial for the coherence of the programme.

The Committee finds that the programme has a clear and logical structure consisting of three compulsory core courses and additional optional courses related to the track chosen. The Committee believes that the new curriculum has more focus and is more recognizable by virtue of the introduction of the three tracks. Furthermore, the Committee believes that the implementation of these tracks has strongly improved the coherence of the programme.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S7: Workload

The curriculum can be successfully completed within the set time as certain programme-related factors that may be an impediment in view of study progress are eliminated wherever possible.

Description

The study load of the Master's programme European Law is 60 EC. It is evenly divided over the semesters. The Master's courses are timetabled according to the study tracks. The track co-ordinator concentrates on the balanced division over the semesters. The compulsory courses are not planned simultaneously in the semesters. The associated optional courses for each track are scheduled inasmuch as possible such as to avoid any overlap.

The self-assessment report mentions that the examinations for the compulsory core courses and the associated optional ones in a single track are planned with as much time as possible in between. The first opportunity to sit examinations comes after the course has been completed and the second one is scheduled in principle in August, but the departments are free to depart from this in consultation with the student.

The study load per course is given in the student guide. Study load in this context relates to the time the student should devote to preparation for and attendance of lectures, preparation for examinations and, where appropriate, preparation for a case and/or paper.

The study monitor keeps an eye on the study load as the students experience it by measuring whether the time the students spend on a task corresponds with the supposed study load. Evaluation outcomes show that the supposed study load corresponds with the load as experienced. In addition, the self-assessment report states that European Law students seem to experience few problems when writing their thesis.

During the site visit, the students stated to feel that the level of the Master's programme is high. It is hard work to keep up. Nonetheless, the students indicated that there is enough time to study and that the workload is acceptable.

Assessment

The Committee studied the workload of the *European Law* programme on the basis of the curriculum and the distribution of credits. Furthermore, the Committee asked the students how they perceive the workload and if they encounter particular impediments.

The Committee noted that students do not experience any problems in their study progress. Students find the workload substantial but feasible. The Committee believes that the spread of workload is adequate. The Committee also concludes that the Master's programme has sufficient warranties, such as timetables, monitoring by the track coordinator and course evaluations, to prevent unnecessary delay in study progress.

The Committee concludes that the curriculum of the Master's programme of European Law can be successfully completed within the time set and that certain programme-related factors that may be an impediment to study progress are eliminated wherever possible.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S8: Admission requirements

The structure and contents of the intended curriculum are in line with the qualifications of the incoming students:

- Academic Bachelor's programme (WO-Bachelor): VWO (pre-university education), introductory (first-year) certificate from a *hogeschool* (college, HBO) or similar qualifications, as demonstrated in the admission process
- Master's programme (WO-Master): a Bachelor's degree and possibly a selection (with a view on the contents of the discipline).

Description

The Master's programme of European Law was originally developed in response to the apparent need for exchange students to be able to follow a full-fledged Master's programme in Nijmegen.

The European Law programme is open to those students with a Bachelor's degree in law who have a basic understanding of international and European law and English language proficiency.

As described under standard 6, the programme recently divided its curriculum into three tracks. According to the self-assessment report, the new programme offers a better defined profile for the original target group. Moreover, the way the programme is organized now also appeals to students who have taken their Bachelor's degree in the Netherlands. The programme has room for more students. The average intake between 2004 and 2009 was 6 students.

In the past year the Faculty has expressly concerned itself with recruitment. The Faculty's goal is to deliver within a couple of years an intake of at least 25 students per academic year.

During the site visit, the Committee was told that the recruitment activities had led to an intake of 25 students.

Besides the intake of foreign students, Dutch students who have graduated from the Bachelor's programme *Internationaal en Europees recht* may also enter the European Law programme. They must meet the special requirement that they have studied in a university abroad for one semester during their Bachelor's programme, and that during this stay abroad they completed two courses approved by the Board of Examiners.

Finally, the programme is also open to students of economics who have completed a bridging programme (40 EC). The self-assessment report mentions that no one from this last group has entered the programme so far, but some students are following the bridging programme.

During the site visit, the (foreign) students indicated that they have not experienced any problems in the transition to this Master's programme. They told the Committee that they find the new crash course on EU law in the early part of the academic year very helpful.

The lecturers told the Committee that although all students have to undergo the TOEFL test, not all students have sufficient English skills at the beginning of the programme. At the same time, most of them learn fast, supported by the interactive education method. Nonetheless, a number of students continue to have language problems, which are most evident when writing the Master's thesis.

Information

Information on the Master's programme of European Law is provided to students by Radboud University's central information service. Information is also available from

www.LLM-guide.com and www.internationalmasters.eu. A programme information brochure is supplied on request. The brochure is also given to departing Erasmus students. In addition, all partner universities that collaborate in student exchanges receive the brochure.

With regard to intake and student recruitment, the Faculty uses primarily its extended network of partner universities, all of which work together to exchange students in both Europe and the USA (Chapel Hill, North Carolina, Iowa) and Asia. Besides this, but to some extent overlapping with it, there are contacts with a European partner network, the International Research Universities Network (IRUN), an academic network of nine universities, all with an eminent reputation in education and research.

Assessment

The Committee is pleased to see that the introduction of the new curriculum of the Master's programme of European Law, combined with more promotion, has resulted in significant more admissions as of this academic year (2010/2011). The Committee appreciates the introduction of the crash course Advanced Notions of European Law in the new curriculum of the Master's programme.

The Committee concludes that the Master's programme uses explicit and specific admission requirements consisting of academic proficiency, a basic understanding of international and European law and knowledge of the English language. Students of economics have to complete a bridging programme before they can enter the Master's programme.

With the exception of the English language skills, the Committee believes that the Master's students do not experience many difficulties in linking up with the courses of the programme. The committee advises to raise the admission requirements with regard to English language skills.

The Committee concludes that the structure and contents of the curriculum are in line with the qualifications of the incoming students.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S9: Credits

The programme meets the legal requirements regarding the range of credits:

- Academic Bachelor's programme (WO-Bachelor): 180 credits
- Academic Master's programme (WO-Master): a minimum of 60 credits.

Description

The curriculum of the Master's programme European Law comprises 60 EC.

Assessment

The *Master's programme European Law* complies with the legal requirements for the range of credits.

S10: Coherence of structure and contents

The educational concept is in line with the aims and objectives.

The study methods correspond with this educational concept.

Description

The self-assessment report offers the following description of the educational concept of the *European Law programme*. The programme offers education along broad lines, in small interactive groups. In addition, the Master's phase places strong emphasis on self-tuition.

According to the self-assessment report, interactive education is an essential precondition for developing academic legal skills and for learning to resolve complex legal problems. In their interaction the students are challenged to make their individual contributions to the solution, to exchange their own contribution with their lecturer and their peer group and, in turn, to familiarize themselves with the contributions made by the lecturer and the peers.

The self-assessment report explains that this form of interaction is not only an exercise in skills and knowledge application; the knowledge itself becomes embedded in a context that adds an extra dimension to the study material found in the books. Moreover, the student acquires the competence of making judgements by learning to handle input from a variety of points of view. This is enlarged by the fact that the students participating in the programme come from different countries.

For many subjects attendance is compulsory as is preparation for working group meetings. According to the self-assessment report, exercise in and development of research skills is central to the Master's programme. When they write papers students work out concrete research assignments. In executing legal scientific research within the framework of their graduation thesis students present, under the guidance of a teacher, proof of their skills over the full width of the final attainment level: deepening and/or widening of their knowledge of law, solution of complex legal issues, application of a research method, and written fluency.

During the site visit, some students explained to the Committee that they experience an appreciable difference between just attending lectures as they were used to in their home country, and the interactive education at RU. The students find it useful that they have to be prepared for class and highly appreciate the education system.

According to the students, the new Master's programme contains more discussion, dialogue and interaction than in previous years. This is a result of the fact that, beginning with this year, more (foreign) students have chosen this Master's programme. For the first time they form one separate, close group and they are no longer lost in the Dutch students' population. Now there is more collaboration and interaction among students of this Master's programme and also between students and staff.

The lecturers stated that applying knowledge instead of just reproducing knowledge is new to many foreign students. In addition, most foreign students have to get used to the fact that contacts between professors and students are largely informal. The lecturers indicated that most students pick up the new learning environment quickly and show a steady progress in study results.

Assessment

The Committee studied and discussed with students and lecturers the points of departure for the didactical concept of the Faculty. The Committee is favourable to the long lines characteristic of the Nijmegen law study. The Committee is convinced that these long lines further forming of opinions and reflection.

The Committee noticed that (foreign) students are very satisfied with the design of the education programme, especially in this academic year. Although most foreign students are not used to interactive and small-scale education, the Committee noticed that they catch up rather quickly.

As stated before (S5), the Committee believes that the working methods can be further improved by incorporating more small assignments so that students also have to apply the knowledge acquired.

With an eye to the central position of interactive education in the Faculty's didactical vision, the Committee recommends to take greater pains over professionalization of teachers. Provision of interactive classes in which students of different level feel sufficiently challenged is far from a simple task. In the Committee's opinion, teachers could also benefit from didactical training in execution of the compulsory preparation. The Committee also advises to draft transparent guidelines for exemption from working group obligations. During the site visit the Committee found some lack of clarity for the parties involved.

The Committee concludes that education in the programme has been shaped on the basis of a clear-cut vision. The choices made are well substantiated. Subject to the points of special attention noted above, the Committee passes the judgement 'satisfactory'.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S11: Learning assessment

By means of evaluations, tests and examinations, the students are assessed in an adequate and for them insightful way to determine whether they have achieved the intended learning outcomes of the programme or parts thereof.

Description

The self-assessment report describes that most of the Master's subjects are concluded with an examination with one of more cases from legal practice so that it is also focused on the ability to solve complex legal issues. Evaluation of papers is often a separate component of research assessment focusing on testing of research skills and written linguistic skills. In the assignments the main focus in testing is on knowledge acquired and opinions developed and in presentations on oral fluency as well. In the thesis students have to show that they master most of the final qualifications of the Master's programme: deepened or broadened legal knowledge, solution of complex legal issues, formation of opinions, elaboration of a research method and written linguistic skills.

As to the method of guidance and evaluation of the (graduation) thesis, the Programme Committee conducted a survey in 2008-2009 and reported the results to the Faculty board. As a consequence, a teacher guideline was drafted for guidance and evaluation of theses. In that guideline it is described on what aspects the thesis have to be assessed.

In principles, theses are evaluated by a member of the permanent scientific staff. The thesis is not approved until the mentor/assessor has completed a plagiarism test. The mentor/assessor awards together with a second assessor the final mark for the thesis. That final mark is given after completion of the Master's examination. Students have the option to defend their thesis orally.

Quality assurance

According to the self-assessment report, examination teams of experienced staff jointly formulate the questions for the (written or oral) exam. A group of teachers of the subject section are also involved in assessment of the examination results. They define the reference answers for the separate questions and calculate the score of points. In case of doubt, results are checked by more teachers. In determining the results the staff involved checks again whether all questions are appropriate for the exam. Written examinations are followed by a collective discussion. Students are entitled to individual inspection of their exam results.

Likewise, essay assignments and practical cases in moot courts are formulated and results of essays and assignments for moot courts are assessed in mutual rapport of the teaching staff involved. With an eye to the risk of plagiarism, results are also tested with the computerized Urkund system.

At the request of the Faculty board, the Board of Examiners expanded, from the academic year 2009-2010, its activities, embarking on systemic quality checks of examinations, theses, essays and other documents. In keeping with a fixed annual schedule, examinations and essays are reviewed on the basis of fixed criteria. In these activities the Board of Examiners makes use of course portfolios compiled by the subject sections involved. The portfolios contain (1) the subject's study manual, (2) the examination and re-examination with the reference answer models, (3) the description of the composition and evaluation of the (re)examination and the essay assignment, the standardization and description of the evaluation of the essay, and (4) the student evaluations/monitoring data.

On the basis of its findings the Board of Examiners advises the subject sections involved and the Faculty board as to the testing quality. If needed, the Board of Examiners takes measures in the form of instructions when the testing quality falls short persistently.

The students the Committee met mentioned that the support they receive with regard to writing the Master's thesis is highly adequate. For example, there are several appointments and meetings in which the student and the supervisor enter into agreements on the delivery of drafts. Students also receive schedules and time lines in order to complete the thesis in time. Last but not least, the supervisors are very approachable and supporting.

The lecturers explained to the Committee that most of the Master's students perform well with a lot of support, guidance and close monitoring. Students are frequently trained in working on assignments and writing essays. Furthermore, lecturers guide students in choosing the topic of their Master's thesis and in writing the thesis. When staff members have not heard from a student in three weeks' time, they get in touch with the student by e-mail. As mentioned under standard 8, a number of students have language problems, which are most evident when writing the Master's thesis.

Assessment

The Committee studied the description of the educational programme and the types of testing. The Committee noticed that all courses of the curriculum are concluded by a test. The Master's programme uses different methods of testing: a written examination, an oral examination, and individual evaluation of a plea, presentation, essay or paper. The Committee believes that these different tests are in keeping with the programme's learning goals.

With regard to the Master's thesis, the Committee concludes that a clear set of criteria is used to assess whether students have reached the final qualifications. The Committee appreciates

the support and guidance of the students with regard to the Master's thesis and the fact that this is done with the group of students as a whole.

The Committee values the recent expansion of the tasks of the Board of Examiners. The Committee endorses wholeheartedly the Faculty's intention to have the Board of Examiners execute in the future a systematic quality control of Master's theses and their evaluation.

The Committee concludes that the students are assessed in an adequate and insightful way in order to determine whether they have achieved the intended learning outcomes of the Master's programme of European Law.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

Assessment of the theme Curriculum

The Committee arrives at an overall assessment of the theme Curriculum on the basis of its assessments of the separate standards. For the Master's programme European Law, the Committee judges this theme as **satisfactory**.

2.1.3. Staff

S12: Requirements for academic orientation

The programme meets the following criterion for the deployment of staff for a programme with an academic orientation: teaching is principally provided by researchers who contribute to the development of the subject/discipline.

Description

A full description of this standard is included in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Assessment

The Committee's considerations and assessment of this standard as 'satisfactory' are comprehensively described in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S13: Quantity of staff

Sufficient staff are deployed to realize the desired quality of the programme.

Description

A full description of this standard is included in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

During the site visit, the lecturers explained to the Committee that they are very happy with the sudden increase in the number of students participating in this Master's programme. At the same time, the teaching capacity is limited and therefore a maximum number of students should be monitored carefully.

At least two tracks (European Law Advanced and European Human Rights and Migration Law) cannot cope with a further significant increase in the number of students. According to the lecturers, the inflow should be restricted to 40 students each year.

Assessment

The Committee's considerations and assessment of this standard as 'satisfactory' are comprehensively described in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S14: Quality of staff

The staff deployed are sufficiently qualified to ensure that the aims and objectives regarding the content, didactics and organization of the programme are achieved.

Description

A full description of this standard is included in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

During the site visit, the committee discussed the quality of the teaching staff with students of the programme European Law. Students find the English-language skills of the lecturers very good. In fact, students find the Dutch lecturers easier to understand than native speakers because of their quiet speed of talking. They told the Committee that the Dutch lecturers speak clearly and slowly and use rather simple English.

Assessment

The Committee's considerations and assessment of this standard as 'satisfactory' are comprehensively described in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

Assessment of the theme Staff

The Committee arrives at an overall assessment of the theme Staff on the basis of its assessments of the separate standards. For the Master's programme European Law, the Committee judges this theme as **satisfactory**.

2.1.4. Services

S15: Facilities

Housing and facilities are adequate to achieve the learning outcomes.

Description

A full description of this standard is included in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

The European Law students whom the Committee met stated that they find the International Office very useful and helpful. Employees of the International Office are accessible, very personal and really supportive.

Assessment

The Committee's considerations and assessment of this standard as 'satisfactory' are comprehensively described in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S16: Tutoring

Tutoring and information provision for students are adequate in view of study progress.

Tutoring and information provision for students meet the students' needs.

Description

A full description of this standard is included in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Assessment

The Committee's considerations and assessment of this standard as 'satisfactory' are comprehensively described in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

Assessment of the theme Services

The Committee arrives at an overall assessment of the theme Services on the basis of its assessments of the separate standards. For the Master's programme European Law, the Committee judges this theme as **satisfactory**.

2.1.5. Internal quality assurance system

S17: Periodical evaluations

The curriculum is periodically evaluated in the light of verifiable objectives and other measures.

Description

A full description of this standard is included in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Assessment

The Committee's considerations and assessment of this standard as 'satisfactory' are comprehensively described in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S18: Measures for improvement

The outcomes of the evaluation form the basis of verifiable measures for improvement that contribute to achievement of the objectives.

Description

A full description of this standard is included in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Assessment

The Committee's considerations and assessment of this standard as 'satisfactory' are comprehensively described in the report on the Dutch-language bachelor's and master's programmes.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S19: Involvement of staff, students, alumni and the professional field

Staff, students, alumni and the relevant professional field will be actively involved in the internal quality assurance system.

Description

A full description of this standard is included in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Assessment

The Committee's considerations and assessment of this standard as 'good' are comprehensively described in the report on the Dutch-language Bachelor's and Master's programmes.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **good**.

Assessment of the theme Internal quality assurance system

The Committee arrives at an overall assessment of the theme Internal quality assurance system on the basis of its assessments of the separate standards. For the Master's programme European Law, the Committee judges this theme as **satisfactory**.

2.1.6. Results

S20: Achieved learning outcomes

The achieved learning outcomes correspond with the aims and objectives regarding level, orientation and subject/discipline-specific requirements.

Description

Prior to the site visit, the Committee studied a number of theses (and their accompanying assessment forms) completed by students who recently graduated from the programme.

As explained in facet 11, students have to show in their thesis that they fulfil most of the final qualifications of the Master's programme. In the thesis a scientific research issue is elaborated by means of legal research methods. If relevant, students take in account the influence of European or international law and/or the usefulness of the solutions they propose in legal practice. In addition, they take care of a transparent concept and theory formation regarding the legal context they describe.

If the thesis meets the requirements it is approved and the Master's examination can be applied for. That examination offers students the opportunity to discuss and defend their thesis.

According to the self-assessment report, European Law graduates are well prepared for professional practice. The final qualifications furnish a good basis for entry into the labour market. Since there is an international intake into the Master's programme European Law,

however, it is difficult to keep a clear view of their specific situation after graduation. Some seek employment in attorneys' offices, a university or an international organization in their home country while others look for employment in Brussels. Four graduates out of a total of 44 have succeeded in finding a PhD place at a Dutch university.

Assessment

The Committee concludes that the level and the quality of the European Law Master's theses are satisfactory. The theses gave clear problem definitions and demonstrated an adequate use of research methods and literature. The theses were written in adequate English. One thesis was of such quality that, according to the Committee, the supervisor's grade was rather low. The Committee concludes that the theses show that the achieved learning outcomes, as exemplified in the theses, sufficiently correspond with the intended learning outcomes of the programme.

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

S21: Study progress

Target figures comparable to other relevant programmes are formulated to express the expected success rate. The programme's success rate corresponds with these target figures.

Description

The self-assessment report provides a table with the success rates of the programme. As the figures show, most students exceed the one-year term. Since the delay might well be largely attributable to organizational bottlenecks (too short a time between (the results of) the last examination and the final opportunity to request graduation from the central authority), a solution had to be found. On average, one quarter of the students graduate within one year. The self-assessment report points out that there is no great delay for most students, as most of them graduate within 18 months. According to the self-assessment report, students do not meet with problems when writing the thesis.

Assessment

The Committee took note of the success rates of the programme and the efforts taken by the Faculty to improve them. The Committee advises the programme management to set target figures for the Master's programme. The Committee appreciates the efforts taken to improve the success rates, in particular the introduction of the tutor's guide to guidance in writing and assessment of theses (see standard 11).

Master's programme European Law: the Committee judges this standard as **satisfactory**.

Assessment of the theme Results

The committee arrives at an overall assessment of the theme Results on the basis of its assessments of the separate standards. For the Master's programme European Law, the Committee judges this theme as **satisfactory**.

Overview of the Committee's assessment

Master's programme European Law:

Theme	Assessment	Standard	Assessment
1. Aims and objectives	Satisfactory	1. Subject/discipline-specific requirements	Satisfactory
		2. Bachelor's and Master's level	Satisfactory
		3. Academic orientation	Satisfactory
2. Curriculum	Satisfactory	4. Requirements for academic orientation	Satisfactory
		5. Correspondence between the aims and objectives and the curriculum	Satisfactory
		6. Consistency of the curriculum	Satisfactory
		7. Workload	Satisfactory
		8. Admission requirements	Satisfactory
		9. Credits	Complies
		10. Coherence of structure and contents	Satisfactory
		11. Learning assessment	Satisfactory
		3. Staff	Satisfactory
13. Quantity of staff	Satisfactory		
14. Quality of staff	Satisfactory		
4. Services	Satisfactory	15. Facilities	Satisfactory
		16. Tutoring	Satisfactory
5. Internal quality assurance system	Satisfactory	17. Periodical evaluations	Satisfactory
		18. Measures for improvement	Satisfactory
		19. Involvement of staff, students, alumni and the professional field	Good
6. Results	Satisfactory	20. Achieved learning outcomes	Satisfactory
		21. Study progress	Satisfactory

The Committee's overall assessment of the Master's programme European Law

The Committee concludes, on the basis of its assessments of the themes and standards from the assessment framework, that the *Master's programme European Law* fulfils the formal requirements for accreditation.

BIJLAGEN

Bijlage A: Curricula Vitae van de leden van de commissie

Dr. mr. J.A.M. (Margreet) Ahsmann (1951) studeerde Nederlands recht aan de Universiteit Leiden. Na haar studie was zij wetenschappelijk medewerker respectievelijk universitair hoofddocent bij de vakgroep rechtshistorische vakken te Leiden. In 1990 promoveerde zij er (cum laude) op een proefschrift over het juridisch onderwijs aan de Leidse juridische faculteit van 1575 - 1630. In 1996 stapte zij over naar de rechterlijke macht en werd rechter in de sector civiel recht van de rechtbank Rotterdam, in 2002 vice-president/ontwikkelingscoördinator. Sinds 2007 is zij tevens verbonden aan SSR (het opleidingsinstituut van de rechterlijke macht) als lector civiel recht. Enkele van haar nevenfuncties zijn: lid van de Commissie Geschiedenis Nederlandse Rechtswetenschap (KNAW), lid van de Commissie civiel effect, lid van het Curatorium van de Nederlandse Orde van Advocaten en lid van het Curatorium van de Haagse Hogeschool.

I.M. (Inge) Beulen LL.B. (1988) studeert sinds 2006 Nederlands recht aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Op dit moment heeft Inge haar masteropleiding in het Burgerlijk recht onderbroken voor een studieperiode in het buitenland. Naast haar studie heeft Inge onder meer drie jaar als vrijwilliger gewerkt bij Stichting Rechtswinkel Venlo. Ook is zij een jaar voorzitter van deze Stichting geweest en heeft ze twee maanden stage gelopen in de advocatuur. Daarnaast werkt Inge als baliemedewerker bij het Bureau Onderwijs van haar faculteit.

Mr. I.C.M. (Irene) de Boer (1986) deed in 2005 eindexamen Gymnasium aan het Emmauscollege te Rotterdam. Vervolgens begon zij in datzelfde jaar aan de studie Recht en Management aan de Universiteit van Tilburg. De eerste jaren van haar studie was zij actief binnen de studievereniging Magister JFT en het medezeggenschapsorgaan fractie Vrijspraak. Daarnaast was zij als student-assistent verbonden aan de vakgroep Sociaal Recht. Van september 2008 tot september 2010 participeerde Irene als student-lid binnen het Faculteitsbestuur van de Tilburgse Rechtenfaculteit. Tevens heeft zij tijdens haar studie stage gelopen, zowel bij de Autoriteit Financiële Markten als bij een groot advocatenkantoor. In begin 2010 is zij afgestudeerd voor de master Recht en Management en begonnen aan haar tweede master Sociaal Recht.

Prof. mr. dr. J.E. (Jenneke) Bosch-Boesjes (1946) is Dean van het University of Groningen Honours College en hoogleraar Ontwikkeling en Differentiatie Academisch Onderwijs, in het bijzonder excellentietrajecten. Daarvoor heeft zij lange tijd bij de juridische faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen gewerkt. Van 1985-2001 als universitair (hoofd) docent op het terrein van burgerlijk procesrecht, op welk terrein zij ook in 1991 is gepromoveerd. Van 1996-2001 heeft zij als portefeuillehouder onderwijs deel uitgemaakt van het faculteitsbestuur en van 2001-2009 was zij full time directeur onderwijs van de faculteit. Sedert 1 januari 2009 is zij aangesteld als Dean van het Groningen Honours College.

Prof. dr. C.M. (Kees) Cappon (1953) studeerde Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. In 1992 promoveerde hij op een proefschrift over de opkomst van het testament in het Sticht Utrecht tot het midden van de veertiende eeuw. Kees Cappon is universitair hoofddocent Rechtsgeschiedenis en daarnaast nog bijzonder hoogleraar Geschiedenis van het Notariaat aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam.

Dr. H.J.M. (Diana) Dolmans (1966) is onderwijskundige en UHD en werkt bij de vakgroep Onderwijsontwikkeling en –Onderzoek/School of Health Professions Education, Faculty of

Medicine, Health and Life Sciences, Universiteit Maastricht. Ze studeerde onderwijskunde aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en promoveerde in Maastricht. Haar proefschrift ging over probleemgestuurd onderwijs. Ze heeft expertise op het gebied van innovatieve curricula en kwaliteitszorg in het hoger onderwijs. Ze is internationaal bekend vanwege haar onderzoekslijn op het gebied van probleemgestuurd onderwijs. De afgelopen 20 jaar heeft ze veel internationaal gepubliceerd. Ze is lid van de editorial board van drie vooraanstaande medisch onderwijskundige tijdschriften. Daarnaast is ze lid van het management team van de Master of Health Professions Education, een grotendeels distance-based onderwijsprogramma aan de Universiteit Maastricht. Verder is ze lid van het dagelijks bestuur van het onderzoeksprogramma “Onderzoek van Onderwijs” van de School of Health Professions Education en PhD coördinator van deze onderzoeksgroep.

Dr. E. (Erik) Driessen (1966) behaalde in 1994 zijn doctoraal Onderwijskunde aan de Universiteit van Amsterdam en begon in datzelfde jaar als toetscoördinator bij de faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Maastricht. Bij deze universiteit is hij sinds 2000 universitair docent medisch onderwijs bij de capaciteitsgroep Onderwijsontwikkeling & Onderwijs onderzoek, Faculteit der Geneeskunde. In 2008 promoveerde hij op het onderwerp ‘Educating the self-critical doctor’. In zijn onderzoek richt hij zich op het hoger onderwijs en op het stimuleren en beoordelen van leren op de werkplek. Hij heeft gepubliceerd over diverse onderwerpen zoals het gebruik van verschillende toetsvormen in het juridisch onderwijs, portfolio’s en het leren van praktijkervaringen.

Prof. mr. C. (Cees) Flinterman (1944) werd op 17 juni 2008 benoemd tot lid van de Raad van Toezicht - het bestuur - van Aim for human rights. Cees Flinterman heeft uitgebreide ervaring met mensenrechten en internationale betrekkingen. Na een studie Internationaal Recht werkte hij onder meer bij de Universiteit Leiden, de Universiteit van Ghana, het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Universiteit Maastricht. Tot oktober 2007 was hij directeur van het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM) van de Universiteit Utrecht en de landelijke Onderzoeksschool Rechten van de Mens. Hij is nu honorair hoogleraar rechten van de mens aan de Universiteit Utrecht. Cees Flinterman was onder meer plaatsvervangend lid van de VN Subcommissie ter Voorkoming van Discriminatie en Bescherming van Minderheden, vice-voorzitter van de 49ste zitting van de VN-Mensenrechtencommissie (1993) en hoofd van de Nederlandse delegaties naar de 49ste en 50ste zittingen van deze VN-Commissie (1993 en 1994). Hij is sinds 2003 lid van het VN-Comité voor de Uitbanning van Discriminatie tegen Vrouwen.

Prof. dr. R.M.G.E. (René) Foqué (1946) studeerde Rechten en Wijsbegeerte aan de Katholieke Universiteit van Leuven en Franse taal- en letterkunde aan de Université de Lille. Hij is hoogleraar Rechtsfilosofie en Rechtstheorie aan de Faculteiten der Rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Leuven en van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Aan het European Inter-University Centre for Human Rights and Democratisation in Venetië doceert hij Philosophy of Human Rights. Hij is directeur van het Leuvense Centrum voor Grondslagenonderzoek van het Recht en correspondent van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Tijdens de periode van 2004 tot 2009 was hij voorzitter van de jury voor de Internationale Spinozaprijs (Spinozalens). Hij is ondervoorzitter van het expertenpanel rechtsgeleerdheid van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen te Brussel. Zijn belangrijkste publicaties betreffen de domeinen van het grondslagenonderzoek van het Strafrecht, van het Europees en Internationaal Recht en van de Mensenrechten, van de ideeëngeschiedenis van het recht, de politieke filosofie en de filosofie van het openbaar bestuur.

Prof. mr. A.A. (Stijn) Franken (1967) studeerde Nederlands recht aan de Universiteit van Tilburg en promoveerde in 1993 diezelfde stad op het proefschrift 'Voeging ad informandum in strafzaken'. Sinds 1994 is hij advocaat, aanvankelijk in Den Haag en sinds 1997 in Amsterdam. Met drie collega's heeft hij thans een kantoor dat zich uitsluitend richt op de rechtsbijstand in strafzaken. Sinds 2002 is hij daarnaast verbonden aan het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen van de Universiteit Utrecht, aanvankelijk als hoogleraar Strafrechtspraktijk en sinds 2006 als (kern)hoogleraar Straf(proces)recht. In die hoedanigheid verzorgt hij onderwijs aan bachelor- en masterstudenten. Daarnaast is hij medeverantwoordelijk voor het onderwijs aan advocaten die zich willen specialiseren in het straf(proces)recht, in de zogenoemde profileringscursus en de specialisatieopleiding voor strafrechtadvocaten. Hij doceert voorts onder meer in een Grotius-opleiding en in het verband van de Stichting Studiecentrum Rechtspleging. Stijn Franken was tot medio 2010 voorzitter van het Willem Pompe Instituut en van de onderwijscommissie master van het Utrechtse departement rechtsgeleerdheid.

Prof. mr. N. (Niels) Frenk (1962) studeerde tussen 1983 en 1987 rechten aan de VU te Amsterdam. In 1994 promoveerde hij aan de Universiteit Utrecht. Hij werkte vanaf 1993 als wetgevingsjurist bij de Stafafdeling Wetgeving Nieuw BW, thans de Directie Wetgeving, Sector Privaatrecht, van het ministerie van Justitie. Sedert 1998 raadadviseur bij deze Directie. Sinds 2005 is hij bijzonder hoogleraar aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Mr. M.C. (Marian) van Gestel (1954) behaalde in 1984 haar doctoraal Nederlands recht aan de Universiteit Utrecht. Zij is universitair hoofddocent aan het Molengraaff Instituut (faculteit REBO) en is sinds 1985 als docent verbonden aan de UU. In 2005 werd zij aangesteld als bestuurslid van het Utrecht Law College (ULC) dat zij mede oprichtte. Tevens is zij voorzitter van de toetsingcommissie van de Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO) en maakt zij deel uit van de programmaleiding van het excellent master tracé (EMT).

Mr. H.F.M. (Hans) Hofhuis (1946) studeerde rechten te Nijmegen en Amsterdam (UvA). Na functies bij de UvA, de Tweede Kamer en het ministerie van VRO (het laatst als hoofd van het bureau van de secretaris-generaal) is hij sinds 1977 werkzaam in de rechtspraak. Hij was tot eind 1996 verbonden aan de rechtbank Utrecht, het laatst als coördinerend vice-president en sectorvoorzitter. Van 1996 tot 2001 was hij president van de rechtbank 's-Hertogenbosch en van 2001 tot begin 2008 president van de rechtbank 's-Gravenhage. Sindsdien is hij bij deze rechtbank werkzaam in een louter rechterlijke functie. Daarnaast is hij o.m. voorzitter van de Nederlandse Juristen-Vereniging, van de redactie van het Tijdschrift voor de rechterlijke macht (Trema) en van het College van Beroep van het Nederlands Instituut van Psychologen en vice-voorzitter van het Scheidsgerecht Gezondheidszorg. Hij treedt op als docent o.m. bij het Studiecentrum Rechtspleging en publiceert geregeld over de rechtspleging.

M.V. (Misja) Leikin LL.B. (1985) is student van de masteropleiding Privaatrecht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Hij volgde zijn bacheloropleiding aan zowel de Vrije Universiteit als aan de Università di Bologna. Tijdens zijn studie was hij een jaar lang student-assistent aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit en was hij studentlid van de Opleidingscommissie Rechtsgeleerdheid aan dezelfde faculteit.

E.J.H. (Erik) Poorthuis, BA, LL.B. (1985) volgt de masteropleiding Civiel Recht aan de Universiteit Leiden. Aan deze universiteit haalde hij in juni 2008 zijn bachelordiploma

Geschiedenis, en in 2009 zijn diploma Rechtsgeleerdheid. Sinds mei 2009 is hij student-assistent bij de afdeling Onderwijsbeleid van de Universiteit Leiden.

Prof. mr. J.G.J. (Jac) Rinkes (1959) studeerde rechten aan de (toenmalige) Katholieke Hogeschool Tilburg en promoveerde in 1992 aan de (toenmalige) Rijksuniversiteit Limburg. Hij is hoogleraar privaatrecht aan de Open Universiteit, bijzonder hoogleraar Europees consumentenrecht, Maastricht University. Daarnaast is hij raadsheer-plaatsvervanger in het Gerechtshof te Arnhem, rechter-plaatsvervanger in de Rechtbank Rotterdam en plaatsvervangend bestuurslid van het College voor Examens. Hij is redacteur van (ondermeer) het Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken, het Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht en het European Journal of Commercial Contract Law.

Prof. dr. J.W.F. (Jan) van Tartwijk (1961) is hoogleraar toegepaste onderwijskunde aan de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht. Hij geeft daar leiding aan de afdeling Onderwijsadvies en Training. Eerder was hij als hoofddocent verbonden aan de universitaire lerarenopleiding van de Universiteit Leiden, werkte hij als onderwijsadviseur en onderzoeker bij de faculteit Geneeskunde van de Universiteit Maastricht, en als universitair docent aan het IVLOS, een instituut dat de onderwijskundige dienstverlening en de lerarenopleiding voor de Universiteit Utrecht verzorgde en dat inmiddels is opgegaan in de faculteit Sociale Wetenschappen van die universiteit. In zijn onderzoek richt hij zich zowel op het hoger, medisch als voortgezet onderwijs. Hij heeft gepubliceerd over uiteenlopende onderwerpen zoals het werken met portfolio's voor leren en beoordelen en de betekenis van het gedrag van docenten voor de aard van communicatieprocessen in onderwijs.

Prof. dr. J.W. (Jaap) Zwemmer (1945) is emeritus hoogleraar Belastingrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Zwemmer studeerde Notarieel recht (afgestudeerd in 1968) en Fiscaal recht (afgestudeerd in 1971) aan de Universiteit van Amsterdam. In 1975 promoveerde hij. Hij was diverse malen decaan van de juridische faculteit en ook eenmaal van de economische faculteit van de UvA en was lid van de Raad van Toezicht van het AMC/UvA. In 2007 was Zwemmer interim-rector magnificus van de UvA en in 2008/2009 interim-decaan van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA). Hij is lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en redacteur van diverse fiscale tijdschriften. Naast zijn universitaire werkzaamheden is hij raadsheer-plaatsvervanger in de gerechtshoven van Arnhem, 's-Hertogenbosch en Amsterdam.

Bijlage B: Samenstelling van de subcommissies

Voor ieder bezoek aan een van de tien deelnemende universiteiten is een subcommissie samengesteld. In deze bijlage worden de samenstellingen van deze subcommissies gegeven, evenals de bezoekdata.

Erasmus Universiteit Rotterdam

Bezoekdata: 22 t/m 23 september 2010
Subcommissie: prof. dr. C. Flinterman (voorzitter)
prof. dr. C.M. Cappon
prof. mr. N. Frenk
prof. dr. J.W.F. van Tartwijk
prof. mr. J.G.J. Rinkes
I.M. Beulen LL.B.

Rijksuniversiteit Groningen

Bezoekdata: 19 t/m 21 oktober 2010
Subcommissie: prof. dr. J.W. Zwemmer (voorzitter)
prof. mr. J.G.J. Rinkes
prof. mr. N. Frenk
prof. dr. C.M. Cappon
prof. dr. J.W.F. van Tartwijk
I.M. Beulen LL.B.

Universiteit van Amsterdam

Bezoekdata: 27 t/m 29 oktober 2010
Subcommissie: prof.dr. R.M.G.E. Foqué (voorzitter)
prof. mr. N. Frenk
prof. mr. J.E. Bosch-Boesjes
prof. dr. J.W.F. van Tartwijk
I.C.M. de Boer LL.M.

Universiteit Maastricht

Bezoekdata: 9 t/m 11 november 2010
Subcommissie: prof. dr. J.W. Zwemmer (voorzitter)
prof. mr. J.E. Bosch-Boesjes
prof. mr. A.A. Franken
prof. dr. J.W.F. van Tartwijk
prof. dr. C.M. Cappon
I.C.M. de Boer LL.M.

Universiteit van Tilburg

Bezoekdata: 16 t/m 18 november 2010
Subcommissie: prof. dr. J.W. Zwemmer (voorzitter)
prof.dr. R.M.G.E. Foqué
prof. dr. J.W.F. van Tartwijk
prof. mr. J.G.J. Rinkes
dr. mr. M.J.A.M. Ahsmann
I.M. Beulen LL.B.

Radboud Universiteit Nijmegen

Bezoekdata: 7 t/m 9 december 2010
Subcommissie: prof. dr. J.W. Zwemmer (voorzitter)
prof. mr. J.E. Bosch-Boesjes
prof. mr. N. Frenk
mr. H.F.M. Hofhuis
prof. dr. J.W.F. van Tartwijk
M.V. Leikin LL.B.

Vrije Universiteit Amsterdam

Bezoekdata: 3 en 4 februari 2011
Subcommissie: prof. dr. J.W. Zwemmer (voorzitter)
prof. mr. J.E. Bosch-Boesjes
prof.dr. R.M.G.E. Foqué
E.J.H. Poorthuis, BA, LL.B
mr. M.C. van Gestel
prof. mr. A.A. Franken

Open Universiteit Nederland

Bezoekdata: 9 en 10 februari 2011
Subcommissie: prof. dr. J.W. Zwemmer (voorzitter)
prof. mr. J.E. Bosch-Boesjes
prof.dr. R.M.G.E. Foqué
M.V. Leikin LL.B.
prof. mr. A.A. Franken
dr. H.J.M. Dolmans

Universiteit Utrecht

Bezoekdata: 22 t/m 24 maart 2011
Subcommissie: prof. dr. J.W. Zwemmer (voorzitter)
prof. mr. J.E. Bosch-Boesjes
prof. mr. J.G.J. Rinkes
I.C.M. de Boer LL.M.
dr. mr. M.J.A.M. Ahsmann
dr. E. Driessen

Universiteit Leiden

Bezoekdata: 4 en 5 april 2011
Subcommissie: prof. dr. J.W. Zwemmer (voorzitter)
prof. mr. J.G.J. Rinkes
prof. dr. C.M. Cappon
prof. mr. N. Frenk
M.V. Leikin LL.B.
mr. M.C. van Gestel

Bijlage C: Programma van het bezoek

Dag 0	6 december 2010	
18.30	Aankomst commissieleden	
19.00	Diner en voorbereidende vergadering commissie	
Dag 1	7 december 2010	
09.00 – 09.15	Ontvangst commissie	
09.15 – 12.00	Voorbereidende vergadering commissieleden (intern)	
12.00 – 13.00	Lunch commissie	
13.00 – 14.30	Introducerende vergadering inhoudelijk verantwoordelijken	
14.30 – 15.15	Studenten (verspreid over alle opleidingen) over facultaire facetten	Docenten (verspreid over alle opleidingen) over facultaire facetten
15.15 – 15.30	Intern overleg commissie over facultaire facetten	
15.30 – 16.15	Studenten uit 1 ^e en 2 ^e jaar van alle bacheloropleidingen Gesprek over het eerste jaar van de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid, Notarieel recht en Internationaal en Europees Recht.	
16.15 – 16.30	Pauze	
16.30 – 17.15	Studenten Ba 2+3 Rechtsgeleerdheid Ma Nederlands Recht	Studenten Ba 2+3 Notarieel recht Ma Notarieel recht
17.15 – 18.00	Alumni Alle Nederlandstalige masteropleidingen	
19.30	Diner met rector en faculteitsbestuur	
Dag 2	8 december 2010	
9.00 – 9.30	Nabespreken gesprek alumni, voorbespreken dag 2 (intern)	
9.30 – 10.00	Studenten Ma Nederlands recht Duale variant	
10.00 – 10.45	Docenten Ba Rechtsgeleerdheid Ma Nederlands Recht	Docenten Ba + Ma Notarieel recht
10.45 – 11.00	Intern overleg commissie over: Ba Rechtsgeleerdheid Ma Nederlands Recht Ba en Ma Notarieel recht	
11.00 – 11.15	Pauze	
11.15 – 12.00	Studenten Ma European Law	Studenten Ba 2+3 Internationaal en Europees recht Ma Internationaal en Europees recht
12.00 – 12.45	Lunch	
12.45 – 13.30	Docenten Ma European Law	Docenten Ba + Ma Internationaal en Europees recht
13.30 – 13.45	Intern overleg commissie over:	

	Ba + Ma Internationaal en Europees recht Ma European Law
13.45 – 14.15	Studentleden OC's (vertegenwoordiging uit alle OC's)
14.15 – 14.45	Docentleden OC's (vertegenwoordiging uit alle OC's)
14.45 – 15.45	Examencommissie en studieadviseurs
15.45 – 16.00	Pauze
16.00 – 16.45	Rondleiding en spreekuur
16.45 – 17.15	Presentatie Law Extra
19.00	Diner commissie
Dag 3	9 december 2010
09.00 – 10.15	Formeel verantwoordelijken
10.15 – 13.00	Intern overleg commissie en lunch
13.00 – 13.30	Mondelinge presentatie voorlopige bevindingen
14.00	Receptie

Bijlage D: Eindkwalificaties van de opleidingen

Bacheloropleidingen

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

a. De afgestudeerde heeft zeer grondige kennis van het privaatrecht en grondige kennis van het staatsrecht, bestuurs(proces)recht en straf(proces)recht. De kennis betreft de grondbegrippen, de structuur en de kernleerstukken van de betreffende vakgebieden. De afgestudeerde heeft daarmee een integraal beeld van het positieve recht van de hoofdgebieden van het recht. De afgestudeerde heeft voorts gedegen kennis van het Europees recht, de rechtsgeschiedenis, ondernemings- en mededingingsrecht, burgerlijk procesrecht, en belasting- of sociaal recht. De afgestudeerde heeft basiskennis van het internationale recht, filosofie, rechtsfilosofie of rechtssociologie, van economie, rechtseconomie, alsmede van balans lezen.

Kern: grondige brede kennis van het Nederlands recht en van enkele metajuridische vakken

b. De afgestudeerde kan de hierboven genoemde kennis toepassen op juridische problemen uit de rechtspraktijk en op rechtsvragen. Hij kan de problemen in het passende juridisch kader plaatsen en oplossingsrichtingen benoemen en heeft daarbij oog voor raakvlakken met andere rechtsgebieden en voor de historische en maatschappelijke context.

Kern: analyseren en oplossen van juridische problemen

c. De afgestudeerde is in staat zich een oordeel te vormen over vraagstukken binnen het vakgebied met inachtneming van algemene juridisch wetenschappelijke elementen als ook van maatschappelijke (ethische) aspecten.

Kern:oordeelsvorming vanuit juridisch en maatschappelijk perspectief

d. De afgestudeerde kan op heldere en overtuigende wijze zowel schriftelijk als mondeling met docenten en medestudenten problemen en vraagstukken van juridische aard bespreken en ter discussie stellen.

Kern: mondelinge en schriftelijke interactie met studiegenoten en docenten

e. De afgestudeerde is in staat op beperkte schaal en binnen een ondersteunend kader een onderzoeksvraag inzake een juridisch vraagstuk te onderscheiden en te formuleren. Hij is in staat dit probleem volgens de methoden van de rechtswetenschap op te lossen.

Kern: eenvoudig wetenschappelijk onderzoek onder begeleiding

f. De student is in staat voor zijn verdere wetenschappelijke beroepsontwikkeling een keuze te maken en eigen juridische interesses te ontwikkelen.

Kern: verdere (juridische) ontwikkeling na afronden bacheloropleiding

Bacheloropleiding Notarieel recht

a. De afgestudeerde heeft zeer grondige kennis van het privaatrecht, van het personen- en familierecht, de successiewetgeving en grondige kennis van het voor de notariële praktijk relevante belastingrecht, het ondernemingsrecht, het erfrecht en het huwelijksvermogensrecht. De kennis betreft de grondbegrippen, de structuur en de kernleerstukken van de betreffende vakgebieden. De afgestudeerde heeft daarmee een integraal beeld van het positieve recht van de hoofdgebieden van het recht.

De afgestudeerde heeft voorts gedegen kennis van het burgerlijk procesrecht, het sociaal zekerheidsrecht, het internationaal privaatrecht, rechtsgeschiedenis, het agrarisch recht en het bestuursrecht. De afgestudeerde heeft basiskennis van rechtsfilosofie of rechtssociologie, en van economie, rechtseconomie, alsmede van balanslezen.

Kern: grondige brede kennis van het Notarieel recht, alsmede het Nederlands recht, en van enkele metajuridische vakken

b. De afgestudeerde kan de hierboven genoemde kennis toepassen op juridische problemen uit de notariële rechtspraktijk en op rechtsvragen. Hij kan de problemen in het passende juridisch kader plaatsen en oplossingsrichtingen benoemen en heeft daarbij oog voor raakvlakken met andere rechtsgebieden en voor de historische en maatschappelijke context.

Kern: analyseren en oplossen van juridische problemen

c. De afgestudeerde is in staat zich een oordeel te vormen over vraagstukken binnen het vakgebied met inachtneming van algemene juridische wetenschappelijke elementen als ook van maatschappelijke (ethische) aspecten.

Kern:oordeelsvorming vanuit juridisch en maatschappelijk perspectief

d. De afgestudeerde kan op heldere en overtuigende wijze zowel schriftelijk als mondeling met docenten en medestudenten problemen en vraagstukken van juridische aard bespreken en ter discussie stellen.

Kern: mondelinge en schriftelijke interactie met studiegenoten en docent

e. De afgestudeerde is in staat op beperkte schaal en binnen een ondersteunend kader een onderzoeksvraag inzake een juridisch vraagstuk te onderscheiden en te formuleren. Hij is in staat dit probleem volgens de methoden van de rechtswetenschap op te lossen.

Kern: eenvoudig wetenschappelijk onderzoek onder begeleiding

f. De afgestudeerde heeft inzicht in de voor de notariële beroepsgroep geldende regels, gebruiken, gewoonten en ethische maatstaven.

Kern: inzicht in mores beroepsgroep

g. De student is in staat voor zijn verdere wetenschappelijke beroepsontwikkeling een keuze te maken en eigen juridische interesses te ontwikkelen.

Kern: verdere(juridische) ontwikkeling na afronden bacheloropleiding

Bacheloropleiding Internationaal en Europees recht

a. De afgestudeerde heeft zeer grondige kennis van het Europees recht en het Internationaal recht en van het constitutionele, institutionele, en (delen van het) materiële recht van de Europese Unie.

De afgestudeerde heeft grondige kennis van grondbegrippen, structuur en kernleerstukken van het privaatrecht, staatsrecht, inclusief het staatsrecht van de landen van de EU, bestuurs(proces)recht, en straf(proces)recht, en, alsmede gedegen kennis van het burgerlijk procesrecht en ondernemings- en handelsrecht.

De afgestudeerde heeft basiskennis van rechtsfilosofie, rechtseconomie.

Kern: grondige brede kennis van het Internationaal en Europees recht, alsmede van het Nederlands recht en van enkele metajuridische vakken

b. De afgestudeerde kan de hierboven genoemde kennis toepassen op problemen in de rechtspraktijk en op rechtsvragen. Hij kan de problemen in het passende juridisch kader plaatsen en oplossingsrichtingen benoemen en heeft daarbij oog voor raakvlakken met andere rechtsgebieden en voor de maatschappelijke context.

Kern: analyseren en oplossen van juridische problemen

c. De afgestudeerde is in staat zich een oordeel te vormen over vraagstukken binnen het vakgebied met inachtneming van algemene juridisch wetenschappelijke elementen als ook van maatschappelijke (ethische) aspecten.

Kern: oordeelsvorming vanuit juridisch en maatschappelijk perspectief

d. De afgestudeerde kan op heldere en overtuigende wijze zowel schriftelijk als mondeling met docenten en medestudenten problemen en vraagstukken van juridische aard bespreken en ter discussie stellen.

Kern: mondelinge en schriftelijke interactie met studiegenoten en docenten

e. De afgestudeerde is in staat op beperkte schaal en binnen een ondersteunend kader een onderzoeksvraag inzake een juridisch vraagstuk te onderscheiden en te formuleren. Hij is in staat dit probleem volgens de methoden van de rechtswetenschap op te lossen.

Kern: eenvoudig wetenschappelijk onderzoek onder begeleiding

f. De student is in staat voor zijn verdere wetenschappelijke beroepsontwikkeling een keuze te maken en eigen juridische interesses te ontwikkelen.

Kern: verdere (juridische) ontwikkeling na afronden bacheloropleiding

Masteropleidingen

Masteropleiding Nederlands recht

a. De afgestudeerde heeft grondige, verdiepte en verbrede kennis van en inzicht in het Nederlands recht, in het bijzonder het Burgerlijk recht of het Strafrecht of het Staats- en Bestuursrecht of het Ondernemingsrecht of het Fiscale recht of in een eigen samengestelde en door de examencommissie goedgekeurde richting binnen het Nederlands recht.

Kern: grondige verdiepte en verbrede kennis van het Nederlands recht

b. De afgestudeerde kan complexe juridische problemen in de praktijk binnen een juridisch conceptueel kader analyseren en oplossen. Hij kan de problemen zonedig vanuit meerdere rechtsgebieden benaderen, oplossingsrichtingen benoemen en ze specialistisch uitwerken.

Kern: analyseren en oplossen van complexe juridische problemen

c. De afgestudeerde is in staat zich een oordeel te vormen over vraagstukken binnen het vakgebied met inachtneming van algemene juridisch wetenschappelijke elementen als ook van maatschappelijke (ethische) aspecten.

Kern: oordeelsvorming vanuit juridisch en maatschappelijk perspectief

b. De afgestudeerde kan als jurist in de beroepspraktijk aan de slag. Hij voldoet aan de vereisten zoals vastgelegd bij of krachtens de Wet Rechtspositie Rechterlijke Ambtenaren en de Advocatenwet.

Kern: formele vereisten beroepsgroep

e. De afgestudeerde kan in zijn beroep op overtuigende wijze zowel schriftelijk als mondeling het discours aangaan met vakgenoten in wetenschap en beroepspraktijk. In de communicatie over en weer met cliënten kan hij over juridische vraagstukken helder en begrijpelijk het gesprek voeren. Ook schriftelijk is hij in staat zijn cliënten adequaat te informeren.

Kern: mondelinge en schriftelijke interactie met vakgenoten en leken

f. De afgestudeerde is in staat om een wetenschappelijke onderzoeksvraag (probleemstelling) te formuleren. Hij kan door middel van analyse van de wetgeschiedenis, de wetsystematiek, de wetsuitleg (jurisprudentie) en de rechtsvergelijking onderzoeksvragen en rechtsvragen beantwoorden. Hij is in staat daarbij de doorwerking van het Europese/internationale recht te betrekken. Hij kan zijn antwoord betekenis verlenen en toetsen vanuit het perspectief van de praktische rechtszin.

Kern: wetenschappelijk onderzoek

g. De afgestudeerde is in staat een verantwoorde persoonlijke beroepskeuze te maken.

De afgestudeerde kan zijn permanente juridische professionalisering vormgeven zowel in beroepsmatige zin als in wetenschappelijke zin.

Kern: verdere (juridische) ontwikkeling na afronden master

Masteropleiding Notarieel recht

a. De afgestudeerde heeft grondige, verdiepte en verbrede kennis van en inzicht in het erfrecht, het huwelijksvermogensrecht, het notariële onroerende zakenrecht, het ondernemingsrecht, het belastingrecht, in het bijzonder inzake inkomstenbelasting en belastingen van rechtsverkeer.

Kern: grondige verdiepte en verbrede kennis van het Notarieel recht en aangrenzende vakgebieden

b. De afgestudeerde kan complexe juridische problemen in de notariële rechtspraktijk binnen een juridisch conceptueel kader analyseren en oplossen. Hij kan de problemen zonedig vanuit

meerdere rechtsgebieden benaderen, oplossingsrichtingen benoemen en ze specialistisch uitwerken.

Kern: grondige verdiepte en verbrede kennis van het Notarieel recht en aangrenzende vakgebieden

c. De afgestudeerde is in staat zich een oordeel te vormen over vraagstukken binnen het vakgebied met inachtneming van algemene juridisch wetenschappelijke elementen als ook van maatschappelijke (ethische) aspecten.

Kern: oordeelsvorming vanuit juridisch en maatschappelijk perspectief

d. De afgestudeerde kan als jurist in de beroepspraktijk aan de slag. Hij voldoet aan de vereisten zoals vervat in de Wet op het notarisambt.

Kern: formele vereisten beroepsgroep

e. De afgestudeerde heeft verdiept inzicht in de voor de notariële beroepsgroep geldende regels, gebruiken, gewoonten en ethische maatstaven.

Kern: verdiept inzicht in mores beroepsgroep

f. De afgestudeerde kan in zijn beroep op overtuigende wijze zowel schriftelijk als mondeling het discours aangaan met vakgenoten in wetenschap en beroepspraktijk. In de communicatie over en weer met cliënten kan hij over juridische vraagstukken helder en begrijpelijk het gesprek voeren. Ook schriftelijk is hij in staat zijn cliënten adequaat te informeren.

Kern: mondelinge en schriftelijke interactie met vakgenoten en leken

h. De afgestudeerde is in staat om een wetenschappelijke onderzoeksvraag (probleemstelling) te formuleren. Hij kan door middel van analyse van de wetsgeschiedenis, de wetsystematiek, de wetsuitleg (jurisprudentie) en de rechtsvergelijking onderzoeksvragen en rechtsvragen beantwoorden. Hij kan zijn antwoord betekenis verlenen en toetsen vanuit het perspectief van de praktische rechtszin.

Kern: wetenschappelijk onderzoek

i. De afgestudeerde is in staat een verantwoorde persoonlijke beroepskeuze te maken.

De afgestudeerde kan zijn permanente juridische professionalisering vormgeven zowel in beroepsmatige zin als in wetenschappelijke zin.

Kern: verdere(juridische) ontwikkeling na afronden master

Masteropleiding Internationaal en Europees recht

a. De afgestudeerde heeft grondige, verdiepte en verbrede kennis van en inzicht in het Internationaal en/of Europees recht. De afgestudeerde heeft kennis van en inzicht in de algemene kenmerken van de rechtsorde van een land buiten Nederland. Daarnaast heeft hij kennis van rechtsfilosofie in Europees perspectief, rechtssociologie in Europees perspectief of rechtsgeschiedenis in Europees perspectief.

Kern: grondige verdiepte en verbrede kennis van het Internationale en Europese recht.

b. De afgestudeerde kan complexe juridische problemen in de rechtspraktijk binnen een juridisch conceptueel kader analyseren en oplossen. Hij kan de problemen zonodig vanuit meerdere rechtsgebieden benaderen, oplossingsrichtingen benoemen en ze specialistisch uitwerken.

Kern: analyseren en oplossen van complexe juridische problemen

c. De afgestudeerde is in staat zich een oordeel te vormen over vraagstukken binnen het vakgebied met inachtneming van algemene internationaal en/of Europeesrechtelijke wetenschappelijke elementen als ook van maatschappelijke (ethische) aspecten.

Kern:oordeelsvorming vanuit juridisch en maatschappelijk perspectief

d. De afgestudeerde kan als jurist in de beroepspraktijk aan de slag. Hij voldoet aan de vereisten zoals vastgelegd bij of krachtens de Wet Rechtspositie Rechterlijke Ambtenaren en de Advocatenwet.

Kern: formele vereisten beroepsgroep

e. De afgestudeerde kan in zijn beroep op overtuigende wijze zowel schriftelijk als mondeling het discours aangaan met vakgenoten in wetenschap en beroepspraktijk. In de communicatie

over en weer met cliënten kan hij over juridische vraagstukken helder en begrijpelijk het gesprek voeren. Ook schriftelijk is hij in staat zijn cliënten adequaat te informeren.

Kern: mondelinge en schriftelijke interactie met vakgenoten en leken

f. De afgestudeerde is in staat om een wetenschappelijke onderzoeksvraag (probleemstelling) op het rechtsgebied van het Internationaal en Europees recht te formuleren. Hij kan door middel van analyse van de wetsgeschiedenis, de wetsystematiek, de wetsuitleg (jurisprudentie) en de rechtsvergelijking onderzoeksvragen en rechtsvragen beantwoorden.

Hij kan zijn antwoord betekenis verlenen en toetsen vanuit het perspectief van de praktische rechtszin.

Kern: wetenschappelijk onderzoek

g. De afgestudeerde is in staat een verantwoorde persoonlijke beroepskeuze te maken.

De afgestudeerde kan zijn permanente juridische professionalisering vormgeven zowel in beroepsmatige zin als in wetenschappelijke zin.

Kern: verdere (juridische) ontwikkeling na afronden master

Master's programme European Law

1. The graduate has a thorough, profound and broad knowledge of and insight into European law. This broad knowledge relates to key concepts, the structure and the fundamental principles of this field of study.

In addition the graduate has specialised in at least two areas of EU law centred round the fundamental principles or has specialised in human rights/migration law or company law. The graduate has both deepened and broadened his knowledge.

Key: thorough, profound and broad knowledge of European law.

2. The graduate is capable of analysing and solving complex legal problems of European law in practice within a legal conceptual framework. He is capable of recognising possible solutions and working these out in a specialised fashion.

Key: analysis and solving of complex problems of European law.

3. The graduate is capable of forming an opinion on issues/problems within this area of study taking into account general elements of European law as well as social aspects.

Key: forming an opinion from a legal and social perspective.

4. In his professional life the graduate is capable of interacting, both in writing and orally, in a persuasive fashion with colleagues both in academia and in practice. When communicating orally with clients, the graduate is capable of discussing issues of European law in a clear and comprehensible fashion. He is also able to provide his clients with adequate written information. The graduate is capable of using the English language as means of communication.

Key: interaction with colleagues and laypersons both orally and in writing.

5. The graduate is capable of formulating an academic research question (definition of a problem) in the field of European law. He can, through analysis of the history, the system and interpretation (case law) of the EU treaties and rules, a comparison of legal systems and legal literature, answer research and legal questions.

He is capable of explaining his answers and testing these from a practical perspective.

Key: performance of academic research.

6. The graduate is capable of making a sound personal career choice. He is capable of designing his permanent legal professional development both in a practical and in an academic fashion.

Key: further (legal) development after completion of the master programme.

Bijlage E: Curricula van de opleidingen

Noot bij de programma's: voor alle werkgroepen geldt dat van de student wordt verwacht dat hij zich voorbereidt aan de hand van opdrachten en casus in de syllabus. Waar in de onderstaande kolommen een + is geplaatst, betreft het aanvullende opdrachten, zoals het schrijven van een essay, het houden van een presentatie of het leiden van een discussie.

Legenda:

S: Schriftelijk tentamen

M: Mondeling tentamen

Bacheloropleidingen

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Naam vak	EC	HC uren per week	WG uren per week	Essay/opdracht	Toetsvorm
B1					
Inleiding tot de Rechtswetenschap I	10	2	2	-	S
Staats- en Bestuursrecht	9	Staatsrecht: 2 Bestuursrecht: 2	Bestuursrecht: 2	-	S
Schr. Vaardigheden & Argumentatie	3	2	2	+	Taaltoets en 3 schrijfoopdrachten
Privaatrecht	10	2	2	-	S
Inleiding Europees recht	5	2	2	-	S
Inleiding tot de Rechtswetenschap II	3	-	2	+	S
Straf(proces)recht	10	2	2	-	S
Rota Criminalis (oefenrechtbank, onderdeel van het vak Straf(proces)recht)	n.v.t	2 (gedurende 5 weken)	1 (gedurende 8 weken)	+	Divers, waaronder het houden van een requisitoir of pleidooi
Inleiding Internationaal recht	5	2	-	-	S
Rechtsfilosofie	5	2	2	-	S
B2					
Historische ontwikkeling van het publiekrecht	6	2	-	-	S
Inleiding Belastingrecht of Sociaal recht	5	2	-	-	S
Bestuurs(proces)recht I	7	2	2	+(Essay bij I of II)	S
Straf(proces)recht I	8	2	2	+(Essay bij I of II)	S
Staatsrecht	14	2	2	+	M
Rota Administrativa		-	-	-	Diverse toetsvormen, waaronder het houden van een requisitoir of pleidooi
Bestuurs(proces)recht II	7	2	2	+(Essay bij I of II)	S
Straf(proces)recht II	7	4	2	+(Essay bij I of II)	S

				II)	
Historische ontwikkeling van het privaatrecht	6	2	2	-	S
B3					
Burgerlijk recht I	11	4	2	+ (Essay bij I of II)	S
Europees Mededingingsrecht en Intellectueel Eigendom	7	2	-	-	S
Burgerlijk procesrecht	6	2	-	-	S
Rechtsfilosofie of Rechtssociologie	5	2	2	+	M/S
Rota Carolina	3	-	-	-	Diverse toetsvormen, waaronder het houden van een requisitoir of pleidooi
Economie, rechtseconomie en balanslezen	5	2	-	-	S
Burgerlijk recht II	15	4	2	+ (Essay bij I of II)	S
Ondernemingsrecht	8	4	2	-	S

Bacheloropleiding Notarieel recht

Naam vak	EC	HC uren per week	WG uren per week	Essay/opdracht	Toetsvorm
B1					
Inleiding tot de Rechtswetenschap I	10	2	2	-	S
Staats- en Bestuursrecht	9	(staatsrecht) 2	(bestuursrecht) 2	-	S
Schriftelijke Vaardigheden & Argumentatie	3	2	2	+	Taaltoets en 3 schrijfopdrachten
Privaatrecht	10	2	2	-	S
Inleiding Europees recht	5	2	2	-	S
Inleiding tot de Rechtswetenschap II	3	-	2	+	S
Straf(proces)recht	10	2	2	-	S
Rota Criminalis (oefenrechtbank, onderdeel van het vak Straf(proces)recht)	n.v.t.	2 (gedurende 5 weken)	1 (gedurende 8 weken)	+	Diverse toetsvormen, waaronder het houden van een requisitoir of pleidooi
Inleiding Internationaal recht	5	2	-	-	S
Rechtsfilosofie	5	2	2	-	S
B2					
Burgerlijk recht I	11	4	2	+(Essay bij I of II)	S
Personen- en familierecht	5	2	-	-	S
Burgerlijk procesrecht	6	2	-	-	S
Rechtsfilosofie of Rechtssociologie	5	2	2	+	M, respectievelijk S
Economie,	3	2	-	-	S

rechtseconomie en balanslezen					
Burgerlijk recht II	14	4	2	+(Essay bij I of II)	S
Historische ontwikkeling van het privaatrecht	6	2	2	-	S
Notarieel Ondernemingsrecht I	10	4	2	+	S
B3					
Erfrecht I	6	2	-	-	M
Huwelijksvermogensrecht I	6	2	-	-	M
Successierecht	9	2	-	-	S
Wetgeving notarisambt	4	2	-	-	S of M
Internationaal privaatrecht	6	2	2 (tweemaal)	+(Essay bij I of II)	S
Agrarisch recht	3	2	-	-	S
Belastingrecht I: Inkomstenbelasting	8	2	2	+(Essay bij I of II)	S
Belastingrecht II: vennootschapsbelasting	8	2	2	-	S
Bestuursrecht	6	2	-	-	M of S
Sociaal zekerheidsrecht	3	2	-	-	S

Bacheloropleiding Internationaal en Europees recht

Naam vak	EC	HC uren per week	WG uren per week	Essay/opdracht	Toetsvorm
B1					
Inleiding tot de Rechtswetenschap I	10	2	2	-	S
Staats- en Bestuursrecht	9	(staatsrecht) 2 (bestuursrecht) 2	(bestuursrecht) 2	-	S
Schriftelijke Vaardigheden & Argumentatie	3	2	2	+	Taaltoets en 3 schrijfpdr.
Privaatrecht	10	2	2	-	S
Inleiding Europees recht	5	2	2	-	S
Inleiding tot de Rechtswetenschap II	3	-	2	+	S
Straf(proces)recht	10	2	2	-	S
Rota Criminalis (oefenrechtbank, onderdeel van het vak Straf(proces)recht)	n.v.t.	2 (gedurende 5 weken)	1 (gedurende 8 weken)		Divers oa het houden van een requisitoir of pleidooi
Inleiding Internationaal recht	5	2	-	-	S
Rechtsfilosofie	5	2	2	-	S
B2					
Constitutional perspectives of the EU	6	2	-	-	S
Bestuurs(proces)recht I	7	2	2	+(Essay bij I of II)	S
Straf(proces)recht I	8	2	2	+(Essay bij I of II)	S
Staatsrecht	12	2	2	+	M

Rota Internationalis/ Europaea	1	-	5 (totaal)	+	Divers, oa het houden van requisitoir of pleidooi
Public International law	6	2	-	-	S
Bestuurs(proces)recht II	4	2	2	+ (Essay bij I of II)	S
Straf(proces)recht II	5	2 (soms 4)	2	+ (Essay bij I of II)	S
Substantive law of the European community	11	2	2	+	S
B3					
Burgerlijk recht I	11	4	2	+ (Essay bij I of II)	S
Burgerlijk procesrecht	6	2	-	-	S
Uitvoering en handhaving van het Europese recht	6	2	-	-	S
International institutional law	6	2	-	-	M
Economie en rechtseconomie	4	2	-	-	S
Burgerlijk recht II	10	4	2	+ (Essay bij I of II)	S
Harmonisation in the EU	9	2	-	-	S
Ondernemingsrecht	8	4	2	-	S

Masteropleidingen

Masteropleiding Nederlands recht

Naam vak	EC	HC /WG uren per week	Paper/Opdracht	Toetsvorm
Afstudeerrichting Burgerlijk recht				
Verplichte vakken				
Internationaal privaatrecht	7	4	-	S
Burgerlijk recht verdiept: goederenrecht of Burgerlijk recht verdiept: bijzondere overeenkomsten	7	2	+	Beoordeling casusuitwerking Beoordeling schrijfofdracht S
Gebonden keuzevakken				
Aansprakelijkheid en Verzekering	7		+	S
Anglo-Amerikaans privaatrecht	7	2	+	M
Arbeidsrecht	7	4	+	S
Auteursrecht	7	2	+	S
Burgerlijk recht verdiept: aansprakelijkheidsrecht	7	2	-	S
Burgerlijk recht verdiept: bijzondere overeenkomsten	7	2	+	S
Burgerlijk recht verdiept: goederenrecht	7	2	+	Beoordeling casusuitwerking Beoordeling schrijfofdracht S
Erfrecht I	7	2	-	M
Erfrecht II	7	2	-	M
European Private law	7	2	-	S
Faillissementsrecht	7	2	-	S
Geschiedenis van het Europese privaatrecht: vergelijkend goederenrecht	7	2	-	M
Huurrecht	7	2	-	S
Masterclass Burgerlijk recht	14	4	+	Beoordeling stage Beoordeling paper Beoordeling oefenrechtbank
Overheid en burgerlijk recht	7	2		
Personen- en familierecht	7	2	-	S
Practicum in civiele zaken	7	2	+	Beoordeling processtukken Beoordeling pleidooi
Vergelijkend privaatrecht	7	2	+	Beoordeling essay
Afstudeerrichting Strafrecht				
Verplichte vakken				
Strafrecht verdiept	14	4	+	M en S Beoordeling annotatie of paper
Bijzonder strafrecht	7	2	+	S
Internationaal strafrecht	7	2	+	S
Gebonden keuzevakken				
Bijzonder strafrecht	7	2	+	S
Criminologie	7	2	-	S
Criminaliteit en veiligheidsbeleid	7	2	+	S (take home tentamen Beoordeling paper
Forensische psychiatrie	7	4	-	S (take home tentamen)
Internationaal strafrecht	7	2	+	S
Jeugdrecht	7	2	-	S
Ondernemingsstrafrecht	7	2	-	S
Opsporing	7	2	-	S (take home tentamen)

Penitentiair recht verdiept	7	2	+	S
Protection of Human rights	7	2	-	S
Strafrechtelijke caput	7			
Afstudeerrichting Staats- en bestuursrecht				
<i>Verplichte vakken</i>				
Bestuursrecht verdiept	7	2	+	S
Amerikaans staatsrecht of Comparative Constitutional Law of Gemeenterecht of Staatsrecht verdiept	7	2	+ (en kleine scriptie)	M of S
<i>Gebonden keuzevakken</i>				
Amerikaans staatsrecht	7	2	+ (en kleine scriptie)	S
Comparative Constitutional Law	7	2	+	S
Gemeenterecht	7	2	+	M
Masterclass bestuursrecht ¹	14	4	-	Beoordeling stage Beoordeling paper Beoordeling oefenrechtbank
Milieurecht	7	4	+	S
Onderwijsrecht	7	2	+	M
Recht van de Ruimtelijke ordening	7	2	+	S
Staatsrecht verdiept	7	2	+	S
Afstudeerrichting Ondernemingsrecht				
<i>Verplichte vakken</i>				
Ondernemingsrecht verdiept	7	2	+	S
Concernrecht of Effectenrecht	7	2	+	S
<i>Gebonden keuzevakken</i>				
Auteursrecht	7	2	+	S
Belastingrecht II: vennootschapsbelasting	7	2	+	S
Concernrecht	7	2	+	S
Effectenrecht	7	2	-	S
Faillissementsrecht	7	2	-	S
Internationaal Privaatrecht Nederlands recht en/of Internationaal Privaatrecht verdiept	7	2		S
Mededingings - en economisch recht	7	2	+	S
Notarieel ondernemingsrecht II	7	2		S
Onderneming en Arbeid	7	2	+	S
Verzekeringsrecht	7	2	-	S
Afstudeerrichting Fiscaal recht				
<i>Verplichte vakken</i>				
Balanslezen verdiept	4	4	-	S
Formeel belastingrecht	4	4	-	S
Inkomstenbelasting	7	4	-	S
Vennootschapsbelasting	7	4	-	S
Omzetbelasting	7	4	-	S
Successierecht en belastingen van het rechtsverkeer	6	4	-	S
Europees belastingrecht	4	4	-	S
Internationaal belastingrecht	5	4	-	S
Afstudeerrichting duale master Onderneming & recht				
<i>Verplichte vakken</i>				

Casestudy	1	eenmalig	+	Casestudy
Contractenrecht	6	3	-	S
Effectenrecht	6	3	-	M
Financiering & Zekerheden II	6	3	-	M
Insolventie & Zekerheden I	6	3	-	M
Internationaal Privaatrecht	6	2	-	S
Legal English	1	5 (6 keer)	+	M/S
Ondernemingsrecht	6	3	-	M
Schrijven van een annotatie	1	Eenmalig	+	Annotatie
Stage	5	10 weken fulltime	+	Verslag
Schrijven wetenschappelijk artikel	14	Geen contacturen	+	Scriptie
Werkperiode	1	10 weken 4 dagen p/w	+	Verslag
Zoeken, verwerken en presenteren	1	3	+	Bibliotheekopdracht/presentatie

Masteropleiding Notarieel recht

Naam vak	EC	HC uren per week	WG uren per week	Essay/opdracht	Toetsvormen
Notarieel Ondernemingsrecht II	10	2	2	+	S
Capita selecta Notarieel onroerende zakenrecht	6	2	-	-	S
Belastingen van het rechtsverkeer	6	2	-	-	S
Integratievak Estate Planning (inclusief twee dagen stage)	10	2	2	+	Een als voldoende beoordeelde praktijkopdracht en (vervolgens) S
Erfrecht II	7	2	-	+	M
Huwelijksvermogensrecht II	7	2	-	+	M

Masteropleiding International en Europees recht

Naam vak	EC	HC/WG uren per week	Paper/opdrachten	Toetsvorm
<i>Verplichte vakken</i>				
Public International Law advanced	7	2	-	M
Rechtsgeschiedenis in Europees perspectief	4	2	+	S
Judicial protection in the European Union	7	2	-	S
Rechtsfilosofie in Europees perspectief	4	2	-	M of essay
Rechtssociologie in Europees perspectief	4	2	+	Werkstuk n.a.v. rechtssociologisch leeronderzoek
<i>Gebonden keuzevakken</i>				
European Immigration law	7	2	+	M
European Law Moot Competition ¹	7	2	-	Schrijven pleitnota en mondeling pleiten
EU External Relations Law	7	2	+	S
Internationaal privaatrecht	7	4	-	S
Protection of Human Rights in International law	7	2	-	S

Rechtssociologie: Recht in international vergelijkend perspectief	7	2	+	S
Vergelijkend privaatrecht	7	2	-	Essay
Agrarisch recht	7	2	-	S
Anglo-Amerikaans privaatrecht	7	2	+	M
European and Comparative Refugee law	7	2	+	S
European Competition law	7	2	-	S
European Employment law	7	2	-	S
European Private law	7	2	-	S
Geschiedenis van het Europese privaatrecht: vergelijkend goederenrecht	7	2	-	M
Internationaal strafrecht	7	2	+	S
International Individual Criminal Responsibility	7	2	-	M
International Environmental politics	7	2	-	
International/European Tax law	7	2	-	S
Judicial protection in the European Union	7	2	-	S
Public International Law Advanced	7	2	-	M

Master's programme European Law

W = written examination

O = oral examination

	EC	Lectures, hours/week	Essay/assignment	Type of testing
Compulsory courses Track 1, 2 and 3				
European Competition Law	7	2		W
Advanced Notions of European Law	7	2		W/O
EU External Relations Law	7	2	x	W
Semi-optional courses Track 1 (at least one course is compulsory)				
European Internal Market Law	7	2		W/O
Judicial Protection in the EU	7	2		W
European Law Moot Court Competition	7	2	x	Individual evaluation of the written pleadings
Optional courses Track 1 (a maximum of two courses)				
Intellectual Property: Copyright Law	7	2		W/O
International/European Tax Law	7	2	x (visit to the International Bureau for Fiscal Documentation)	W
European Employment Law	7	2		W
Comparative Constitutional Law	7	2	x	W + evaluation of a paper
European Legal History	7	2		W/O
Philosophy of Law	7	2		W
Semi-optional courses Track 2 (at least one course is compulsory)				
European Immigration Law	7	2	x	Evaluation of presentation; evaluation of essay O

Public International Law Advanced	7	2		O
European and Comparative Refugee Law	7	2	x	W
Judicial Protection in the EU	7	2		W
Protection of Human Rights (Advanced)	7	2		W/O
Optional courses Track 2 (a maximum of two courses)				
Philosophy of Law	7	2		W
International Individual Criminal Responsibility	7	2		O
Comparative Constitutional Law	7	2	x	Evaluation paper W
European Legal History	7	2		W/O
Semi-optional courses Track 3 (at least one course is compulsory)				
Finance and Security	7	2		W/O
Insolvency Law	7	2		W/O
European and Comparative Company Law	7	2		W/O
European Private Law	7	2		W
Optional courses Track 3 (a maximum of two courses)				
Intellectual Property: Copyright Law	7	2		W/O
Private International Law	7	2		W/O
International/European Tax Law	7	2	x (visit to the International Bureau for Fiscal Documentation)	W
European Internal Market Law	7	2		W/O
Compulsory (tracks 1, 2 and 3)				
Master's thesis	18			W and O